

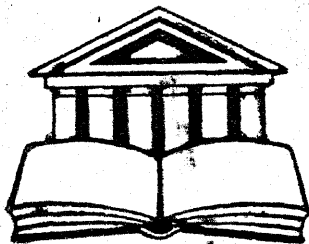
Ajalugu

5/6

IX AASTARÄIK

1 9 3 5

SISU:

Ev. Vender — Töö, tubliduse ja üksmeele vaimus.

Eesti Haridusliidu ja temasse koondunud organisatsioonide hoogtöö.

V. Haas — Näitelava dekoratsioonist ja lavapildist.

Eesti Haridusliit 1934/35. tegevusaastal.

K. Laane — Öpiringid 1934/35. tegevusaastal.

Maateater.

Hariduslik riigipolüütika ja selle töömait.

Eesti Haridusliidu teated.

HARIDUSLIIDU AJAL

Kaugelt üle

6 miljoni

rahuldatud raadiokuulaja

võib kinnitada, et PHILIPS raadioaparaat omab peale tavaliste omaduste veel neid eelistusi, mida võib anda vaid tehas, mis on raadioarengu algaastaist peale juhtinud raadiotehnikat.

PHILIPS raadioaparaatide erakordne suur levik Eestis näitab, et PHILIPS raadioaparaat meie turul on kõige nõutavam ja rahuldab oma võimeilt kõik nõuded, mis esitatakse tänapäeva moodsale raadioaparaadile.

PHILIPS võimsaid raadioaparaate on üle Eesti saadaval kõigis parimais raadioärides hinnaga Kr. 145.—, Kr. 175.—, Kr. 220.—, Kr. 230.—, Kr. 265.—, Kr. 275.—, Kr. 280.—, Kr. 395.—, Kr. 415.—, järelmaks võimaldatud 13 kuuni.

Iga vastuvõtja eest annab PHILIPS aastase kirjaliku vastutuse!

PHILIPS

Selle embleemiga on varustatud kõik PHILIPS vastuvõtjad ja see tagab veel kord suurima kvaliteedi, mida raadio alajaajaldse on võimalik pakkuda!

A R E N G

EESTI HARIDUSLIIDU AJAKIRI

№ 5/6. 25. OKTOOBRI 1935.

III (IX) AASTAKÄIK

Töö, tubliduse ja üksmeele vaimus.

Uues ülesehitustöös on meie riigijuhtide poolt tõstetud väärilisele kohale ka seltskondlik tegevus. See hindamine kohustab meid, kõiki vabaharidustöö tegelasi, vastavale tööle. Kogu rahva kooskõlalisele ülesehitavale tegevusele rakendamine ei lähe mööda seltsidest ega nende tegelasist.

E. Haridusliidu ümber on koondunud umbes 550 mitmesugust organisatsiooni, kelle üksikliikmete arv koos liidus registreeritud õpiringide liikmetega on ümarguselt 40.000. Pealeselle on teiste liidu liikmeks olevate liitude kaudu liikmete hulka kuuluvad üksikliikmed, keda on ka mõnikümmend tuhat. See on suur malev vabaharidustöö tegelasi, kes otstarbekohase töökorralduse juures võivad palju saata korda.

Kogu see suur organisatsioonidesse koondunud vabaharidustöö tegelaste pere on seni täitnud oma ülesandeid rohkem üksikuina kui kogu tervikuna ühise eesmärgi teenistuses. Aeg kohustab meid aga koondama kõik jõud.

Alates uut hooaega hoogtöö tähe all tahab E. Haridusliit sel tegevusaastal senisest intensiivsemalt jätkata pingutusi vabaharidustöö tegeliku korraldamise alal. Peab kaduma seltsidest plaanita ja kavata tegevus, kus mõnigi kord on jäänud tunne, et haaratakse tegevuse järgi, ilma et isegi teataks, milleks midagi tehakse ja kas see on küllalt kooskõlas seltsi üldiste sihtidega ja eesmärkidega.

Kuigi meie organisatsioon koosneb ainult vabatahtlikest, peab meil siiski olema kindel distsipliin kogu oma töös. Ja see distsipliin peab esijoonel avalduma meie sihtide ühtluses ning tegevuse koordineerimises.

Meie seltsidel on täita suured ja tähtsad ülesanded rahvahariduse ja -kasvatuse alal. Need ei saa olla lahkuminevad üldistest kultuurisuundadest. Seepärast, kaastöölised — eelkõige tulevase hooaja töökava ja selle järele töö, mis peab panema liikuma kogu meie mitmekümnetuhandelise liikmete pere ja tooma sinna juure ka uusi kaastöölisi.

Kutsudes üles liidu juhatuse nimel kogu liidu liikmeskonda tulevasele hoogtööle (töövõistlusele) tuletan ühtlasi meele, et iga üksiku puudumine ühises frondis nõrgendab jõudu ja et kaheldes astunud samm vääratab kergemini kindlast.

Ärgu olgu meie peres ühtki, kelle töö tulemused algaval hooajal oleksid vähemad eelmise aasta omist.

Igaühe jõudumööda kaasa aidates saame kogusummas tööhulga, mis ei jäta mõju avaldamata rahva üldkultuurilisele tasemele.

Ev. Vender,

E. Haridusliidu peasekretär.

Eesti Haridusliidu ja temasse koondunud organisatsioonide hoogtöö.

Tahtega kaasa aidata Haridusliidu ja temasse koondunud organisatsioonide kaudu rahvusliku kultuuri tõstmisele ja vaimse elu edendamisele korraldab E. Haridusliit kõigi oma organide kaudu üldise hoogtöö, mis on ühtlasi omavaheliseks võistluseks kõigi liitu koondunud organisatsioonide vahel.

Auhindu kindlustab liidu juhatus omalt poolt vähemalt kr. 1000.— väärtuses.

Hoogtöö kestab 1. okt. 1935. a. 1. juulini 1936. a., kusjuures võetakse arvesse kõigi E. Haridusliidu liikmeks olevate seltside ja 1935/36. a. liidus registreeritud õpiringide tegevus.

Org-id võivad soovikorral valida ühe või mitu tegevusala, mille arendamise eest nad hoogtöö vältel eriti hoolitsevad.

Hoogtöö vältel peavad org-id päevikut, mis hoogtöö lõpul ühes muude andmetega saadetakse E. Haridusliidule. Päeviku vorm on avaldatud lisana. Fiktiivandmeid esitanud org-id jäetakse auhindamata.

Nõutavad aruanded ja andmed peavad saatma kõik E. Haridusliitu kuuluvad org-id.

Auhindamist toimetab E. Haridusliidu juhatus, kes selleks tarbekorral võib moodustada eri žürii.

Hoogtöö auhindamised tehakse teatavaks 1936. a. sügisel.

Auhindu määratakse seltsidele järgmistel alustel:

I.

Auhinnad kogu seltsi tegevuse kavakindla korraldamise eest.

Üldiselt intensiivse, mitmekülgse, tulemusrikka ja positiivse tegevusega ja oma sisult riiklikule ülesehitustööle ja rahvuskultuurile kõige sobivama ainete valikuga organisatsioonile.

II.

Auhinnad üksikute tegevusalade eest.

Selles osas võivad saada auhindu seltsid, kes on näidanud erilist aktiivsust ja eeskujulikkust kas ühes või mitmes all-loeteldud tegevusalas:

1) Koostöö arendamine naaberorg-idega.

2) Rahvamaja või seltsiruumide soetamine ja korraldamine.

3) Raamatu-aasta sihtide teostamine.

4) Nimede eestistamise, rahvuslipu levitamise ja muude riiklike ja rahvuslike aktuaal-aktsioonide teostamine.

5) Ringide tegevus.

6) Loengute ja kursuste korraldamine.

7) Lavategevuse arendamine.

8) Õpireiside korraldamine.

9) Laulu- ja muusikakooride tegevus.

10) Kehakultuuri edendamine.

11) Uute liikmete hankimine.

12) Kodukoha kultuuriküsimused.

13) Org-ide endi poolt algatatud siin lootelemata alad.

Juhatuskiri.

E. Haridusliidu hoogtöö peaeesmärgiks ja ülesandeks on — teostada kultuuri- ja haridustöö süvendamist seltside kaudu, tõsta esikohale tähtsaimad riiklikud ja rahvuskultuurilised aktuaal-ülesanded ja organiseerida hariduslikud organisatsioonid nende ülesannete intensiivsemaks teostamiseks.

Neilt seisukohtadelt väljudes E. Haridusliit soovitab hoogtöö puhul kõigil liikmeiks olevail seltsidel ja õpingidel koondada oma tähelepanu ja energia all-loeteldud küsimusile ja aladele.

Tegevuskava.

Hoogtöö algul kõik organisatsioonid koostagu algavaks

tegevusaastaks reaalne tegevuskava.

Tegevuskavas tuleb näha ette ülesanded, mis tegevusaasta vältel tulevad teostamisele. Kava koostamisel tuleb arvestada:

1) üldisi, eriti aga kohalikke rahva kultuuri- ja haridustöö vajadusi ja võimalusi nende rahuldamiseks,

2) tähtsaimaid rahvuskultuurilisi ja riiklikke aktuaal-küsimusi,

3) seltsi enda olukorda ja selle kujundamise vajadusi.

Tegevuskava koostamisel tuleb näha ette selle teostamise tegelikke võimalusi ning nende soetamiseks asuda juba varakult vajalisele ettevalmistamisele, teostades seltsi liikmete vahelist tööjaotust, hankides vajalisi materjale ja nähes ette ka ainelised võimalused ja teed nende saamiseks. Kava tuleks püüda teostada võimalikult järjekindlalt, kusjuures tuleb näha ette ka võimalused mõningate juhuslike ülesannete lahendamiseks, mida tegevusaasta algul ei võimaldu täpselt ette näha või mis alles tegevuse kaasas kergivad esile.

Tegevuskava ära kirja palume saata E. Haridusliitu kohe pärast selle koostamist.

Tegevuskavale palume lisada lühikese üldjoonelise seltsi praeguse olukorra — hüvede (õnnestumiste, soodustavate nähtuste jne.) ja raskuste, takistuste — kirjelduse või soove ja ettepanekuid hoogtöö puhul.

Tegevuskava korralik koostamine ja sellekohane tegutsemine hoogtöö vältel võetakse arvesse auhindamisel.

Üksikute tegevusalade arendamine.

1. KOOSTÖÖ NAABERORG-IDEGA

Korraldada seltsidevahelisi nõupidamisi.

Nõupidamistel arutada ühtlase ja tervikliku kultuuri- ja haridustöö kor-

raldamise ja seltsidevaheliste vastolude vältimise võimalusi.

Koostada kultuuriliste ja ühistegeliste org-ide koostöö kava, milles näha ette seltsidevaheline tööjaotus.

Korraldada naaberseltsidega ühisettevõtteid.

Eelpoolmainitud kava kohaselt korraldada kohapeal seltsidevahelist koostööd, et vältida asjatut jõudude killustust suuremate ürituste (aktused, peod, kursused, rmtkg. j. m.) teostamise puhul.

Otsida teid samasihiliste seltside liitmiseks.

2. RAHVAMAJA.

Seltsil olgu oma kodu.

Kui seltsil puudub oma maja, siis leida võimalusi seltsile alatiste ruumide üürimiseks.

Korrastada ja kaunistada rahvamaja ümbrus ja välimus.

Selleks korraldada kava kohaselt rahva kaasabil puude, põõsaste ja lillede istutamist, eriti sügisel ja kevadel, jne.

Korrastada ja kaunistada seltsimaja siseruumid (saal, eesruumid j. m.).

Remonteerida neid tarbekorral, asetada seintele maitsekaid pilte, eriti meie riigi- ja kultuuritegelaste portreid, rahva elu ja minevikku kujutavaid maalinguid, seltsi endiste tegelaste pilte, ülesvõtteid seltsi suursündmustest jne.

Muretseda seltsimajja tarvilisi õppevahendeid.

Õpinguliseks tööks, eriti loengute ja kursuste korraldamiseks, vajaline tahvel, seinakaarte, valguspildiaparatuur j. m. Vastavale teadaannete tahvlile paigutada nägusaid teadaandeid kohaliku raamatukogu j. m. kultuuriliste asutuste tegevuse kohta jne. Võimaluse korral korraldada seltsimajas eri ruumid tarvilise sisustusega raamatukogu- ja õpiringide tööks, lugemislaua ja kodumuuseumi jaoks.

Teostada seltsimajas eeskujulik kord.

See on vajaline eriti suuremate rahvakogunemiste puhul. Rahvamaja kordkord paigutada saali ja eesruumidesse kõigile nähtavale kohale.

3. RAAMATU-AASTA SIHTIDE TEOSTAMINE

Moodustada raamatu-aktsioonrühm.

Rühm töötaks erilise, E. Haridusliidu poolt väljatöötatud kava alusel.

Juhul, kui raamatu-aktsioonrühma ei asutata, tuleks org-il täita all-loeteldud ülesandeid:

Korraldada avalikke ettekandeid, aktusi, loenguid, kirjanduslikke kohtuid, näitusi j. m.

Selgitada nende abil eestikeelse raamatu arengulugu ja raamatu osa Eesti kultuuris; selgitada hea ja halva kirjanduse vahet; õhutada hea kirjanduse lugemist.

Korraldada kirjanduse müüki.

Korraldada kirjanduse edasimüümist oma ümbruse rahvale. Loodetavasti avaneb seltsidel võimalus hankida kirjandust E. Haridusliidult märgatava hinnaalaldusega.

Seada heasse korda kas oma või kohalike avalik raamatukogu.

Hankida summasid raamatute arvu suurendamiseks (nõuda välja seadustega lubatud toetused, nõutada toetusi ametiasutusi, majand. org-elt, jõukamailt erisikuilt; korraldada kirjandusi, loteriisid, pidusid j. m.). Muretseda raamatukogule korralikud ruumid ja sisseseade, kui need puuduvad. Asutada laenutamispunkte raamatukogust kaugemal olevatesse kohtadesse.

Aidata kaasa isiklike raamatukogude asutamiseks.

Teha selleks vastavat selgitustööd. Tõsta esile avalikes ettekandis isikl. rmtkde omanike harrastusi. Kui on sobiv, siis korraldada liikmetevahelisi raamatute omandamise võistlusi, määrata

tes auhindu endale kõige rohkem raamatuid soetanud liikmeile.

4. NIMEDE EESTISTAMINE JA RAHVUSLIPU LEVITAMINE.

Võtta osa kõigist riiklikest ja rahvuslikest aktuaalseist aktsioonidest.

Korraldada rahvuslike tähtpäevade pühitsemist (vabaduspäev, võidupüha j. m. rahvuslikud ja riiklikud tähtpäevad) kas ise või koosteiste org-idega. Hoolitseda nende päevade väärilise pühitsemise eest, ühtlasi kasutada sel puhul kõiki võimalusi riiklikuks ja rahvuslikuks selgitustööks.

Võtta osa nimede eestistamise aktsioonist.

Hoolitseda selle eest, et kõik võõrapäraste nimedega liikmed oma nime eestistaksid. Organisatsioonid mõjutagu ka oma ümbruse rahvast nimede eestistamise aktsioonist osavõtule.

Korraldada rahvuslipu levitamist.

Selts korraldagu lippude ühistellimisi. Tuletatagu aeg-ajalt meele kõigile neile, kel veel puudub rahvuslipp, selle soetamise vajadust. Hoogtöö lõpul ärgu puudugu ühelgi eesti kodul eesti lipp.

5. RINGID.

Organiseerida seltsi juure mitmesuguseid huviringe.

Püüda rakendada võimalikult kõik seltsi liikmed aktiivsesse, huvikohasesse enesearendamistöösse, asutades selleks mitmesuguseid eriringe, näit.: algkooli lõpetanuist — noortering, enesearendamisest huvitatuist — õpiring, spordihuvilisist — spordiring, naistest — naistering (kui kohapeal puuduvad eriorganisatsioonid) jne. Hoolitseda selle eest, et ringides tekiks positiivne, aktiivne, kavakindel tegevus.

6. LOENGUD JA KURSUSED.

Korraldada üldhariduslikke loenguid ja kursusi.

Koostada eri kava. Kutsuda kõnelejaiks oma ümbruse haritlasi, laiema sil-

maringiga kodanikke ja eriteadlasi väljaspoolt. Loenguid võiks korraldada näit. ajaloo, kirjanduse, kodumaa tundmaõppimise, ühiskondlike küsimuste j. m. aladelt. Loengute puhul soovitatagu kuulajatele ka vastava kirjandusega tutvumist.

7. LAVATEGEVUS.

Tõsta lavakunsti taset pidude repertuaari parandamise, tegelaste ettevalmistamise j. m. teel.

Valida pidude repertuaari ainult väärtuslikke näidendeid, kasutades näidendite valikul E. Haridusliidu teatrinõuniku kaasabi. Ettekandele tulevad näidendid hästi ette valmistada. Hoolitseda näitetruppi kuuluvate tegelaste hea ettevalmistamise eest (näitekursused, lavakunsti õpiringi töö j. m.). Näitetrupp asugu töösse kodukorra alusel. Korraldada ka segaeeskavaga mitmekülgseid piduõhtuid, mille kavva võtta ka muusikalisi ettekandeid, deklamatsioone j. m.

8. ÕPIREISID.

Korraldada õpireise ajalooliste vaatamisväärsustega, kultuuriliste ja tulunduslike ettevõtetega ja teiste asulatega tutvumiseks.

Iga õpireisi puhul koostada kava, kus näha ette, mida ja millal vaadeldakse. Pärast õpireisi töötada läbi õpireisi tulemused koos kõigi õpireislastega.

9. TURISTIDE KODUD.

Kus seltside ruumid võimaldavad, seal asutada turistide kodu.

10. LAULU- JA MUUSIKAKOORID.

Organiseerida ja arendada laulu- ja muusikakoorida tööd.

Kui kohapeal puuduvad laulu- ja muusikakoovid, siis tuleb need ellu kutsuda. Koostada kooridele kodukorrad

ja tööavad. Olemasolevates koorides panna rõhku kavakindlusele, õpitavate laulude ja muusikapalade väärtuslikkusele ja uute lauljate-mängijate juurehankimisele ja väljaarendamisele. Korraldada kontserte ja levitada teadmisi muusikaalalt. Sisustada avalikke pidusid, aktusi, koosviibimisi j. m. muusikaliste ettekannete ja.

11. KEHAKULTUUR.

Organiseerida spordiring.

Spordiring asugu töösse oma kodukorra ja tööitava alusel. Kui spordiringi organiseerimine osutub ülearuseks või võimatuks, siis: moodustada erigrupid spordihuvilisist; muretseda spordiabinõusid; korraldada kehakasvatuse, võimlemise ja spordikursusi, järjekindlaid võimlemisharjutusi.

Levitada teadmisi ja oskusi kehakultuuri aladelt (võimlemine, suusatamine, mängud, kergejõustik j. m.).

12. LIIKMETE HANKIMINE.

Suurendada org-i liikmete arvu.

Hankida seltsile võimalikult rohkesti uusi liikmeid ja püüda rakendada neid aktiivsesse tegevusse igale liikmele sobivas seltsi tegevusharus.

Hoolitseda liikmemaksude korraliku issekasseerimise eest.

13. KODUKOHA KULTUURI-KÜSIMUSED.

Uurida kodukoha arengut ja praegust olukorda.

Moodustada selle töö teostamiseks eritoimkonnad, kes uuriksid kodukoha ajaloolist minevikku (õiguslikku, kultuurilist, majanduslikku) ja praegust olukorda ja märgiksid üles saadud andmed.

Asutada kohalik muuseum.

Sinna paigutada kõik kodukoha uurimise tulemusena saadud materjalid, kogutud esemed j. m.

Propageerida kodude korrastamist ja kaunistamist.

Korraldada vastavaid selgituslikke ettekandeid ja kursusi (kodukaunistamise, majade värvimise, iluaiaanduse j. m. aladel), selleks kasutades ära Põllutöökoja, Maakodu Kaunistamise Keskseltsi, Maanaiste Keskseltsi j. t. asutuste instruktoreite kaasabi.

Korraldada vastavaid võistlusi oma liikmete seas.

14. OMA-ALGATUSED.

Peale eelloeteldud alade võib iga org. tegutseda ka muudel aladel, milliste viljelemine, kui see on sündinud algupäraselt, eeskujulikult ja tulemusrikkalt, võetakse auhindamisel arvesse.

Hoogtöö tulemuste hindamisel võetakse arvesse kõik aruandeis, päevikuis jne. esitatud andmed seltside ja õpiringide tegevuse kohta, samuti muud iseloomustavad materjalid — kirjeldused, tegevusraamatud, tööde näited, ülesvõtted, diagrammid, tabelid jne., mis on esitatud koos hoogtöö aruannetega.

Ka aruannete, päeviku ning muude materjalide korralikku täitmist ja õigeaegset saatmist E. Haridusliitu võetakse hindamisel arvesse.

Auhindamisel ei ole määravad mitte ainult absoluutsed saavutused, vaid ka relatiivsed. Kui näiteks piiratud olude võimalusis ja vähete eelmiste saavutuste juures seltside tegevuses on näha edu, siis on sellane org. ometi oma ülesande täitnud hästi. Seepärast ei tohiks ühtki org-i kohutada hoogtööst osa võtmast kartus, nagu ei võimaldaks seda piiratud olud.

Parema kontakti loomiseks kõikide tegevusalade juhtidega palub liit teatada hiljemalt 1. novembriks kõikide tegevusalade juhtide nimed ja aadressid, et üksikasjalisi juhtnööre iga tegevusharu arendamiseks oleks võimalik saata vahenditult nende tegelikele juhtidele (laulukoorijuhid, muusikajuhid, näitejuhid, õpiringide juhid, kursuste ja õpingute juhid, raamatukogu juhatajad jne.). Nendele seltsidele, kellelt neid andmeid ei saada, saadetakse kõik juhtnöörid seltsi esimehe nimele.

Näitelava dekoratsioonist ja lavapildist.

V. Haas,

„Vanemuise“ teatri dekoraator.

Maal, kus pole võimalik valmistada igaks tükiks eri dekoratsiooni, kus pole ruumi ega võimalusi soetada suurt dekoratsioonide tagavara, peab dekoratsioon koosnema vähematest, kuid otsarbekohaselt valitud osadest, mida lavapildi koostamisel saab kasutada mitmet viisi. Mida vähemate ja lihtsamate abinõudega suudetakse anda suurem arv mitmekesiseid lavapilte, seda parem.

Lavapilt on osa tervikust — ettekantavast näidendist. Seepärast peab lavaseadeldus vastama näidendi ja selle lavastamise iseloomule, peab looma sobiva meeoleu ja andma näitlejale häid

liikumise ja mänguvõimalusi. Kõige tähtsam laval on näitleja. Iga ese, värvitoon, valguspunkt, mis vaataja tähelepanu näitlejalt juhib kõrvale, on ebasoovitav.

Lavapildile pole kasuks ülekuhjamine. Palju kraami laval raskendab ümberehitamist ja on takistuseks näitleja liikumisel. Lavalt puudugu kõik üleliigne ja ebaotstarbekohane, mis pole tarviline tegevuspaiga iseloomustamiseks ja mida ei vaja näitlejad mänguks.

*

Kui vaadelda lähemalt lava ehitust ja sisseseadet ning neid liikuvaid abinõusid, mis dekoraatoril on kasutada

lavapildi koostamisel, tuleb alata eesriidega.

Need ajad, millal tarvitati maalitud eesriideid, mis kujutasid enesest volditud kardinaid narmaste ja tuttidega, keskelt avaneva maastiku-vaatega või muu pildiga, on möödas. Loodetavasti ei tehta praegu kusagil enam sääraseid. Nüüd kasutatakse eesriidena vabalt volditena kukkuvat kahele poole lahti käivat kardinat. See ei vaja mingit ilustust. Igatahes pole maalitud muster soovitatav. Kui tahetakse ilustusi, siis võivad selleks olla narmad eesriide tooni nööriist. Riidega ei tohi olla kokkuhoidlik: rikkalikult, vabalt kukkuvad voldid on parimaks ilustuseks, kui sealjuures riide värv on valitud kooskõlas saali seinte tooniga.

Ühes maalitud eesriidega on jäänud ära ka eesriidele järgnev, kogu lavapilti raamiv, maalitud arlekiini-mantel. Selle asemel on tarvitusel lihtne, ühevärviline, plastiline lavapildi raam — prostseenium, mille laius ja kõrgus on tellitav.

Väikelava prostseenium võib väga hästi olla volditud riidest, küljed puuraamil, ülal soffitt kõrguse tellimiseks. Prostseeniumi riide toon peab sobima eesriide tooniga. Ka võib selleks tarvitada sama riidet, millest on valmistatud eesriide. Kui tahetakse, et esilava oleks sügavam ja dekoratsiooni ehitus algaks kaugemalt, siis järgneb nüüd üks paar külgekardinaid. Nii saab läbi vähema dekoratsiooniga ja avaneb kardinat vahelt hea võimalus tegelaste valgustamiseks.

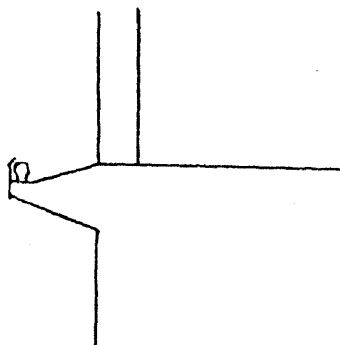
Raamile pingutatud riidest liimivärviga värvitud prostseenium pole soovitatav, sest see rikneb kergesti: riide venib välja ja ääred hakkavad narmendama. Vastupidavam on paksust papist või vineerist õlivärviga värvitud prostseenium.

*

Tegelaste liikumis- ja mängukohaks — ühtlasi aluseks lavapiltide ehitamisel — on lavapõrand. Varemalt

ehitati lavapõrand kallak, langusega vaatajate poole. Keskmiselt oli langus 1,5—3 cm meetri peale. Praegu loetakse kallakult ehitatud põrandat veaks. Tegelikku kasu on väikesest langusest väga vähe. Sellega ei saa veel tagumisi tegelasi massistseenides asetada nii kõrgele, et need üle esimeste oleksid nähtavad. Kulissidest lava ehituste juures on langus vaid takistuseks. Seepärast tehakse uute ehituste juures põrand täiesti horisontaalne.

Langusega tuleb ehitada ainult see esilava osa, mis lavaavausest ulatub ettepoole — orkestriruumi kohale, nii et põranda ramp on madalamal ja rambi kate ei ole kõrgem lavapõrandast. Peaaegu kõigis vanades rahvamajades on rambi kattedeks 15—20 cm kõrgune laud. Lavapildis see varjab ära tegelaste jalad.

Lava põrand.

Kui põranda rampi ei taheta, siis pole vaja esilava langust. Esimene lava serv lõppegu siis igasuguse kõrge varjava lauata.

Väga palju varjavad ka vanad, kumerad etteütleja-kastid. Hea on lame etteütleja-kast, kui see on võimalikult väike. Raamatu koht peab olema tublisti allapoole lastud.

*

Hästi ehitatud laval on üks külgsseinest enam-vähem vaba, usteta, selleks, et sinna saaks kinnitada rippuva deko-

ratsiooni tõmbenöörid ja tasakaalustajad. Lavaruumis ei tohi olla ühtki kandeposti, tala ega muud eset, mis takistavad lava tehniliselt õigesti sisseseadmist.

Kõrgel laval rippuva dekoratsiooni plokkide õige asukoht peab olema lae peal, siis on juurepääs plokkidele lihtne. Kui etenduse ajal juhtub mõni nöör katkema või rattalt maha tulema, on lae peal kerge viga parandada.

Kui plokid asetada lae alla, siis tuleb need tingimata varustada kaitsega, mis ei lase nööri plokilt libiseda maha. Ka on soovitatav säärasel juhul nööri asemel tarvitada terastrossi, et ei tuleks ette katkemisi.

Lae alla ehitatud plokkidele juurepääsuks ehitatud sillad pole kuigi soovitatavad, kuna need võtavad ruumi: tõmbe ei saa ühtlaselt jaotada, neile jäävad silla kohale vahed. Viimased on lavaehituste juures tihti takistuseks — pole võimalik riputist paigutada igale poole.

Veel üheks paremuseks plokkide lae peale paigutamisel on see, et sinna on

võimalik neid seada õigesti. Õige asetus on säärane, et suur ratas, mille üle käib tõmbenöör tasakaalustajaga, on asetatud kõrgemale plokkidest.

Madalal laval võib plokid paigutada lae alla. Muidugi peab igaks juhuks olema valmis redel, millega õnnetuse korral neile pääseb juure.

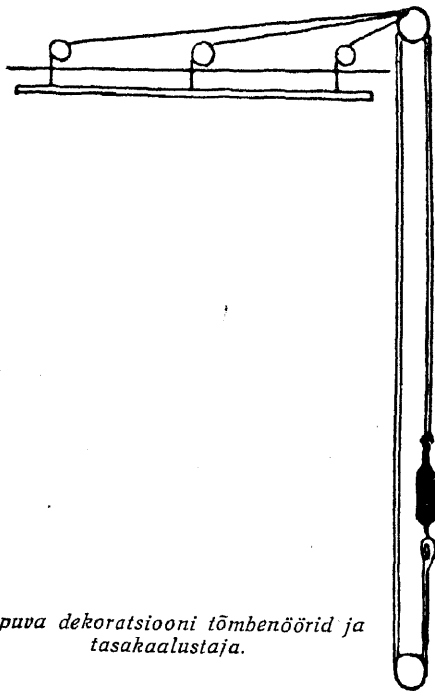
Et rippuva dekoratsiooni üles-alla tõmbamine oleks kerge, on soovitatav, et kõik tõmmud olekid varustatud tasakaalustajaga. Kuidas valmistada tasakaalustajad igal eri juhul — kas malm- või tsementvihid, plekksilindrid liivaga või koguni liivakotid — see tuleb otsustada kohapealsete võimaluste järgi. Kui aga kuidagi pole võimalik muretseda tasakaalustajaid, siis olgu vähemalt tõmbamine ühest nöörist. Igal juhul peab kaduma tõmbamine kõikidest nööridest, mille külge on kinnitatud riputis. See on väga tülikas.

*

Lavapildi koostamisel on tarvitusel järgmised dekoratsiooni liigid:

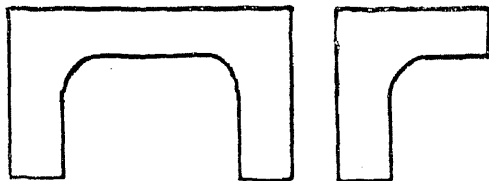
A. Riputised. Vabalt rippuv liimivärviga maalitud lõuend ühe ääre külge naelutatud latiga. Lati abil riputatakse see tõmmu külge; ärakoristamiseks rullitakse lati ümber. Siia kuuluvad poognad, poolpoognad, üksikud puud, puutüved ja puukroonid; külgakatted, sofitid ja tagaseinad.

B. Püstiku d. Liimivärviga maalitud lõuend puuraamil. Suuri raame lõuendiga nimetatakse kulissideks. Neid tarvitatakse peamiselt toa seinteks ja maja väliskülgedeks. Vähemaiks püstikuiks on pöösad, müürid, kivid, maas-

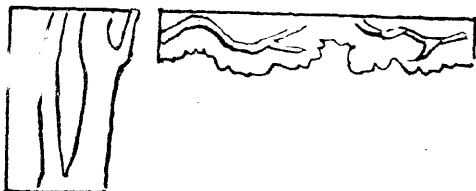
Rippuva dekoratsiooni tõmbenöörid ja tasakaalustaja.

Riputised.

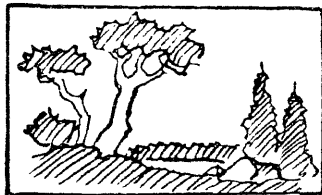
Poogen.

Poolpoogen.

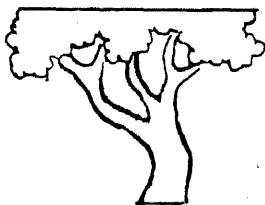

Külghate.

Sofitt.

Tagasein.

Puu.

tikud jne. Viimase kontuur on kas vineerist või paksust papist.

C. Plastiliselt valmistatud pildiosad. Need on sambad, kivid, kaljud, puutüved jne.

Eelmised kaks liiki on üldiselt tuntud ja tarvitusel ka väikelavadel. Plastilised dekoratsioonid maalavadel peaaegu puuduvad. Suurlavadel tulid nad tarvitusele ühes horisondiga. Mõni üksik ese, mis asetseb just esiplaanil ja mille ümber läheb mäng, on soovitatav ka maalaval valmistada plastiliselt. Näiteks: kivid ja kännud.

D. Järgmine liik on pehmest, mitte-liimivärviga värvitud riidest valmistatud vaibad, suured lavakardinad, ukse- ja aknakardinad, rohivaibad, laudlinad jne.

Rohivaipu võib valmistada peenest raffiast või ka manillast. Viimane on palju odavam ja võtab paremini värvi külge. Ta veaks on vaid see, et manilla kiud on väga peened ja tulevad kergesti

õmblusest välja. Rohivaiba riideks on parim tarvitada linast riidet. Võib ju tarvitada ka polstriiit, kuid see on väga hõre ja sellest valmistatud vaibad on vähem vastupidavad. Raffia või manilla värvitakse rohelisteks. Värvimiseks võib tarvitada harilikke riidevärve. Kui suure hulga materjali värvimiseks pakk sisaldab värvi, see on märgitud pakil. Soovitavat on valida küpsem roheline värv, samblaroheline, või harilikule rohelinele lisada oliivrohelist, sest manilla toon tuleb muidu väga toores. Värvida võib külmalt, kuna pole tarvis, et rohivaibad kannataksid pesemist. Värv tuleb sulatada keevas vees. Väga kergesti võtab värvi külge manilla. Raffiat tuleb leotada kauem.

On materjal, manilla või raffia, värvitud ja kuivanud, lõigatakse sellest umbes 10 cm pikkused tükid, laotakse need soovitud paksuses riidele ja õmmeldakse keskest masinaga läbi. Manilla jaoks on soovitatav tihe õmblus. Selle järele pööratakse ühed otsad üles, laotakse riidele teine rida manillat või raffiat eelmise kõrvale ja õmmeldakse samuti keskest läbi. Õmbluste vahe peab olema vähemalt 4 cm. Mida tihedam on vaip, seda ilusam.

Vaipu peaks olema mitmes suuruses. Head on mõned kitsad ribad, 50—70 cm laiad, maja seina ja aiaäärte katmiseks. Nende pikkus võib olla 1—2 m. Pealeselle on tarvilised suuremad tükid küngaste ja kõrgustike katmiseks.

Ka suuri põranda- ja seinavaipu võib valmistada ise kotiriidele või ka polstriiidele aniliinvärvidega. Kui aniliinvärv tikub jooksma laiali, võib kontuuri joonistada kõva liimivärviga. Vastavaid mustreid leidub perekonnalehtedes.

Pole tarviline, et ukse- ja aknakardinad laval oleksid täiesti ehtsast materjalist. Uksekardinad võib valmistada saržist. Ka selleks leidub eeskujud perekonnalehtedes. Värvida tu-

leb siin samuti nagu vaipu aniliinvärviga või vees sulatatud riidevärviga. Üldine heledam põhitoon tuleb anda harilikul riidevärvimise viisil riiet värvi sees loputades. Tumedamad triibud tuleb värvida pärast pintsliga. Kui värv valgub laiali, võib liimivärviga enne joone ette tõmmata.

*

Riputised, püstikud, plastiline dekoratsioon ja vaibad ning kardinad on publikule nähtavad lavapildi osad. Peale nende on varjatud abinõusid, mida tarvitatakse kõrgustike ehitamiseks, nagu poodiumid ja trepid, mis jäävad publikule nägematuks.

Kõrgustikel on lavapildis väga suur tähtsus. Nendega antakse näitlejatele häid liikumise ja mängu võimalusi, võib paigutada huvitavalt üksikuid tegelasi kui ka gruppe suurema tegelaste arvu juures. Suuremais teatris on viimasel ajal pandud eriti rõhku igasuguseile kõrgustikele, mis annavad lavapildile palju huvitavama aluse kui lame põrand.

Suurematel lavadel on sobiv alus poodiumi mõõtudele $100 \times 100 \times 50$ cm. Väiksematel lavadel oleks aga sellest mõödust tuletatud terve poodium 1×2 m liiga suur. Parajaks mõõduks väikelavadel on poolikul poodiumil 75×75 cm ja tervel 75×150 cm. Kõrguse alusmõõduks jääks ikkagi 50 cm. Trepi astme kõrgus on siis $50 \text{ cm} : 3 = 16\frac{2}{3}$ cm, astme laius $75 \text{ cm} : 3 = 25$ cm. See astme laius — 25 cm — pole küll just mugav astumiseks, kuid seda saab parandada astmelaua 2—3 cm üle esimese ääre ulatuva servaga. Kõige madalamad poodiumid väikelaval võiksid olla kahe astme kõrgused, s. t. $33\frac{1}{3}$ cm.

Mitmesuguste pindade ehitamiseks on veel olemas kaldpoodiumid. Kuid väikelavadel võib ajada läbi ka nendeta. Kaldpindu saab teha poodiumiplaadist, mille ots või serv toetub trepile. Ka trepiastmeist, kattes neid rohivaibaga, saame künkaid.

*

Pikemalt tuleb peatuda välispiltide kombineerimise võimaluste ja nende valgustamise juures.

Mõne aastakümne eest suurtes teatrites tarvitusel olnud poognate ja prospektide süsteem leiab kasutamist veel praegugi enamikus meie väikelavade metsapoognate ja tagaseinana. Selles süsteemis sünnib dekoratsioonide vahetus kiiresti, kui lava kõrgus on kaks prospekti kõrgust ja poognaid ja tagaseina saab tervelt tõmmata üles. Väga vähe on aga neid väikelavasid, mis vastavad sellele nõudele: lavad on madalad, poognad tuleb panna pooleks, kolmeks, koguni neljaks. Päris madalatel lavadel on ülestõmmatav või ka rõngastel kõrvale tõmmatav ainult lehesofitt, kuna külkgatteks on raamil kulissid. See raskendab tunduvalt lavaehitust.

Sellaselt sisseseatud metsa-dekoratsiooniga on väga vähe võimalusi lavapiltide mitmekesistamiseks. Mõni külje pealt pandud majanurk, põõsas, puutiivi, kivid ja kännud, mis asetatakse vajaduse järgi lavale, muudavad vaevalt üldpilti.

Viimasel ajal on paljudes kohtades metstagaseina teisele poolele maalitud taevast — õhktagasein. Õhktagaseina ette on võimalik vähematest dekoratsiooniosadest seada kokku lavapilte, kui on olemas üksikuid puid, suuremaid ja vähemaid põõsaid, kive, osadest koosnev kauge maastik, mõned kauged metsasiluetid, ribake merd jne. 15—20 vähemast püstikust saab kombineerida juba õige palju välispilte.

Külgede kattedeks jäävad aga ikkagi poognad. Lageda maastiku, samuti ka talvepildi kujutamisel peab nende asemel tarvitama kardinaid.

Suurematel lavadel on poogna- ja prospektide süsteem jäetud ammu kõrvale. Välispildid tehakse horisondiga — lavataevaga.

Uuem lavatehnika püüab anda laval tõetruud taeva kujutust kõigi selle varjundite ja valguse muudetega, liikuvate pilvedega ja tähtedega.

Kuni käesoleva sajandi alguseni maaliti õhk ja pilved prospektile ja soffitidele. Külgakatteks, jätkuna tagaseinale, tarvitati ka külprospekte. Nii oli kolmas lavataevas pramiitviivsel kujul — nelinurkne, ülalt kaetud pilvesofittidega. Praeguse lavataeva — ringhorisondi — põhiplaani on poolkaar sirgelt etteulatuvate tiibadega. Lavataevas peab olema vähemalt poole kõrgem prospektist. Materjalina tarvatakse enamasti löuendit. Värv on kas päris valge või veidi sinakas. Mitmesuguseid taevatoone antakse vastava valgustus-siseseade abil. Peale valge horisondi tarvatakse suurtes teatrites, kus on mitu horisonti, ka sinist ja koguni musta.

Ka meie maalavadel on seatud sisse umbes 50 horisonti. Enamasti on siiski esiplaanil tarvitusel üks või kaks metsapoognat.

Jääb soovida, et metsapoognate ja tagaseinte asemele võetaks üldiselt tarvitusele lavataevad. Selle ehitamise põhimõtted on järgmised:

Lavataevas peab haarama ümber kogu lava, peab olema nii kõrge, et esimeses reas istudes ei näeks selle ülemist äärt ja äärmistelt kohtadelt ei oleks läbipaistmist prostseeniumi või sellele järgnevate kardinatate ja lavataeva tiiva vahelt.

Kõige lihtsam on lavataevast teha seal, kus laval on küllaldaselt kõrgust ja avarust. Selleks paar näidet lavataeva ehitamisest kõrgel laval, mis ei ole muidugi ainukesed. Lavataeva võib teha kahel viisil — ülestõmmatavana ja küljele kokkurullitavana. Mõlemal juhul peab riide laiust vastama lava kõrgusele, pikkus põhiplaani kaare pikusele. Kus ruum ei luba tarvitada täielist kaart, võib selle asemel olla õige tagasein tublisti kumerdatud nurkadega ja sirged küljed. Riideks on parem tarvitada kahelaidset riidet, et oleks vähem õmblusi. Ülestõmmatava lavataeva riide peab olema pehme, värvitud kas kodusel teel külma värviga või

värvimistööstuses, ja pealeselle kaetud õige õhukese liimivärvikorruga, mille toon tuleb segada täiesti riidetooni sarnaseks. Ilma liimivärvita pehme riide ei peegelda küllalt valgust, vaid laseb selle läbi. Paks liimivärv hakkab kergesti murduma ja pudenema. Ka õhuke liimivärv võib lõpuks murdumiskohalt hakata pudenema, kuid all on juba sama tooni riide. Vastavalt lavataeva põhiplaani tuleb valmistada kaks puukaart. Üks kaartest kinnitatakse lava lakke ja selle külge naelutatakse riide ülemine serv. Tuleb panna tähele, et riide kukuks siledalt, voltideta. Riide alumise ääre külge naelutatakse teine kaart, mõni cm põrandalt kõrgemale — see aitab ühtlasi riidet pingutada sirgu. Alumise kaare asemel võib tarvitada ka raudvarba.

Lavataeva ülestõmbamiseks on alumise kaare külge kinnitatud 4—5 nööri või peenikest terastrossi, mis läbi iga õmbluse külge õmmeldud rõnga lähevad lavalaele. Lavalael asetsevate plokkide kaudu on need nöörid juhitud üle suure ploki ühisele tõmbenööri, mis on varustatud raskusega tasakaaluks ja mille abil saame alumise kaare tõsta vastu lavalage. Riide voltitakse sealjuures aknaruloo taoliselt. Kortsumist pole karta, sest alla lastes pingutab alumise kaare raskus riide sirgeks.

Kui aga riide alatiselt seisab ülal kokkuvoldituna, siis võib tolm voltidele langedes pikapeale sünnitada jooni. Seepärast on soovitatav sääraselt valmistatud lavataevas lasta seista allatõmmatuna, kui lava on vaba.

See on kõige lihtsam, kuid mitte kõige parem ehitusviis. Veidi keerulisem on küljele kokkurullitava lavataeva konstruktsioon. Sel on riide ülemise ääre sisse õmmeldud nöör, mis jookseb lava lakke kinnitatud puukaare soones — soonliistus. Ühel pool lava servas, kaare otsa juures, on püsti puu, mille abil riide keritakse püstrulliks. Umbes sarnaselt valmistatud lavataevad on õige mitmel väikelaval. Nende

paremus seisab selles, et neis võib tarvitada paksemat riidet, mis kokkurullituna kardab vähem kortsumist ja tolmu.

Kõige parema lavataeva saab kõrgel laval, kuna seda on tehniliselt võimalik paremini sisse seada. Suuremates keskustes peaksid olema kõrged lavad. — Madalatel lavadel on lavataeva tegemine raskem. Tavalise lavasuu kõrguse juures on näha prostseeniumi sofiti alt lavataeva ülemine serv ja ka tublisti lage.

Siin on vaja ka lage ära kasutada taevana. Selleks tuleb üleminek riidelt laele teha kumer, nii et saame lameda kupli taolise ülemise lavataeva osa. Viimane peab olema ehitatud kindlalt ja see jääb alaliselt seisma. Kindla osa alumise veere külge on naelutatud vabalt kukkuv riie. Riide ülestõmbamine sünnib samuti nagu eelpool kirjeldatud. Et alumist kaart saaks tõsta vastu lage, selleks peab see olema veidi suurem kindla osa alumisest kaarest.

On ka sellaseks ehitusviisiks ruumi vähe, siis jääb veel üks võimalus. Seda aga saab kasutada ainult seal, kus kulliside hoiukoht, samuti näitlejate ruum, asub lava kõrval ja lava tagaseinas ei ole ust. Säärasel juhul tuleb lava seinad ja lagi krohvida tasaseks, nurgad ja ülemineku seinalt laele tehes kumeraks. Lavataevana saaks kasutada krohvitud seinaga lage.

Nagu nimetatud, on suurtel lavadel lavataevas valge või helesinine — taeva värv antakse valgustusega. Väikelaval tuleb lavataevas värvida örnsideks, et tarbekorral seda võib valgustada ka valge valgusega. Kui lavataevana kasutatakse krohvitud seinu ja lage, siis tuleb need värvida liimivärviga. Mingisuguseid värvi üleminekuid pole vaja, selleks aitab kaasa valgustus.

*

Lavapiltide ehitamine horisondi sisse sünnib samuti nagu õhktagaseinaga. On vaja vähemaid dekoratsiooniosi, mida mitmet viisi saab kasutada. Kõrge lavaga võib esiplaanil tarvitada riputa-

tud, ülestõmmatavaid puid. Ei ole hea, kui need on valmistatud suures tükis. Paremad on vähemad osad, üksikud tüved, puud ja vähemad puudegrupid, siis on võimalik neid asetada ümber.

Tagapool horisondi valgust on riputatud dekoratsiooni tarvitamine raskestatud, see segab korralikku taeva valgustamist — tekivad varjud. Siin tuleb tarvitada püstikuid, põrandale pandavaid lavapildi osi. Need oleksid mitmesuguses suuruses pöösad, vähemad puud ja puude grupid, maastikud jne., nagu õhktagaseina juures loeteldud. Puude grupid ja suuremad pöösad on soovitatav teha hingedega keskest kokku käivad. Kokkupandult jääksid värvipooled vastamisi. Et värv kokku pannes ei kannataks, võib riie murdumise kohalt jääda raamile naelutamata. Sääraseid klapp-pöösaid on kerge üles panna. Kui neid mitte päris lahti tõmmata, vaid nad asetada nurgana, siis seisavad nad ilma toeta. Kindlam on muidugi, kui neil on hingedega küljes nurktugi ja kui see puuriga kinnitada põrandale.

Et püstikuid välispiltide jaoks ei ole kuigi palju, võib neil kõigil küljes olla hingedega nurktugi. Võib ju ka kinnitada hariliku toega, kuid siis on vaja k a k s puuri sisse keerata, mis võtab rohkem aega.

Siinkohal võib juhtida tähelepanu lavatehniliselt tähtsale piasiasjale — lavapuurile. Neid on mitmesuguse vindiga keeratuid, treituid, viilituid jne. On tarviline, et vint on laiemate vahedega, siis läheb see keerates kiiresti puusse. Ka ei tohi puur olla väga jäme ja kullissi raami ajada lõhki. Head käsitsi valmistatud puurid maksavad 30—45 senti tükk. Päris hästi saab kasutada ise laekonksudest valmistatud puure. Laekonkse on müügil ärides, nad maksavad 8—10 senti tükk. On vaja ainult pea keerata. „Vanemuises“ kasutatakse neid juba üle aasta.

Ka kaugust kujutavad püstikud, kauged maastikud, metsad, põllud, kivid grupid, meri jne., peaksid kokku käima hingedega. Lühemad olgu kahest, pikemad kolmest osast, siis on neid kerge üles seada.

Juba mõne üksiku lavataeva ette

asetatud esemega saab huvitava lavapildi. Üksikud põõsad, kivid ja muud vähemad püstikud võivad väikese ümberasetamisega jääda mitmesse üksteisele järgnevasse lavapilti, iima et vaataja seda märkaks.

Tuleb vaid panna tähele, et kauguseks maalitud asju ei tarvitataks esiplaanil, ja, vastupidi, esiplaani dekoratsioon, mis on detailsemalt välja töötatud, ei asetataks mõne kauge maastiku taha.

Kui lavataevas on olemas, võib mõnikord vahelduseks lavapildiks kasutada ka loomulikke puid ja põõsaid. Muidugi ei tohi neid tarvitada segamini maalitud asjadega, olgu siis juba kõik plastiline — kivid, kändud, aiad jne. Rohuks küngaste, lavataeva ääre ja puude jalgade katmiseks võib tarvitada rohimatte. On lubamatu ühes ja samas tükis üks pilt teha maalitud püstikuist, teine loomulikest puudest. (Järgneb.)

Eesti Haridusliit 1934/35. tegevusaastal.

I KONSTRUKTSIOON.

1. Liikmed.

Eesti Haridusliidu liikmeks oli 1934/35. tegevusaastal 509 mitmesugust liitu ja organisatsiooni. Arvestades seltside poolt esitatud aastaaruandeid võib üksikliikmete arvu seltsides arvestada üle 35.000. Siia hulka ei ole arvatud E. Haridusliidu liikmeskonda kuuluvate eriliitude liikmete arv. Lisades ka nende liikmete arvu võime märkida, et E. Haridusliit koondab endasse 95.000-liikmelise pere.

2. Nõukogu.

Esimees: Jaan Tõnisson — Tartu ülikooli ühistegevuse professor.

Abiesimees: G. E. Luiga — „Päeva-lehe“ end. peatoimetaja.

Abiesimees: pr. L. Eenpalu — E. Maanaiste Keskseksi juhataja.

Sekretär: E. Vender — E. Haridusliidu peasekretär.

Liikmed: K. Eenpalu — peaministri k. t.; E. Hubel — E. Kirjanikkude Liidu esimees; J. Depman — Harjumaa Rahvaülikooli juhataja; A. Lauter — „Estonia“ teatri näitejuht; E. Kaljot — K/s. „Talu“ pearaamatupidaja; O. Köster — Põllupidajate Ühispanga juhataja; E. Kubjas — E. Karskusliidu sekretär; N. Metslov — advokaat; J. Piiskar — linna pandimaja abijuhataja; P. Puusepp — koolijuhataja Läänemaal; E. Särgava — linna poeglaste gümnaasiumi inspektor;

M. Reisik — Eesti Naisliidu juhataja; V. Roopere — advokaat; J. Rummo — õpetaja, Tallinna Rahvaülikooli abijuhataja; J. Ruus — Virumaa Rahvaülikooli juhataja; A. Sibul — Tallinna keskraamatukogu juhataja; H. Summer — Harjumaa koolinõunik; A. Särev — „Töölise-teatri“ näitejuht, E. Haridusliidu teatrinõunik; J. Uluots — Tartu ülikooli prorektor.

3. Juhatus.

Esimees: O. Köster.

Abiesimees: E. Särgava.

„ : J. Rummo.

Sekretär: E. Vender.

Kassapidaja: E. Kaljot.

Liikmed: M. Reisik, J. Depman, A. Särev.

4. Revisjonikomisjon.

J. Piiskar, H. Summer, V. Roopere.

5. Õppetöö-toimkond.

Esimees: J. Rummo — liidu abiesimees.

Sekretär: J. Tamre — liidu asjaajaja.

Liikmed: P. Mägraken — Hasomini koolivalitsuse direktor, E. Särgava — liidu juhatuse liige, H. Kukke — sise-ministri abi, L. Eenpalu — liidu nõukogu liige, J. Umarik — põllutöökoolide peainspektor, A. Sibul — liidu nõukogu liige, E. Vender — liidu peasekretär, N. Ruus — liidu vabaharidustöö konsulent, K. Laane — liidu alatine lektor.

6. Teatri-toimkond.

Esimees: R. Kangro-Pool — kunsti- ja teatriarvustaja.

Sekretär: J. Tamre — liidu asjaajaja.

Liikmed: A. Lauter — „Estonia“ teatri näitejuht, A. Särev — näitejuht, liidu teatrinõunik, E. Vender — liidu peasekretär ja teatritarvete laos juhataja, A. Mikiver — Loksa Haridusseltsi näitejuht, R. Starkopf — Pahlka Haridusseltsi näitejuht.

7. Rahvaülikooli toimkond.

K. Eenpalu — peaministri k. t., J. Kii- vet — haridusnõunik, J. Rummo — õpe- taja, Tallinna Rahvaülikooli abijuhataja, J. Ruus — Virumaa Rahvaülikooli juha- taja, J. Depman — Harjumaa Rahva- ülikooli juhataja, M. Reisik — Naisliidu esinaine, E. Särgava — Tallinna poegl. gümn. direktori k. t., E. Vender — Haridusliidu peasekretär.

8. Ajakirja „Arengu“ toimetus.

Peatoimetaja — J. Rummo, vastutav toimetaja — E. Vender, liikmed — A. Sibul ja A. Särev.

9. Töäjõud liidu teenistuses.

Peasekretär ja teatritarvete laos juha- taja — E. Vender, asjaajaja — J. Tamre, teatritarvete laos asjaajaja — A. Vender, raamatupidaja-kassahoidja — A. Tutti, vabaharidustöö konsulent — N. Ruus, alaline lektor — K. Laane, näitekunsti konsulendid — Ed. Tinn ja V. Sooserv, dekoraatorid — J. Karell, R. Sepp ja M. Pärt, töäjõud liidus ja teatritarvete laos — E. Rosner, H. Tomson ja A. Tartov.

II ÜLDINE TEGEVUS.

Tegevus liidu büroos.

Peab mainima, et tegevus liidu bü- roos on näidanud tõusutendentsi. Nii on näiteks kirjavahetus võrreldes eelmise aastaga jäänud samale tasemele, kuid väljasaadetud trükitööde arv ületab eel- mise 10.000 saadetisega. Saadetsi oli liidu tegevusalal ja erieelarve alusel töö- tavas teatritarvete laos järgmiselt:

	Saadetiste koguarv			Trükitööd			Lihtrijad			Tähtsaadetised			Postpakid			Lunasaadetised		
	32 1933	33 1934	34 1935	32 1933	33 1934	34 1935	32 1933	33 1934	34 1935	32 1933	33 1934	34 1935	32 1933	33 1934	34 1935	32 1933	33 1934	34 1935
Büroos	4393	12.370	21.957	2679	9148	19.284	1542	2963	2455	143	217	182	29	29	36	—	—	—
Laos	1430	5193	4745	598	3571	1292	786	762	820	11	45	103	45	15	285	621	901	2245
Kokku	5823	17.563	26.702	3277	12.719	20.576	4328	3725	3275	154	262	285	74	44	321	621	901	2245

Õpiringi raamatute laenukogu.

Õpiringilise vabaharidustöö soodustamiseks oli E. Haridusliidu juure asutatud laenuraamatukogus tegevusaasta alul 4096 köidet Kr. 5.571.— väärtuses. Muretseti juure 740 köidet Kr. 1.750.— väärtuses.

Tegevusaasta lõpul oli kogus 4836 köidet Kr. 7.321.— väärtuses. Raamatute tarvitamine õpinglaste poolt on olnud elav. Tegevusaasta jooksul on kasutatud laenukogu 198 korda (eelmisel aastal 144 korda). Õpingidele laenutati vastavalt kavadele 156 komplekti (e. a. 148 kompl.). Üksikraamatuid laenutati õpingidele ja asjast huvitatuile 42 korda (e. a. 21 korda). Pealeselle on 442 köidet antud Saaremaa maatulunduskonsulendi hr. Kaalu korraldusse, kes neid andis kasutamiseks Saaremaal töötavaile õpingidele. Vastavalt eriaineile võeti laenuks järgmisi komplekte:

- 1) Seltskondlik kasvatus . . . 49 kompl.
- 2) Eesti maateadus . . . . . 4 "
- 3) Aiaandus . . . . . 21 "
- 4) Lavakunst . . . . . 17 "
- 5) Kõneoskus . . . . . 40 "
- 6) Majandusteadus . . . . . 1 "
- 7) Eesti ajalugu . . . . . 3 "
- 8) Pärivus . . . . . 1 "
- 9) Loomakasvatus . . . . . 1 "
- 10) Talumajapidam. korraldus 5 "
- 11) Eesti kirjanduse ajalugu . 6 "
- 12) Maaparanduse, heina- ja karjamaa kultuur . . . . . 2 "
- 13) Põldtaimekasvatus . . . . 3 "
- 14) Kodune kasvatus . . . . . 3 "

Märkus: Seltskondliku kasvatus-õpingi tööraamatuid ei jatkunud kõigile soovijaile

Valguspiltide laenukogu.

Valguspiltide laenukogus oli tegevusaasta alul 45 erisisulist valguspildiseeriat. Täiendati 1 seeriaga — „Eesti Haridusliit“.

Laenukogu kasutati seltside ja organisatsioonide poolt 38 korral (eelmisel aastal 62 korral), mispuhul laenutati kokku 97 seeriat (e. a. 107 seeriat).

Üksikaladelt laenutati järgmiselt: Eesti ajalugu 2 korda, Eesti vabadussõda 6 korda, Kirja ja raamatu ajalugu 1 kord, Eestimaa 3 korda, Vana aeg 5 korda, Keskaeg 6 korda, Uus aeg 1 kord, Noorkotkad 1 kord, Kesköö-päikese maal 6 korda, Tirol 3 korda, Itaalia 3 korda, Välismaailmajaod 6 korda, Euroopa 3 korda, Rahvaülikoolid Taanis 4 korda, Virumaa Rahvaülikool 3 korda, Rahvaharidus Eestis 3 korda, Segasisuline Eesti 2 korda, Soome 2 korda, Võitlus Põhjanna pärast 3 korda, Laste tembud 3 korda, Eesti kirjandus 3 korda, Loodusteadus 3 korda, Vana püramiidide ime-maa 7 korda, Haridusliit 5 korda, Moodne Berliin 2 korda, Konstantinoopol 1 kord, London 1 kord, E. kujutav kunst 2 korda, Põlevkivi 2 korda, Kreutzwald, Jannsen, Koidula 5 korda. Kokku 97 korda.

Töökavade osas

kirjastas E. Haridusliit tegevusaastal A. Prima koostatud „Aiaanduse õpingi“ kava. Juure muretseti veel E. Karskusliidu kirjastusel ilmunud „Koduse kasvatus-õpingi“ kava.

Endiselt on elav seltside pöördumine liidu poole nõuannete saamiseks mitmesugustes seltsi ellu puutuvates küsimustes. Liidu bürool tuli kirjalikult anda juhtnõore õpingide asutamise, töökorraldamise, seltside asutamise ja registreerimise, rahvamajade kodukordade koostamise jne. küsimustes.

III VABAHARIDUSTÖÖ.

Vabaharidustöö alal jätkati endise hooga õpingide organiseerimist ja olemasolevate ringide töö sisustamist. Kuna õpingide aruandeist selgus, et valdav enamus õpingidest (üle 90%) töötab maal, linnades aga töötab neid vähem ja aleveis vaid paar üksikut, siis püüti aidata kaasa enesearendamise huvi äratamiseks linnades ja aleveis, korraldades neis erilisi loenguid ja nõupidamisi. Seniste katsete tulemusena peab aga siiski märkima, et õpingi tööviisi vastu on suurim huvi peamiselt maanoorsool.

Kursused, loengud, kõned, konsulteerimised.

Liit korraldas õpiringijuhitud kursused:

- 1) Kuressaares 18.—22. aug. — 55 osav.
- 2) Tartus 30. aug. — 3. sept. — 33 osav.

Lektoreina esinesid: prl. Raudkats, hr-ad Kaal, Koort, Kõis, Laane, Ruus, Rummo, Vender ja Ümarik.

Kahepäevaseid isetegevusliku vabaharidustöö kursusi peeti:

- 1) Viljandis — 10. ja 11. nov. 100 osav.
- 2) Rāpinas — 9. ja 10. veebr. 60 „
- 3) Karksis — 2. ja 3. märtsil 73 „
- 4) Kosel — 9. ja 10. „ 105 „

Kogusummas võttis mainitud kursust osa 426 tegelast.

Õpetajate päevil peeti loenguid vabaharidustööst: Tallinnas (2 korda), Tartus, Haapsalus (2 korda), Võrus. Ka Tartu ja Tallinna pedagoogiumide ja Kõljala põllutöökooli õpilasi tutvustati vabaharidustöö meetodiliste küsimustega.

Raamatukogundus.

Raamatu-aasta puhul rakendasid liidu lektorid suure osa oma energiast raamatukogunduse olukorra tundmaõppimisele ja raamatukogude konsulteerimisele. Nagu selgub vastavast aruandest, omab 70% liidu liikmeks olevatest seltsidest raamatukogu. Andmeid on aga ainult 258 raamatukogu kohta. Neis on kokku 191.292 köidet. Keskmiselt on igas kogus 748 köidet.

Liidu konsulendid rõhutasid oma loenguis isiklike raamatukogude asutamise ja raamatukogudes olevate raamatute lugemise propageerimise vajadust.

Rahvaülikoolid.

Liidu hariduskonsulendid on oma ringreisidel pidanud eriloenguid rahvaülikoolide propageerimiseks. On püütud igal loengul pühendada eriosa rahvaülikoolide propageerimiseks ja lisaks tavalistele valguspiltide seeriatele on näidatud valguspilte rahvaülikoolide tegevusest.

Eelmiste aastate eeskujul on Haridusliit annud stipendiume mõnele Viru-

maa ja Harjumaa Rahvaülikooli õpilasele.

Õpireisid.

Liit korraldas 28. juulist — 10. augustini õpireisi Rootsi ja Norrasse — Skandinaavia haridusoludega tutvumiseks. Õpireisist võttis osa 20 isikut. Liidu konsulent Neeme Ruus viibis rootslaste stipendiaadina Põhjamaade Rahvaülikoolis Genfis 9. apr. — 1. juulini ja tegi kaasa mainitud kooliga pikema õpireisi Lääne-Euroopasse (vt. „Areng“ nr. 7 1934 — Neeme Ruus: „Põhjamaade Rahvaülikool Genfis“). 15. nov. — 15. dets. tutvus Neeme Ruus Taani haridusoludega.

Peasekretär Ev. Vender võttis osa Turismi Keskkorralduse tööst.

IV LIIDU 10-A. TEGEVUSE JUUBEL JA 3. HARIDUSKONGRESS.

Läinud tegevusaastal möödus 10 aastat liidu tegevuse algusest. Sel puhul korraldati Tallinnas 29. ja 30. dets. 3. hariduskongress ja E. Haridusliidu juubelinäitus. Kongressist osavõtt kujunes väga elavaks — saadikuid oli 352. Referaatidega esinesid N. Kann, J. Tõnison, J. Ruus, J. Rummo ja Ev. Vender.

Ajakirjandus pühendas liidu juubelile ja kongressile elavat tähelepanu ja ka näitus leidis sooja vastuvõtu.

V VÄIKELAVADE ALA.

Lavaline tegevus maal.

Kuna maalavad on mõjuvaks teguriks seltskondlikus töös ning evivad tähtsa koha meie riiklikus ülesehitustöös ja kultuuri süvendamisel, siis on Haridusliit jatkanud sihikindlat tööd maalavade väljaarendamisel, nende kunstilise taseme tõstmiseks ja dekoratiivse külje parandamiseks. Seks korraldati eelmise aasta eeskujul rida erioskuslikke kursusi:

- 1) Dekoratorite kursus Raplas 12.—16. aug. 17 osavõtjaga. Lektoritena esinesid kursusel: J. Karell, Rud. Sepp, M. Pärt ja H. Vaks.

2) Jumestajate kursus Raplas 17.—19. aug. 19 osavõtjaga. Lektorid: Ed. Tinn, V. Sooserv ja H. Vaks.

3) Dekoraatorite kursus Tartus 22.—26. aug. 22 osavõtjaga. Lektoritena sel kursusel esinesid: J. Karell, V. Haas, Rud. Sepp, M. Pärt ja J. Kalkun.

4) Jumestajate kursus Tartus 27.—29. aug. 38 osavõtjaga. Lektoritena esinesid nimetatud kursusel: Ed. Tinn ja V. Sooserv.

Tööd tehti kursustel suure huviga ja töötulemusi võib lugeda kõigiti korraldäinuks.

Kohtadel peetavate näitekunstikursuste järgi oli nõudmine endiselt väga elav, ei suudetud kaugeltki kõiki soovijaid rahuldada ja järjekord on paljudes maakondades mitme aasta peale kinni pandud (näit. Harjumaal umbes 7 a., Virumaal 5 aastaks jne.). Lühiajalisi näitekunstikursusi korraldati aasta jooksul üle riigi 26 kohas 563 osavõtjaga. Maakondade järgi korraldati: Järvamaal 2, Tartumaal 3, Harjumaal 4, Virumaal 6, Pärnumaal 2, Läänemaal 5, Võrumaal 2, Viljandimaal 1, Tallinnas 1. Mainitud kursusi juhatasid näitekunsti konsulendid Ed. Tinn — 10, V. Sooserv — 7, H. Vaks — 4, F. Pettai — 3 ja Ed. Türk — 2.

Peale eelpool nimetatud kursuste korraldati Riias, Riia Eesti Hariduse ja Abiandmise Seltsi juures, 1.—10. märtsini 1935. a. rahvatantsude kursus prl. A. Vesterblomi juhatusel 35 osavõtjaga.

Dekoratsioonide valmistamine.

Maalavade üheks valusaimaks päevaküsimuseks on lavaseadeldise ja dekoratsioonide soetamine. Sel alal on Haridusliit püüdnud võimaluse piires teha kõik, et seda külg arendada.

Haridusliidu poolt valmistati möödunud tegevusaasta jooksul dekoratsioone 26 organisatsioonile, kogusummas Kr. 13.000.— väärtuses, missugusest summast

oli Haridusliidu kaudu antavaid riiklikke toetusi Kr. 4.541.—.

Dekoratsioone valmistasid liidu dekooraatorid M. Pärt, J. Karell ja R. Sepp.

Teatritarvete ladu.

Liidu teatritarvete laos kasutamine näitas tõusu ka 1934/35. tegevusaastal. Suurema hindade alandamise tõttu, mis tehti eelmise tegevusaasta lõpul, oli küll üldine tulu laost väiksem, kuid läbikäik ületas siiski eelmise aasta oma. Laost on tegevusaasta jooksul laenatud:

	1932/33	1933/34	1934/35
parukaid	512	654	635 etenduseks
kostüüme	128	158	116 „
näidendeid	1430	2075	2641 „

Kokku laenutamisi 2070 2887 3392 etenduseks

Näidendite laenukogu onoleb väga palju kirjastamisest — heade käsikirjade saamisel tõuseb ka kohe laenukogu tegevus.

Paremale järjele tõstmist vajab eeskätt kostüümide kogu, mis oma praeguses seisukorras ei rahulda kaugeltki nõudmisi.

Parukate kogu on aasta jooksul täiendatud uute parukatega, mille tõttu kogu on enam-vähem rahuldavas seisukorras.

Kirjastamine.

Aasta jooksul on kirjastatud kokku 10 näidendit.

Lastenäidendite võistlusel auhinnatud:
H. Raidla — „Väike sangar“.
H. Tõnnov — „Kaluripoeg“.
A. Rahula — „Väikeste vandeselts“.

Võidupühanäidendite võistlusel auhinnatud:

P. Vuolaise — „Võnnu all“.
Pealeselle on kirjastatud:
A. Adson'i — „Elav kapital“.
A. Mälk'i — „Isade tee“.
B. Kangermann'i — „Kapral Salu“.
T. Braks'i — „Kotkamäe kangelased“.
K. Savi — „Ninanips“.
T. Braks'i — „Saladuste saar“.

Kokkuleppel kirjastuste ja autoritega on peale oma kirjastuse täiendatud laenukogu parimate teiste kirjastuste näidenditega.

Seltside varustamine jumestusvahenditega ja teiste teatritarvetega.

Liidu teatritarvete laos kaudu teostati ka möödunud tegevusaastal seltside varustamist jumestamisvahenditega, dekoratsioonimaterjaliga ja muuga. Eriti on sel alal pandud rõhku kodumaa saaduste väljaarendamisele ja propageerimisele. Kui liidu teatritarvete laos tegevuse alul oli pakkuda ainult välismaa kaupa, siis on nüüd laos kodumaa saadused täielises ülekaalus — osaliselt isegi oma laos valmistatud.

VI. AJAKIRI „ARENG“

jatkas tegevusaastal ilmumist võetud suunas, sihiga — pakkuda kirjutusi, ülevaateid, juhtnööre ja informatsiooni vabaharidustöö mitmekesisemalt aladelt, olles seega vaimse sideme pidajaks E. Haridusliidu ja ta laialdase liikmeskonna vahel, ühtlasi aga ka ainsaks vabaharidustöösisuliseks järjekindlalt ilmuvaks ajakirjaks. Peale üldiste haridusküsimuste ja vabaharidustöö käsitlemise ajakiri „Areng“ pühendas oma veergudel järjekindlalt tähelepanu ka maa-väikelavade küsimuste käsitlemisele. Rõõmustavana tuleb märkida ka asjaolu, et ajakirjale saabus endisest rohkem kaastöötajadelt vabaharidustöö tegevlaste ridadest, aidates seega luua rohkem vajalist omavahelist sidet ja kontakti vabaharidustöö-ala viljelejate vahel, mistõttu see külg vääriks edaspidi veelgi suuremat tähelepanu.

Tegevusaasta vältel ilmus ajakirja „Areng“ 8 nr-it. Neist kaksiknumber 4/5 — 1934 erinumbrina esimese võidupüha puhul; nr. 8 — 1934 III hariduskongressi ja E. Haridusliidu 10-aastase tegevuse juubeli erinumbrina, sisaldades ülevaate E. Haridusliidu tegevusest kogu ta tegevusaja jooksul; kaksiknumber 1/2 — 1935 tõi ära III hariduskongressil

peetud referaadid ja vastuvõetud resolutsioonid.

Koos „Arengu“ sisulise külje arendamisega on kasvanud tegevusaastal ka ajakirja tellijate arv, mis aga peaks siiski veel tõusma, et kindlustada ajakirja ilmumist ja arendamist võetud suunas.

VII. SELTSIDE SEESMINE TEGEVUS.

Kuna möödunud aastal esitas tegevuse aruande ainult 51% liidu liikmeks olevatest seltsidest, saabus käesoleval aastal aruandeid 369 seltsilt, s. o. umbes 75%. Allpooltoodud arvud ja %-arvestused käivad ainult aruanded esitanud seltside kohta.

Rahvamaja või oma hoone on 33% seltsidest (120); teised kasutavad kooskämimiseks koolimaju (151 seltsi), eramaju (50 seltsi) ja naaberseltsimaju (30 seltsi).

Ramatukogud on olemas 70% seltsidest (258 kogu), milliseis on kokku 191.292 köidet. Keskmiselt on igas kogus 748 köidet. Kõige väiksemad raamatukogud on Saaremaal (keskm. 485 köidet), kõige suuremad Viljandimaal (keskm. 841).

Lugilaul on olemas 14% seltside juures, arvult 53. Neis on tellitud kokku 363 ajalehte-ajakirja.

Mitmesuguseid ringe töötas 83% seltside juures (306 seltsi), kokku 1030 ringi.

Ringidest oli:

laulukoore . . .	63%	juures,	231	koori
näiteringe . . .	63	„	230	ringi
õpiringe . . .	44	„	161	„
orkestreid ja muu-				
sikaringe . . .	41	„	152	„
spordiringe . . .	38	„	139	„
maatulundus-				
klubisid . . .	8	„	37	klubi
kodukaunistamis-				
ringe	2	„	7	ringi
muid ringe				
(naiste, espe-				
ranto, laste j.m.)	18	„	67	„

Kursusi on korraldanud 46% seltsidest, s. o. 169 seltsi. Kokku on pee-

tud 357 kursust. Keskmiselt käis igal kursusel 38 inimest, seega kokku 13.566 inimest.

Kursustest oli:

kutseoskuslikke	148 (42 ⁰ / ₁₀)
üldhariduslikke	94 (26 ⁰ / ₁₀)
lavakursusi	45 (13 ⁰ / ₁₀)
tantsukursusi	23 (7 ⁰ / ₁₀)
muid (võõrkeelte, tuletõrje, võimlemise j. m.)	47 (12 ⁰ / ₁₀)

Loenguid on korraldanud 44⁰/₁₀ seltsidest, s.o. 161 seltsi, kes kokku on korraldanud 855 loengut. Keskmiselt võttis loenguist osa 67 inimest — arv, mis näitab, et laialised hulgad tunnevad huvi loengute vastu. Kokku käis seltside poolt korraldatud loenguil 57.285 isikut.

Loenguist oli:

teaduslikke	259 (30 ⁰ / ₁₀)
kutseoskuslikke	208 (24 ⁰ / ₁₀)
vabahariduslikke	164 (19 ⁰ / ₁₀)
kirjanduslikke	116 (14 ⁰ / ₁₀)
muid	108 (13 ⁰ / ₁₀)

Pidusid on korraldanud 92⁰/₁₀ seltsidest, s. o. 339 seltsi. Seega siis 8⁰/₁₀ seltsidest ei tegele üldse lavakunstiga. Kokku korraldati aasta jooksul 1972 pidu, kus käis 234.688 isikut ehk 119 isikut iga peo kohta. Kõige väiksem osavõtt pidudest on Harjumaal, keskmiselt võtab

peost osa 81 isikut, kõige rohkem käib pidulisi Võrumaal — 159 isikut iga peo kohta.

Aktusi korraldas 58⁰/₁₀ seltsidest, kokku 214 seltsi 336 aktust. Keskmiselt võttis aktusest osa 203 isikut. Kokku käis aktustel 67.808 isikut.

Võistlusi korraldas 22⁰/₁₀ seltsidest (81 seltsi), kokku 376 võistlust.

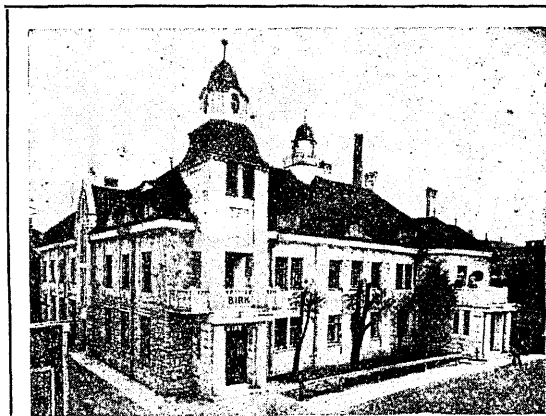
Kirjandusõhtuid — 15⁰/₁₀ seltsidest, 56 seltsi, kokku 187 kirjandusõhtut. Keskmiselt võttis osa 81 isikut.

Õpireiside korraldamisele pööratakse veel äärmiselt vähe tähelepanu. Ainult 46 seltsi, s. o. 12⁰/₁₀, korraldas õpireise.

Näitekohtuid korraldati vähe — 28 seltsi, s. o. 8⁰/₁₀ — kuid osavõtt neist oli elav. Keskmiselt käis igal näitekohtul 134 isikut. Peale eelmainitute korraldasid seltsid kontserte, jumalateenistusi, jõulupuid, laulupidusid j. m. 97 korral.

Kassa läbikäik

oli 369 seltsil kokku: tulud — Kr. 412.044.93, kulud Kr. 350.804.72. Keskmiselt olid iga seltsi tulud Kr. 1.116.60, kulud Kr. 950 70.

Birk'i

Riidevärvimise ja keem. puhastuse tööstus

TALLINN

Maakri 23 (vabrik) — telefon 307-07
Raekoja pl. 13 — telefon 429-28

Kõik Birk'i vastuvõtukohtad on varustatud firma siltidega.

Eesti Haridusliidu 1935/36. a. eelarve.

T U L U D:		1934/35. a. aruanne	1935/36. a. eelarve
Eelmise aasta ülejääk	Kr.	62,98	19,75
Liikmemaksud	"	1.249,10	1.250,—
Korjandus ja asjade loterii	"	1.623,37	1.500,—
0/0 0/0 hoiusummadelt	"	534,07	500,—
Teatritarvete ladu	"	7.969,07	8.800,—
Õppemaksu dekoraatorite ja jumestajate kursustest osavõtjailt	"	170,08	100,—
Kavade ja põhikirjade müügist	"	126,66	150,—
Ruumide väljaüürimisest	"	601,06	1.080,—
Riigi eelarve kaudu	"	5.000,—	5.000,—
Kultuurkapitalist	"	5.000,—	5.000,—
Seltsidelt näitekursuste maksu	"	975,—	1.000,—
Seltsidelt sõidukuludeks näitekunsti konsulentidele	"	183,10	200,—
Hasominilt õpiringide tegevuse arendamiseks	"	200,—	200,—
Valguspiltide ja õpiringide laenukogude tarvitamise tasu	"	69,01	50,—
Dekoratsioonide valmistamine	"	8.135,54	7.700,—
Ajakiri „Areng“	"	2.506,81	2.775,—
Tagavarakapitalist vabaharidustöö näituse ja hariduskongressi korraldamiseks	"	1.500,—	—
Mitmesugune tulu (maksulised kõneõhtud ja muud ettevõtted)	"	1.855,78	1.400,25
	Kokku Kr.	37.761,63	36.725,—

K U L U D:		1934/35. a. aruanne	Erikapita- lide arvel ostetud	1935/36. a. eelarve
Palgad	Kr.	7.516,—	—	7.800,—
Kantsleikulud	"	1.261,41	—	1.250,—
Ruumide üür, küte ja valgustus	"	1.196,—	—	2.000,—
Trükikulud ja informatsioon	"	500,—	—	500,—
Sõidukulud	"	735,98	—	800,—
Kursused ja loengud	"	2.314,69	—	1.800,—
Tasu jumestajate ja dekoraatorite kursuste õppejõududele, õppeabinõud ja mitmes. kulud kursustel	"	672,72	—	500,—
Õpiringide laenuraamatukogu täiendamine	"	—	588,68	1.000,—
Õpiringidevaheliste võistluste korraldamiseks ja kavade koostam.	"	506,13	—	500,—
Valguspiltide lao korraldamiseks	"	7,94	162,—	50,—
Stipendiumid rahvaülikooli õpilasile ja vabaharidustöö tegelasile	"	430,—	—	300,—
Vabaharidustöö käsiraamatukogu täiendamine ja ajakirjade tellimine	"	96,10	94,50	200,—
Teatritarvete ladu	"	7.469,07	—	8.300,—
Dekoratsioonide valmistamine	"	8.133,48	—	7.550,—
Ajakiri „Areng“	"	3.474,11	—	3.275,—
Kustutused ja amortisatsioon	"	180,20	—	300,—
Vabaharidustöö näituse ja hariduskongressi korraldamise kulud	"	1.514,68	—	—
Mitmesugused ettenägemata kulud, mitmesugused algatused, esindus jne.	"	1.733,37	—	600,—
Ülejääk	"	19,75	—	—
	Kokku Kr.	37.761,63	845,18	36.725,—

Eesti Haridusliidu bilanss 31. märtsil 1935. a.

AKTIVA

	Summa	Summa	Summa	Summa
Raha kassas		660 50	Võlga maksta teatritarvete laole	819 94
Jooksvad arved		373 62	Isikud ja asutused	2 441 42
Tähtajalised hoitummad		10 000 —	Dekoratsioonide toetused	384 83
Varandus:			Rediskonteeritud vekslid	1 239 59
bürooinventar	3 152 60		Ettesaadud toetus	142 09
valguspiltide ladu	3 480 91		Ajakirja honorare maksta	193 82
õpiringide raamatukogu	3 904 12		Ajakirja tellijad	102 —
vabaharidustöö käsiraamatuk.	526 10	11 063 73	Toetused õpiringide auhinda-	30 —
Nõudevekslid		1 269 59	deks	
Ajakirja „Vabaharidustöö“ ladu		485 —	Kapitalid eriotstarveteks:	
Õpiringide rakendusmaterjalide			õppeabinõude kapital	8 196 85
ladu		220 42	vabaharidustöö käsiraamatuk.	526 10
Võlga nõuda dekorats. tellijailt		764 08	epidioskoobi ostmiseks	175 —
Isikud ja asutused		658 32	Tagavarakapital	
Ettetehtud kulud		560 14	Amortisatsioonikapital	
Mitmesugused aktivad		221 20	Ülejääk	1975
		26 276 60		26 276 60

31. märtsil 1935. a.

O. Köster,
esimees.

E. Kaljot,
kassapidaja.

Ev. Vender,
peasekretär.

A. Tutti,
raamatupidaja.

Eesti Haridusliidu teatritarvete lao bilanss 31. märtsil 1935. a.

AKTIIVA

PASSIIVA

	Summa	Summa		Summa	Summa
Raha kassas		77 63	Kautsjonid		2.249 91
Jooksev arve pangas		8 60	Abonendimaksud		310 —
Kaupa järele omahinnaga		3.553 52	Saadud kindlustusvksel		500 —
Kirjastatud näidendite ladu omahinnaga		5.796 72	Rediskonteeritud vksel		200 —
Näidendite ladu omahinnaga		13.037 29	Isikud ja asutused		2.724 10
Parukate ja habemete ladu omahinnaga		2.903 83	Komitendid		224 85
Kostüümide laenukogu oma-hinnaga		434 20	Mitmesugused passivad		141 77
Vallasvara		1.543 29	Kapitalid		20.461 37
Materjalid		75 21	Amortisatsioonikapital		5.518 41
Nõudevkslid		200 —	Ülejääk		39 44
Kindlustusvksel		500 —			
Isikud ja asutused		2.154 53			
Võlga nõuda E. Haridusliidult		819 94			
Lunapostisaadised		155 09			
Saamata tulu		260 —			
Ettetehitud kulu		800 —			
Mitmesugused aktiivad		50 —			
		32.369 85			32.369 85

31. III 1935. a.

O. Köster,
esimees.

E. Kalliot,
kassapidaja.

Eu. Vender,
peasekretär.

A. Tütti,
raamatupidaja.

Laferme uudispaberossid

MARET

Kõrge headus — odav hind

**Sügishooajaks
kvaliteet-
kaupa**

suurimas valikus.

H. RÕIVAS'e

kodumaa vabrikute riidekauplus

TALLINNAS

Estonia pst. 11. Kõnetr. 304-80.

**Müük suurel ja väikesel
arvul.**

Õpiringid 1934/35. tegevusaastal.

Karl Laane.

Möödunud tegevusaastal E. Hariduslii. jatkas isetegevusliku vabaharidustöö organiseerimist ja süvendamist kohtadel õpingide kaudu. 1934/35. tegevusaasta jooksul registreeriti E. Haridusliidus 237 õpingi (eelmisel aastal 176). Alljärgnev tabel kujutab õpingide arvu üksikute maakondade järgi kolme viimase tegevusaasta jooksul ja tegevusaruande saatmist kahel viimasel tegevusaastal:

Ka näeme möödunud tegevusaastal aruannete täpemat saatmist üldiselt ja kõigis maakondades. Möödunud tegevusaasta aruannete esitajaist on 4 õpingi teatanud, et nad mõningail väliseil või seesmisil põhjusil ei ole saanud arendada oma tegevust.

Tähelepanu väärrib ka asjaolu, et meil on õpingide organiseerimine levinud enam maal, kuna linnades ja aleveis isetegevusliku vabaharidustöö korraldamine osutub raskemaks.

Maakond, linn	1932/33. t.-a.		1933/34. t.-a.		1934/35. t.-a.		
	Õpinge registreeritud	Õpinge registreeritud	Aruandeid saanud	Aruande-saajate %/o	Õpinge registreeritud	Aruandeid saanud	Aruande-saajate %/o
1. Saaremaal	23	27	21	77 ⁰ / _o	40	32	80 ⁰ / _o
2. Harjumaal	29	27	24	88 ⁰ / _o	36	31	86 ⁰ / _o
3. Läänemaal	13	25	15	60 ⁰ / _o	30	27	90 ⁰ / _o
4. Virumaal	8	23	17	73 ⁰ / _o	28	25	89 ⁰ / _o
5. Järvamaal	6	19	18	95 ⁰ / _o	23	21	90 ⁰ / _o
6. Tartumaal	13	18	14	77 ⁰ / _o	22	20	90 ⁰ / _o
7. Pärnumaal	4	14	11	84 ⁰ / _o	19	19	100 ⁰ / _o
8. Võrumaal	2	9	6	66 ⁰ / _o	14	14	100 ⁰ / _o
9. Viljandimaal	1	9	7	77 ⁰ / _o	13	9	69 ⁰ / _o
10. Valgamaal	1	5	4	80 ⁰ / _o	4	4	100 ⁰ / _o
11. Tallinnas	Eraldamata Harjumaast				8	1	12,5 ⁰ / _o
12. Petserimaal	—	—	—	—	—	—	—
Kokku	100	176	137	77 ⁰ / _o	237	204	86 ⁰ / _o

Ülaltoodust näeme õpingide arvu kasvamist kõigis maakondades, välja arvatud Valgamaa, kus see on kahanenud ühe õpingi võrra, ja Petserimaa, kus endiselt ei tegutse ühtki õpingi. *)

*) Nähtub siinse rahva üldist inertsust vaimseis küsimusis, kuid on tekkimas lootusi isetegevuslikuks vabaharidustööks Petserimaalgi. — Petseri maakoolivalitsuse algatusel on loodud mitmel pool koolide juure n. n. t õõ-

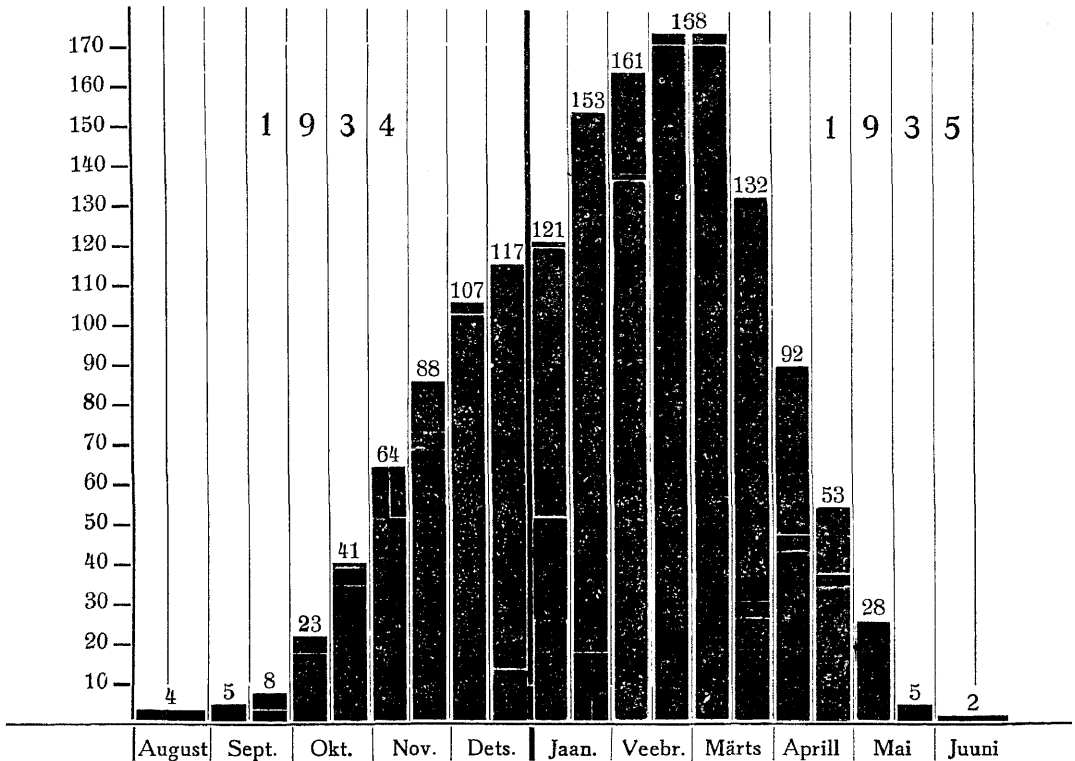
ringid, kuhu koondatakse noori pärast algk. lõpetamist ja kus õpitakse üldiselt peasjaliselt käsitööd. On avaldatud huvi õpingide vastu ka seltskondlike org-ide poolt, näit. Meremäel, kus kavatsetakse järgmisel tegevusaastal kutsuda ellu õping; samuti on õpingitööks eeldusi Pankjavitšas, kuigi on võita mõningad raskused, mis põhjenevad suurel määral ka siinsete seltskonnatöö juh-tide omavahelisel vastoludel jne.

K. L.

Huvitav on seejuures asjaolu, et näiteks Soomes, Rootsis ja teistes põhjamaades on nähtus hoopis vastupidine — linnades, kus välistingimused on üldiselt soodsamad, kooskäämiseks, allik-materjalide kasutamiseks, asjatundjatejuhtide saamiseks jne., on õpingid enam

tõustes haripunkti veebruari lõpus ja märtsi alguses ning lõppedes aprillis-mais. Graafiliselt kujutades õpingide tegevushooaega 201 vastavad andmed esitanud õpingi kohta saaksime üksikute kuude järgi järgmise kujutuse:

201 õpingi tegevushooaeg 1934/35. tegevusaastal.

levinud. Meil aga oli möödunud aastal tegutsenud 237-st õpingist linnades ja aleveis ainult 22, s. o. vähem kui 9% õpingide üldarvust. Seejuures töötas õpinge 8 linnas ja 3 alevis, nimelt järgmiselt: Tallinnas — 8, Pärnus — 4, Narvas — 2, Tartus, Kuressaares, Paldiskis, Tõrvas ja Viljandis — 1; aleveist — Kärklas, Mustvees ja Suure-Jaanis — 1. Järelikult ei ole veel väljaspool kooli isetegevuslikku vabaharidustööd õpingides üldse korraldatud 10 linnas ja 14 alevis.

Tegevushooaeg õpingides.

Tegevushooaeg algas möödunud tegevusaastal, nagu eelmiselgi, oktoobri- ja novembrikuus,

Keskmiselt kestis õpingide talvine tegevushooaeg 3,8 kuud (eelmisel a. 4,3 kuud). Üksikute maakondade järgi oli tegevushooaeg õpingides järgmine:

Tartumaa	—	4,9 kuud
Järvamaal	—	4,5 „
Virumaal	—	4,4 „
Viljandimaal	—	4,1 „
Läänemaal	—	3,9 „
Harjumaa	—	3,8 „
Saaremaal	—	3,4 „
Valgemaal	—	3,4 „
Võrumaal	—	3,2 „
Pärnumaa	—	2,6 „

237-st registreeritud õpiringist töötas: mitmesuguste ühingute juures — 191 (80,6%), koolide juures — 45 (19%) ja iseseisva õpiring-ühinguna — 1 (Leevre).

Õpiringide juhatajad.

Elukutselt olid möödunud tegevusaastal poolte õpiringide juhatajad õpetajad — 117 (50%); teisist elukutseist tegutses õpiringi juhatajaina: põldureid — 67 (29%), töölisi-käsitöölisi — 18, (7,5%), ametnikke — 8 (3,3%), perenaisi — 4, äriteenijaid — 4, õpilasi — 2, lasteaednikke — 2; pealeselle teisist elukutseist — halastajaõde, ohvitser, konstaabel, kirikuõpetaja, metsapraaker, kirjanik j. t.

Hariduslikult*) oli õpiringi juhatajaist — 1. alg- ja vähema kui keskharidusega — 81 (34,8%), 2. kesk- ja kõrgema haridusega — 151 (65,2%).

Üksikasjalisemalt oli õpir. juh. harid. jaotus järgmine:

- 1) Osal. algk. haridus — 5 (2,1%);
- 2) 6-kl. algk. haridus — 38 (16%);
- 3) rohkem kui algk. haridus (täienduskool, rahvaulikool, osal. keskkool jne.) — 38 (16%);
- 4) Keskharidus (siinjuures ka seminaarihar.) — 144 (62%);
- 5) Osaline kõrgem haridus — 2;
- 6) Kõrgem haridus — 3.

Vanuselt (andmed 224 õpir. juhataja kohta) olid noorimaiks õpiringi juhatajaks Linda Kiider (Vaiveres) ja V. Rupp (Randveres) — mõlemad 15-aastased (tegemist on noorteringiga), vanimaks — õpet. Roman Tomson (Lindis) — 57 aastat v. Keskmine õpiringi juhatajate vanus oli 29 aastat 4 kuud. Üsikute vanusegruppide järgi on andmed järgmised:

- 1) alla 20 aasta — 10 õpiringi juhatajat;
- 2) 20—30 aastani — 122 „ „
- 3) 30—40 „ — 62 „ „
- 4) 40—50 „ — 28 „ „
- 5) 50—57 „ — 2 „ „

Soolt oli tegevusaastal õpir. juhatajaist mehi — 188 (78%), naisi — 49 (22%).

Kes töötasid õpiringides.

Õpiringide registreerim. lehtede järgi (vastavad andmed on esitatud 223 õpiringilt) oli möödunud tegevusaastal õpiringidesse tegevliikmeina koondunud 4379 isikut (pealeselle vabakuulajad — andmed teisel), kusjuures keskmine õpiringi liikmete arv õpiringi kohta oli 19,4. Arvestades õpiringi liikmete arvu aruandelehtede järgi on keskmine 18,8, seega on tegevusaasta jooksul õpiringitööst loobunud vähem kui 1 õpiringlane õpiringi kohta. Suurim õpiringi liikmete arv oli — 43, vähim — 5. Arvestades asjaolu, et 14 õpiringi oma registr. lehtedes ei ole nimetanud õpir. liikmete arvu, võib seda ümarguselt arvestada 4500-le.

Õpiringi liikmete hariduslik tase. Võttes aluseks 204 õpiringi aruannete andmed 3942 õpiringlase kohta oli nende hariduslik tase järgmine:

1. algkooli haridusega *) — 2972 (75,3%);
2. rohkema kui alg- ja osalise keskharidusega (täienduskool, rahvaulikool jne.) 515 — (13%);
3. Keskharidusega — 401 (10%);
4. Osalise kõrgema (ülik. jne.) haridusega — 41 (1,3%);
5. Kõrgema haridusega — 13 (0,4%).

Seega on enamik õpiringide liikmeid algharidusega, kuid nendega koos arendavad õpitegevust ka suurema haridusega isikud.

Soolt (registr. lehtede andmeil) oli 4379 õpiringlasest mehi — 2292 (s. o. 52%), naisi — 1718 (s. o. 38%). (369, s. o. 10%,

*) Andmed 232 õpir. juhataja kohta.

*) Siinjuures on märgitud ka osalise algharidusega 23 õpiringlast.

õpiringlase sugu on registr. lehtedel märkimata.)

V a n u s e l t on märgitud noorimaa te õpiringlastena — 8-, 11-, 12-, 13- ja 14-aastased (seega üksikud algkooli-ealised). Keskmine õpiringi liikmete vanus oli 21 a a s t a t 9 k u u d.

T ö ö k o o s o l e k u d. 195 vastavad andmed esitanud õpiringi on tegevusaasta jooksul korraldanud 2423 töökoosolekut, mis teeb keskmiselt õpiringi kohta 12,3 t ö ö k o o s o l e k u t. Kui arvata tagasihoidlikult sama keskmist ka nende õpiringide kohta, kes aruandeid pole esitanud, tuleks arvestada möödunud tegevusaastal korraldatud töökoosolekute arvu ümarguselt 2900. Kõige suurema töökoosolekute arvu märgib Ellamaa turba-tööstuse ametnike ja tööliste kultuurühing — 68 (nähtavasti on siin tegemist teatava eksistusega!); Taritu käsitööring on korraldanud 50 töökoosolekut, Valguta spordiring — 43 töök., Kärdla täienduskooli õpir. — 41 töök., teised alla 30-ne.

Kui arvata töökoosoleku keskmiseks kestusajaks 2,5 tundi, siis oleks õpiringides töökoosolekuiks pühendatud aeg tegevushooajal umbes 7200 tundi ehk 112,5 öö-päeva.

Keskmine osavõtjate arv töökoosolekust oli 15 õpiringlast; pealeselle märgib 138 õpiringi 1124 vabakuulaja osavõtu töökoosolekuist, mis teeb keskmiselt 8 vabakuulajat töökoosoleku kohta. K u i s e e a r v l i i t a t e g e l i k e õ p i r i n g l a s t e a r v u g a, siis tuleks möödunud tegevusaastal õpiringilisest tööst osavõtjate arvu arvestada 5500-le isikule.

Töökoosolekuiks kasutati*): k o o l i m a j u — 145 õpiringi e. 72,1%, r a h v a m a j u — 31 õ p i r. e. 15,4%, e r a m a j u — 18 õ p i r. e. 8,9%; pealeselle on õpir. töökoosolekuiks kasutatud: v a l l a m a j u — 3, m e i e r e i s i d — 2, ü l i k o o l i a u d i t o o r i u m i (Tartu rhvülik. kõneoskuse õpir.) ja k a p a l v e m a j a. Rõhuv enamus õpiringidest on saanud ruumid kasutamiseks tasuta — 193 õpir.; ainult 8 õpiringil on tul-

nud tasuda ruumide üüri, mis on ulatunud 1—15 kroonini.

Õ p i r i n g i d e t ü ü b i d. Ainevalikult oli 201-st õpiringist möödunud tegevusaastal:

- 1) eriküsimuslikke — 98 ehk 48,7%;
- 2) üldküsimuslikke — 69 ehk 34,3%;
- 3) neid, kus käsitleti paralleelselt või järgnevalt mitut eriainet — 34 ehk 17%.

Kuna ka viimati nimetatud õpiringi tüüpi võib sisult pidada ü l d k ü s i m u s l i k u k s, siis nähtub sellest, et üle poole õpiringidest (51,3%) oli üldküsimuslikke.

Mida käsitleti õpiringides.

Kõigis aruande esitanud õpiringides käsitleti tegevusaasta jooksul järgmisi ainealasid:

- 1) Mitmesugus. üldküsimusi — 83 õpiringis;
- 2) kõneoskust — 23 „ ;
- 3) seltskondlikku kasvatust — 21 „ ;
- 4) aiandust — 17 „ ;
- 5) põllumajandust — 12 „ ;
- 6) esperantot — 12 „ ;
- 7) kodust kasvatust — 9 „ ;
- 8) lavakunsti — 9 „ ;
- 9) eesti kirjandust — 8 „ ;
- 10) talumajapidamise korras-tamist — 4 „ ;
- 11) Eesti ajalugu — 3 „ ;
- 12) sporti — 3 „ ;

pealeselle k a h e s õpiringis kodukaunistamist, muusikat ja meeskäsitööd; ü h e s õpiringis enesekasvatust, kodumajandust, naiskäsitööd, usulisi ja karskusküsimusi.

T e e m a d e l o e t e l u s *) (üldk. õpiringides) väljaspool õpiringide normaalkavu on käsitletud teemade arv (üldine 334) alade järgi järgmine:

- 1) E e s t i k i r j a n d u s e s t — 83;
- 2) mitmesuguseid huvi- ja päevakajalisi küsimusi — 52;
- 3) haridustöö ja seltskondl. organiseerimise küsimusi — 38;
- 4) maailmavaatelisi, psühholoogilisi ja eetilisi küsimusi — 38;

*) Täpsem teemade loetelu ilmub loode-tavasti eraldi ja tehakse õpiringidele kätte-saadavaks.

*) Andmed 201 õpiringilt.

- 5) kasvatusküsimumisi — 24;
- 6) oma kodukoha kultuuriküsimumisi — 16;
- 7) põllumajanduslikke küsimusi — 16;
- 8) loodusteadusest ja tervishoiust — 14;
- 9) karskusküsimumisi — 13;
- 10) ajaloost — 12;
- 11) noorsooküsimumisi — 10;
- 12) ühiskondlikke (sotsioloogilisi) küsimusi — 9;
- 13) teatriküsimumisi — 7;
- 14) maateaduslikke küsimusi (ka reismuljeid) — 6;
- 15) spordiküsimumisi — 3;
- 16) keeleküsimumisi — 2 teemat.

Siit näeme, et üldküsimumislikes õpingides tuntakse suurimat huvi kirjanduslike teemade vastu (annab soodsamaid võimalusi õpingitöö rakendamiseks), samuti mitmes. huvi-, haridus-, maailmavaateliste, kasvatus- ja kodukoha küsimuste vastu.

Praktilisi töid ja harjutusi.

86 õpingi, s. o. 42% üldarvust, on tegevusaastal teoreetiliste õpingute kõrval korraldanud ka mitmesuguseid praktilisi töid, katseid ja harjutusi. Kõige praktilisemaiks osutuvad Saaremaa õpingid, kus praktilist osa on korraldatud 17 aruande esitanud õpingis (s. o. 53%), edasi Tartumaal — 50%, Võrumaal — 50%, Harjumaal — 45%, Läänemaal — 44%, Viljandimaal — 44%, Järvamaal — 42%, Virumaal 32%, Valgamaal — 25%, Pärnumaal — 21%.

Kõige rohkem praktilisi töid on korraldatud aianduse alal, nii on praktiliselt korraldatud viljapuude vääristamist ja pitsimist (4 õpir.), viljap. tegelikku harvendamist (Kasaritsa, Oiu), kõigi aianduskava juhiste tegelikku täitmist (Lõopõllu, Jõeleftme), iluaia ja soojade lavade valmistamist, aiaplaani valmistam. (Pahkla), peenarde valmistamist ja juurvilja külvamist (Pamma, U. Löve), elusaia istutamist, lavade täitmist, mullapottide pressimist, külvikastide korraldamist, mesilastarude valmistamist; Albu õpir. on korraldanud erilise mesinduspäeva jne. Põllumajanduse alal on korraldatud praktilisi katsetusi uudismaa harimisel (Kõnnu), seemnekasvatust (Kiltsi), mulla happekraadi määramist (Navi), siis veel katseid-

harjutusi karja toitmise, raskuse mõõtmise, seakasvatuse ja piimanduse alalt.

Rohkesti praktilisi harjutusi on võimaldanud ka seltskondliku tööala, nii on nimetatud rohkesti prakt. referaatide kavade koostamist (kirjalikult), jooniste ja diagrammide valmistamist ettekannete näitlikustamiseks (T.-Kõnnu), seinalehe toimetamist, harjutusi koosolekute juhatamises ja protokollimises (Kullamaa), seltskondlike mängude ja koosviibimiste korraldamist (Silla), harjutusi seltsi arvepidamises jne.

Seitsmes õpiringis on õpitud mees- ja naiskäsitööd. — Taritu õpir. Saaremaal oli kogu töö keskendanud käsitööle, kus tehti mitmes. pleki-, puu- ja harjatöid, samuti kahes Virumaa Rahvaülikooli õpilaste õpingis (mees- ja nais-), siis veel Silla, Kõpu, Rannu j. t. õpingides.

Laulu on õpitud mitmes õpingis (Pahkla, Rannu, Neanurme, Kioma), hääleseadet (Kioma), ühislaulu- ja muusikaharjutusi.

Tegelikke harjutusi kõneoskuse arendamiseks on korraldatud suuremas osas õpingidest, kus on käsitletud kõneoskust; pealeselle on korraldatud kõnevigade ravimist (Puka), hingamisharjutusi (Rakke), deklameerimist ja ilmekat ettekannet (Kõpu).

Pealeselle on praktilise osa all nimetatud õpinglaste omaloomingu harrastamist (Pidula, Pindi j. t.), mitmes. kirjand. teoste läbitöötamist, ettekannet ja keelelisi harjutusi; harjutusi lavakunsti alal (Maasi, Jägala, Rae, Leevere, Keina j. t.), näitelava korraldamist ja dekoratsioonide valmistamist (Prangli), jumes tamist (Albu-Risti, Sanna); koduümbruse kaunistamist õpinglaste poolt (Viisu-Koordi) ja tubade korrastamist (Pühajärve); rahvata ntse (Rannu); viisakusreeglite tegelikkude tarvitamist (Valgu, Silla); toitude valmistamist (Virumaa Rahvaülik.); sõlmede tegemist (Silla); harjutusi koduse kasvatuse küsimuses (Põlli); katseid raadio alal (U.-Antsla); päevapildistamist (Silla); esimest abi gaasikait ses (Kambja); spordiharjutusi (Valguta); võõrsõnade ja nende häälendamise õppimist (Anna); esperanto keele harjutust jne.

Õpiringide töö elustamine.

Õpiringitöö elustamiseks on 21 õpiringi korraldanud 22 mitmesugust võistlust. Kõige rohkem korraldati kõnevõistlusi (Riisipere, Aluvere-Arkna, Mäda-pea, T.-Kõnnu, Pühajärve, Pärnu esper. õpir., Pindi, Leevi, Puka), siis — referaatide valmistamise võistlus (Navi), kirjatööde võistlus (U.-Antsla, Vihula, Mustvee, Jantra), ajakirja nime võistlus (Adiste), kodukaunistamise võistlus (Lõopõllu), kodukorrastamise võistlus (Agapäe), loomade puhastamise võistlus (Kaiu) ja kahevõistlus (Adiste).

mängu (Vägeva, Räpina), grammofonimuusikat, deklamatsioone, rahvatantse, sportimist jne.

Peale töökoosolekute on õpiringi töö mitmekesistamiseks korraldatud õpiringide poolt avalikke esinemisi järgmiselt: referaatõhtuid — 141 (67 õpiringi poolt), huviohtuid — 48 ((29 õpiringi poolt), mitmes. aktusi — 41 (31 õpiringi poolt), näitekohtuid 17 (15 õpiringi poolt), pidusid — 9, teeõhtuid — 5; pealeselle noorte-, perekonna-, kirjandusemuusika-, valguspiltide- ja deklamatsiooniõh-

Õpiringide juhtide kursus Kuressaares 1934. a. suvel.

O m a a j a k i r i o n 27 õpiringil (10,3%), päevasündmuste kroonikat on korraldatud töökoosolekuil 33 õpir. (10,6%), seinalehte on korraldatud 11 õpir. (Kõrgesaare, Kärda, Kodila, Anna, Omedo, Adiste, Maasi, Lummada, V.-Antsla, Riisipere, Russalu).

M e e l e l a h u t u s e o s a s o n k o r r a l d a t u d töökoosolekuil ü h i s m ä n g u — 102 õpir. (50%), ü h i s l a u l u — 100 õpir. (49%), v e s t l u s i — 98 (48%), t a n t s u — 62 (30,8%), pealeselle kirjand. palade ettelugemist, raadiokuulamist*), koorilaulu, keelpilli-

tuid; aiandus-mesinduse ja seakasvatuse päevad, emadepäev; õunapuude istutamise kursus, kirjanduse näitus (Pidula), vaidluskohus, elava ajalehe õhtu, jõulupuu, ekskursioone jne.

T u l u d , k u l u d . Suurimaks tuluallikaks õpiringidele on olnud õpiringide endi poolt korraldatud mitmesugused maksulised õhtud, toetused ühingult ja õpiringi liikmeksud.

(Tulude kohta on andmed esitanud 83 õpi-

sidunud koguni õpiringi sisulise tööga, kus raadioloengu kuulamisele on järgnenud omavaheline keskustelu.

*) Ülenurme õpiring Tartumaal on raadio

ringi, kulutuste kohta — 96 öpiringi). Suurima tuluna on märgitud Kr. 266,76, suurima kuluna — Kr. 220,36. Keskmise tulu öpiringi kohta tuleks Kr. 20,51, keskmine kulutus — Kr. 13,60.

Suvine tegevus.

Mis teevad öpiringid suvekuudel? 201 öpiringist 73 (e. 36%) jätkab suvekuudel tegevust, kuna 128 (e. 64%) selle suveks katkestab.

Suvekuudel korraldatakse kõige rohkem öpireise — 32 öpiringis: Leisi, Kolga, Russalu, Harju-Jaani, Silla, Haimre, Leevre, Kolovere, Maidla, U.-Sämi, Kõnnu, Kuimetsa, Albu-Risti, Vägeva, Einmanni, Tännasilma, Rava, Tõikvere, Vööbste, Nõuni, Ülenurme, Pühajärve, Rannu, Valguta, Pärnu Naisselts, U.-Antsla, Kioma, Adiste, Navi, Pilstvere, Heimtali ja Tln. tekstiltöölise öpiring.

Koduümbruse kaunistamist korraldab 25 öpiringi: Lööpõllu, Kodila, Kolga, Audevälja, Haimre, Emmaste, Kõpu, Kilti, Kurtna „Lootus“, Varja, Albu-Risti, T.-Kõnnu, Vööbste, Nõuni, Valguta (2 öpir.), Pühajärve, Juurikaru, Kioma (2 öpir.), Kasaritsa, Adiste, Säna ja Navi öpiring.

Töidkatseid põllul ja aias — 20 öpiringi: Pamma noorte, Leisi, Lööpõllu, Abruka, Kaiu, Russalu, Jõeletme, Emmaste, Kilti, U.-Sämi, Kõnnu, Tännasilma, T.-Kõnnu, Nõuni, Juurikaru, Kioma, Kasaritsa, Adiste, Navi ja Hirvli öpiring.

Loodusevaatlusi — 10 öpiringi: Kodila, Emmaste, Maidla, Kurtna „Lootus“, Kõnnu, Tännasilma, Pühajärve, Pärnu Naiss. „Linda“, Kioma ja Valguta öpiringid.

Sporidiharjutusi — 4 öpiringi: Voose, Viisu-Koordi, Valguta, Pindi.

Huvi- ja referaatõhtuid — 3 öpiringi: Voose, Vägeva ja Vööbste.

Oma aja kirja väljaandmist — 2 öpir.: Harju-Jaani ja Valguta. Rahvama ja ümbruse kaunistamist — Vägeva, Ulvi. Kordamiskoosolekuid — Polli esperanto öpir. ja Polli h/s. „Tulevik“ öpir. Näidendite õppimist ja peokorraldamist —

Soomra ja Säna. Muusikaõppimist — Viisu-Koordi, tähtpäevade korraldamist — Pindi, seemnekasvatust — Pilstvere ja kirjanduse lugemist — Leevi öpiring.

Järgmise hooaja kavatsusi.

Millal algab talvine tegevushooaeg uuesti? Aruande esitanud öpiringidest rõhuv enamuse (198) kavatses sügisel tegevust jätkata, 3 öpiringi aga teatab, et nendel mõningail põhjusil ei võimaldu öpiringitööd jätkata (Harjumaa rahvaülik. põllum. öpir., Jausa ja Märjamaa öpiringid). 160 öpiringi on märkinud ka aja, millal nad kavatsevad hooajatööd uuesti alata. Nendest 4 öpir. arendavad tööd läbi suve, septembris algab tegevus — 21 öpiringis, oktoobris — 69, novembris — 53, detsembris — 6, jaanuaris — 4 öpiringis. 38 öpiringi on jätnud tegevushooaja alguse lahtiseks.

Mida kavatsetakse käsitleda järgmisel hooajal? Aineist, mida tahetakse võtta järgmisel hooajal käsitlemisele, on loeteldud järgmised: seltskondlik kasvatust — 26 öpir., üldküsimused — 26, aiandus — 25, kirjandus — 21, kõneoskus — 17, ajalugu (enamasti Eesti) — 11, lavakunst — 10, esperanto — 10, põllumajandus — 9, kodune kasvatust — 8, koduümbruse uurimine — 5, enesekasvatust — 5, talumajapidamise korraldamine — 5, kodanikuõpetust — 5, maateadust — 5, kodukaunistamist — 4, meeskäsitööd — 4, loomakasvatust — 4, sporditreeningud — 3, matemaatika — 3, kasvatusteadust — 2, karskust ja maailmavaatelisti küsimusi — 2, eesti keel — 2, tervishoid — 2, majapidamine — 2, tehnika — 2, pärivus — 2; pealeselle on nimetatud järgmisi alasid: linnu- ja seemnekasvatust, randlaste eluküsimusi (Undva), kaalandust, piimandust, kodukorraldust, kunsti ja kunsti ajalugu, laul ja muusika, majandusteadust, kodumaa taimede tundmaõppimine, anatoomia, masinaehitus, usuolu jne.

Õpiringide omahinnanguid.

Hüvedest ja raskusist õpiringide töös. Hulk õpiringide juhatajaid on oma aastaaruandeis esitanud oma üldmuljeid ja tähelepanekuid õpiringide tööst, õnnestumisist ja raskusist, milliseist alljärgnevalt huvitavaimaid väljavõtteid ning iseloomustusi.

Õpiringi töö õnnestumisest annab häid tunnistusi terve rida õpinge:

„Käosalus töötas õpiring teist aastat. Nii möödunud aastal kui ka tänava õpiring koondas tõsiseid töömehi, piüdlikke enesecarendajaid ja edasiõppijaid. Kunagi polnud siin vaja kedagi polnida, mõnikord küll nooremaid julgustada ja ergutada; kunagi ei olnud töötegijaist puudus ega olnud märgatav loidust, tükitöö meheliikust ega huvitust. Edu oli töös ilmselt märgatav. Kui tööaja algul mõnelt nooremalt nõudis suurimat pingutust, et ilmuda kuulajaskonna ette vaid „sirgeks seisakuks“, siis kevadel sidus ta meie tähelepanu juba teadlikult viimistletud ja tabavas, loogiliselt õigeist lauseist koostatud „tagasivaates tööle“. Samast ilmselt märgatavat edu saavutas iga õpinglane.“ (Käosalu.)

„Õpiringi asutamisega Vägevale on see eriti noorte kultuurilisi ja vaimseid huve kultiveerinud. Külasingid ja muud sellised ajaviited, millega noored varemalt tegelesid, on peaaegu kadunud. Ka need, kes algul eitasid õpiringi tööd, suhtuvad sellesse heatahtlikult. Kui kevadel halva ilma tõttu paar korda jäi õpikoosolek pidamata, siis oldi juba kurjad. Õpiringi töö võib vahepeal küll vaibuda, kuid mitte lõplikult raugeda. — Vaimsete harrastuste tendents Vägeva noortes on selleks küllalt tugev.“ (Vägeva.)

„Õpiringi tööga pärast Tartu õpir. juhtide kursust algades oli väike kaht-

lus — kas on võimalik rakendada töhe inimesi (enamasti kõik algharidusega), kes pealegi tavalisil referaatõhtuil olnud kaunis passiivsed. Elulisemate küsimustega algades selgus, et õpiring on parim vorm kõigikaasatöötamiseks, ka passiivsete kaasakiskumiseks, kuna ka need kohustuvad oponeerima, protokolli jne. Huvist asja vastu paisus ring liig suurekski.“ (Albu-Risti.)

„Senise tööga võib olla täiesti rahul. Kuigi algul olid kõik õpinglased liigagi tagasihoidlikud, siis lõpul kujunes töökaik väga sõbralikuks, asjalikuks ja huvitavaks. Sõnaline väljendus paranes mõnede juures märgatavalt. Ainult mõni üksik jäi passiivseks.“ (Kanepi.)

„Õpiringi ümber on koondunud algkooli lõpetanud noored. Osavõtmine töökoosolekuist laitmatu. Õpinglased ütlevad: igatsusega ootame nädala sees pühapäeva õhtut, et minna õpiringi koosolekule.“ (Pindi.)

„Kui algasin õpiringi asutamisega, oli päris raske luua selles peres ühistunnet. Ka puudus endal kujutlus töökorraldusest. Nüüd töötab aga õpiring ootamatult hästi.“ (Pilistvere.)

„Takistavaid tegureid ei ole, töövõtted on sobivad. Töö hakkab minema soovitud suunas.“ (Adiste.)

„Õpiringi asutamisel leidis arvamisi, et kooliharidust saanud isikuil ei ole vajadust õpiringis töötamiseks ja need hoidusid kõrvalt. Aga viimasel poolaastal on märgata püsivamat koostöötamist. Edukaks õpiringi tööks aitab kaasa õpinglasist muusikaharrastajate ring, kes aitab kaasa huviõhtute jne. korraldamisel.“ (Rava.)

„Õpiringi mõte on täiesti läbi lõõnud. Eriti huvitavad inimesi üldised populaarteaduslikud loengud.“ (Nabala.)

„Viisu-Koordi Noorteringis on viimasel ajal märgata edu. Noored on noortepõllule asunud agaralt tööle.

Saadest aru, et iga maanoor üksikuna on liig nõrk millegi suurema saavutamiseks, selleks on asunud tööle rühmadena, milliseid on arvult 6.“ (Viisu-Koordi.)

„Tööst on võetud osa täie andumuse ja arusaamisega. Tegelased on püüdnud omandada kõike, mida pakutud, huviga.“ (Sänna.)

„Huvipuudust ei olnud märgata ühegi küsimuse käsitlemisel. Nii kulus töökoosolekuil kõik aeg — 2 tundi — aine käsitlemisele, ega olnud erilist vajadust seltskondliku osa jaoks. Vestlused tekkisid isendast tööaja lõpus.“ (Kolovere.)

„Õpiringi töö oli teemade akuutsuse ja õpiringlaste elava huvi tõttu kohati, eriti tööperioodi esimesel poolel, õige elav. Üldmulje: õpiringi töötulemused olid paremad kui eelmisel tegevusaastal. (Kullamaa, samuti Uhtna-Sämi õpir.)

„Õpiringi tegevuse alates oli sõnavõtjaid vähe, kuid iga koosolekuga nende arv suurenes, millest võib järeldada, et õpir. koosolekuil noored arendavad endid kõnelema.“ (Koeravere.)

Nii tegelikult õpiringide töös kui ka aruandeis käib läbi punase niidina tõde, et sellase isetegevusliku endaarendamistöö tähtsaimaks eelduseks on huvi. Neis kohtades, kus on antud tunnustusi õpiringidele, nagu nähtub eeltoodud katkeist, on kindlasti seda huvi olemas või on seda suudetud äratada. — „Huvi ringi vastu oli väga suur. Isegi jaanuaris 20° külmaga tuldi kokku ja tehti tööd.“ (Tõikvere.) Tihti on aga sellased huvieeldused olemas, kuid takistused, mis ei lase noortel oma huvide kohaselt tegutseda, asuvad väljaspool. Nii kirjutatakse Voose õpiringist:

„Õpiringi vastu on noortel huvi, mistõttu on ka võimalus eduga tööd teha. Pessimismiks noorile annab aga põhjust vanemate tegelaste skeptilised vaated noorte tegevusele.“ (Voose.)

Või jälle:

„Töökoosolekuist võeti osa korrali-

kult, puudujaid oli harva. Noortel on tahtmist koos käia ja töötada. Vanema põlve keskel leidub ka noorte ettevõtetele halvaks panevalt vaatajaid, ent need on enamasti lahkusulised, kes tembeldavad töökoosolekuile järgnevat meelelahutust „patuks“.“ (Abruka.)

Mõneski kohas, kus on head tahet ja suudetakse tööd otstarbekohaselt korraldada, võidetakse ka ümbruskonna ja „vanade“ umbusk ning saadakse need isegi oma püüete suhtes heatahtlikuks. Nii näiteks:

„Õpiringi asutamisel ümbruskond suhtus umbusklikult sellesse. Püüti mõnitada neid, kes julgesid astuda õpiringi, ja mitmedki on jäänud sel põhjusel eemale. (!) Kuid kavakindla tegevuse järgi ning avalike esinemiste tõttu suhtuvad õpiringist eemalseisjad nüüd sellesse juba heatahtlikult, nii et sügisel, uue tööhooaja algul, on loota suuremat osavõttu õpiringist.“ (Tännasilma.)

Halvem on aga muidugi, kui nendel, kes peaksid koonduma õpiringi ümber (ja ongi seda teinud), endil puudub huvi, milline nähtus, kahjuks, ka esineb mõnel pool, nii et paljudki head püüded seetõttu luhtuvad. Nii kurdetakse:

„Vähe leidub tõsiseid tööhuvilisi õpiringlasi, õpiringi tööd võetakse väga pinnapealselt. — Tahetakse vägisi töökoosolekuid muuta seltskondl. koosviibimisteks. Põhjus — suurim % õpiringlasi noored, kellel ei ole veel selgunud elukutse. Loodame, et edaspidi suudame luua enam huvi töö vastu.“ (Kaiu.)

Kuid alati ei saada sugugi huvilagedust seletada noorusega. Sagedamini aga kuuleme hoopis vastupidist:

„Täienduskooli õpilastega on õpiringis parem töötada kui täiskasvanutega ehk „vanadega“. — Viimaste hulgas tuleb ette tihti loidust ja, mis veel pahem — intrigeerimist. Õpilastest noorist, kes juba koolis

tutvuvad õpiringi tööviisidega, saavad tulevikus ise õpiringi juhid, kes oma ümbruses — maal, rahvasüdames, kutsuvad elu oma õpingid. Noorte päralt on tulevik, sellepärast tasub töönendega rohkem ära kui vanadega. Ka õppimine koolis läheb edukamalt, intensiivsemalt, õpingimeetodid lasevad rakendada end edukalt ka õppe-

nete ning vahendite valikust.“

Mitmed õpingide juhatajad tunnustavad vajadust täiendada ja värskendada teadmisi-
oskusi õpiringi töö korraldamiseks ja huvitava-
maks muutmiseks, milleks peetakse vajalikeks vastavate kursuste korraldamist (Kõrgesaare, Anna, Pühajärve j. t.).

Õige tihti aga kurdetakse, et kohalikud haritlased (ka õpetajad, teistest kõnelemata!)

Pühajärve raamatukogu-seltsi õpiring.

töösse, eriti kirjanduse õpetamisel.“
(Kärdla.)

Nii kerge kui ongi seletada ebaõnnestumisi nende huvilagedusega, keda tahetakse tõmmata kaasa, pole siiski suurel osal juhtumist kaugelgi õige seda pidada peapõhjuseks. Väga tähtsal määral on aga töö õnnestumine olenev juhtimisest, töö organiseerimisest ja ainevalikust.

Nii Pärnu esper. õpir.:

„Õpiringi edukas töö ripub peamiselt juhataja osavusest ja ai-

hoiduvad õpiringi tööst eemale, vahest isegi tehes sellele takistusi (!). Nii kirjutatakse muude hulgas näit.:

„Pärast kolmandat koosolekut õpiring lõpetas oma töö, kuna juhataja abiellus ja puudus kohapeal teine asjast huvitatud ja võimeline isik. Kohalik kooli õpetajate pere kaasa ei töötanud, isegi ruumide kasutamisel püüti koolijuhataja poolt teha takistusi.“

Nii mõnes teiseski kohas. Kuid alati pole siiski õiglane kõiki ebaõnnestumisi kirjutada ainult juhataja kontosse, kuna on keskusi,

kus ka parimad püüded ei suuda äratada vajalist huvi. — Ja seda mitte ainult mõnel vaimsel tagamaal (Petserimaal), vaid õige tihti just linnades ja alevs ning alevikes, kus tihtigi „moodne graadekultuur“ eitab teisi huve. (!)

Palju on olenev ka töö korraldusest nii, et see ärataks huvi ja oleks vastav õpinglaste mitmekesisele kalduvusele. (Sellega ehk seletubki asjaolu, et teinekord puht-eriainelised õpingid võivad muutuda „kuivaks“.) Nii märgitakse:

„Huvi on mitmekesiste teemade käsitlemisele, kuna on raskusi mitmekesiste huvidega inimesi rakendada ühe aine juurde.“ (Sassi.)

Selle kohta, millised ained*) on huvitavaimad, on märkeid õige rohkesti, kuid loomulikult ei saa neist lugeda välja ainult üht vastust, kuna palju on olenev nii isiklike kui ka kohapealsete olude ning huvide erinevustist. Suur osa õpingidest on alles otsimise ajajärgus. Nii kirjutatakse:

„Osavõtjate huvid ekslevad ringi. Püütakse haarata midagi „elulist“, erialalised küsimused pikapeale „tüütavad“ ja alles ajajooksul peatub pilk nagu iseendast küsimusel — mida tarvis põhjalikumalt uurida.“ (Mündi.)

Mõnelgi õpingil tuleb teha läbi mitmed katsetused enne kui leitakse sobiv aineala:

„Vaevalt sai selgitada, milles on töö, kui juba ringlaste „isud“ olid läinud. Paratamatult tuli tegevus lõpetada, kuna puudusid liikmed, peamiselt need, kellele õpir. teotsemine tingimata oleks olnud vajalik. Kuna aga huvid on teisel alal (põllumajandus), õping algab uuel tegevusaastal tööd uuel alal.“ (Juurikaru.)

Üldiselt aga märgitakse, et rohkem köidavad aktuaalsed küsimused. Mis aga tuleks mõelda aktuaalsuse all, selle kohta lausub Undva õpingi juhataja:

„Aktuaalsus oleneb ikkagi õnnestunud ainevalikust, mis oleks hästi mee-

hivaldav, igale lähedane ja käegakatsutav.“ (Undva.)

Seepärast ongi Undvas valitud käsitluseks just need küsimused, mis on seotud randlaste eluga, ning seda mitte sugugi tagajärjelt. Samuti on tõusmas kodukohtaküsimused üha rohkem õpingide huvipunkti (koduümbruse kaunistamine, kodude korrastamine, koduk. mineviku ja tänapäeva kultuurinähtuste uurimine jne.; samuti mitmed päevaküsimused, nagu nimede eestistamine jne.).

Õige rohkesti rõhutatakse aruandeis praktilise tähtsusega küsimusi, näit.:

„Enam huvitavad noori ained, millest midagi praktil. saab õpida; puht eriained, nagu maateadus, ajalugu j. m., huvitavad praegu vähem, kuna neid alles algk. õpiti. Seltsk. kasvatusel käsitlemisel suuremat huvi tuntü väliste viisakuse- ja läbikäimisevormide vastu, mis ka vajalik selles eas. Selle kõrval püüti aga igal juhul rõhutada ka seesmist karakteri kujundamise tarvet. Aga just sel alal andis tunda algk. lõpetanuile jõukohase materjali puudus.“ (Haimre.)

Seejuures aga nähtub, et puht-tulundusliikud alad (ka põllumajandus) väga suurel määral ei seo noori õpingitöös, millist asjaolu on märkinud mitmed Saaremaa õpingid. Nii üks maanoorte ring:

„Huvitavad enam ühiskondl. ja seltsk. alad, kuna teadusl. alad ja põllum. tiikuvad jääma kuivaks.“ (Elme.)

Või veelgi järsum väljendus:

„Noortel puudub igasugune huvi põllumajanduse vastu, küll aga on seda seltsk. kasvatusel, kõneoskuse ja kirjanduse suhtes.“ (Maasi.)

Muidugi ei ole need väljendused üldiselt iseloomustavad, kuna teisel näeme, et õpingides tuntakse õige suurt huvi näit. aianduse vastu. Tihtigi otsitakse huvialuseid ühiskondlikelt, seltskondlikelt, ajaloo jne. aladelt, kusjuures muidugi ei ole soovitatav hiljuti õpitud koolikursuse kordamine, vaid rohkem uute huviküsimuste arendamine. Nimetatakse ka tehnilist ala.

*) Missuguseid aineid õpingides käsitletakse, selle kohta on täpsem statistika eespool.

Kuid mitte ainult ala, vaid õige oluline on ka meetod, mis võib teinekord ka „kuiva“ aine teha huvitavaks. Ent nähtub, et headki meetodi võiakse teinekord tõlgitseda valesti, mistõttu igakordsed ebaõnnestumised ei olene ka alati sellest. Enamik õpiringidest tegutseb referaadi-metoodil, kuid näit. oma otsimiste tulemuse märgib Jägala „Omakodu“ õpiring järgmiselt:

„Oleme õnnelikud, et oleme pääsenud õpitöö kuivusest sellega, et oleme valinud diskutiivse meetodi (refer. asemel). (Tõeliselt saab diskussiooni kasutada ka referaadi-metoodi puhul, mis on ka soovitatav. K. L.)“

Erinevaid vaateid on avaldatud ka tööka v a d e suhtes. Nii märgitakse:

„Paistis silma, et töökoosolekuil käisid ikka enamasti ühed ja samad isikud. Oli näha, et parem oli töötada a a s t a a l g u l k o o s t a t u d t ö ö k a v a järgi kui juhuslikult iga töökoosoleku jaoks kombineeritud kavaga.“ (Kärvete.)

Kuid on avaldatud vastupidiseidki arvamisi:

„Töö kestvusel on aineid otstarbekohasem valida, kuna õpiringi töö jooksul kerkib esile uusi huviküsimusi.“ (Tln. tekst.-tööliste ühingu õpir.)

Samuti Voose õpiring.

Muidugi ei saa siit veel lugeda üldist tõe, kuna esiteks tuleb arvestada eriolukordi. Näib aga, et teatav kavakindlus õpiringi töös on alati vajaline, kuigi peab olema võimalus tegevushooaja vältel ka paindlikuks ainete valikuks, vastavalt päevasündmusile ja mitmesugusele ettenähtamatuile asjaoludele.

Ühe, mõnel juhul raskendava, asjaoluna on märgitud ka õpiringlaste v a n a d u s l i k k u ja h a r i d u s l i k k u e r i n e v u s t, mis mõnel juhul raskendab ühtlast tööd. Nii jõuab Mündi õpiringi juhataja otsusele:

„Õpiring tuleb jagada 2 ossa: 15—18 aast. ja 18 — ja vanemad. Oli märgata, et noored vanemate juuresolekul olid väga tagasihoidlikud, näis, et küsimuste arutamine nendele väga „elutargaks“ muutus ja vanad püüdsid neid

„tummaks“ teha. Ühised koosolekud on vajalised, kuid algul pole soovitatavad: ühed muutuvad lihtsalt kuulajaiks.“ (Mündi.)

Või jälle haridusliku erinevuse suhtes:

„Teatud raskusi tekitavad alati, õpiringes ja mujal tööl, h a r i d u s l i k e t a s a p i n d a d e v a h e d. Kuid kõneoskuse õpiringis oli see kergesti vältitav, kuna iga isiku suhtes püstitati (alateadvuslikult) erisugused nõuded ja püüti siis jõudu mööda neid ka rahuldada.“ (Käosalu.)

Korduvalt märgitakse aga vajadust õpiringi k a v a d e - t ö ö j u h a t u s t e järgi. Üldsõnaliselt, kuiv-õpperaamatulisi ja õpiringlaste eelharidust mitte arvestavaid kavu ei peeta sobivaks. Tahetakse saada kavade juure ka l ä h e m a i d j u h a t u s i töökoosoleku korraldamiseks jne.

Suur osa õpiringe märgib asjaolu, et kohapeal puuduvad võimalused vajalise kirjanduse saamiseks, mistõttu osutub hädavajaliseks Haridusliidust käsiraamatute laenutamine. Ainult paaril juhul (Ülenurme ja Kolovere) on märgitud, et õpiring tuleb toime ainult kohapealsete allikate kasutamisega, mis võimaldab küllaldast õpiringi töö sisustamist. Korduvalt nõutakse välist ergutust Haridusliidu konsulendi kohalesõitmisel näol, et saada t e g e l i k k e j u h t n õ ö r e.

Muude raskustena on aruandis märgitud — üldise seltskondliku tegevuse rohkust, mis killustab energiat ega soodusta küllaldaselt süvenenud õpiringitegevust (eriti õpiringi juhatajail); mõnel pool (Abja, Maidla j. m.) on õpiringi koosolekud kujunenud a v a l i k e k s referaatõhtuiks, mis samuti ei ole soodus sügavamaks õpitööks, küll aga näitab ümbruskonna huvi õpiringi töö vastu (nii on Maidlas tõusnud vabakuulajate arv 63-le), teiseks on suurema kogu ees esinemine aga püstitanud ka suuremaid nõudeid referendile. Raskusena märgitakse ka õpiringlaste vahelduvat koosseisu (Eidapere, Ellamaa, Kioma). Ka märgib Kabli õpiring oma aruandes:

„P e a k ö i k õ p i r i n g l a s e d o n t e e n i j a d — „rändlinnud“, seepärast suvine töö ei ole üldse võimalik.“

(Nähtus, mida, muide, ka Mulgimaal tuleb tõsiselt arvestada, kuna seal tihtigi nähtub, et taluomanike noored ei pea „seisuse“ kohaseks võtta osa ühes teenijatega vabaharidustööst, nii et loenguil ja õpiringis võib näha peamiselt vaid teenijaid. K. L.)

Vahest osutub õpiringidele takistavaks ka teiste, eriti usu-liikumiste ülekaal või isegi vaenulikus. Nii ilmneb ususektide vastolu eriti Saare- ja Läänemaal, kuid seda märgitakse ka mujal. Nii kirjutatakse Pukast:

„Rahva meeleolu näib kalduvat mitmesuguste usulahkude — „ärgranute“ valda, nende palvetundidest osavõtt on suur nii noor- kui vanarahva hulgast.“

Korduvalt märgitakse ka õpiringlaste ebajärjekindlust töös ja korratut kooskäimist (Laimjala).

Halvem on aga olukord seal, kus õpiringis pääsevad valla seesmised intriigid, mille tõttu äpardus tegevus näiteks Tõrva õpiringis. Ühel puhul on õpiringi töö kannatanud seetõttu, et senine õpiring juhataja (koolijuhataja) paigutati teise kohta (Humuli). Ka on tööd takistavate asjaoludena nimetatud väliseid põhjusi, nagu õpiringlaste kaugel maa, külmad talveilmad, haigused. Mitmes kohas pole saadud tegevust arendada ruumide puudusel (Pähkla, Nasva, Laimjala, Põikva, Päidla-Neeruti). Nimetatakse isegi juhtumeid, kus koolijuhataja või kooliperemees on keelnud õpiringil kooliruumide kasutamise (Anseküla, Ulvi j. t.).

Kokkuvõtlikke märkmeid.

1. Üldiselt näeme rõõmustavalt möödunud tegevusaastal õpiringide arvu kasvu ja ka sisulise töö laienemist ning süvenemist. Ühtlasi paistab paljude õpiringide tööst ja nende endi hinnanguist vastu julgustavat optimismi, mis laseb näha sellasele isetegevusliku vabaharidustöö vormile väärtustatavat tulevikku.

2. Kuid kõige selle juures ei tohi pigistada silmi kinni asjaolu suhtes, et seisame ka paljude nii seesmiste kui väliste raskuste ees. — Selle kõrval, et õpiringide mõtet veelgi enam levitada ja kanda kohtadesse, kus see seni on puudunud, on vajaline seda kindlustada ka kohtades, kus õpingid juba töötavad.

3. Üheks tähtsaimaks küsimuseks on h u v i, mis tuleb äratada, kuid väärtuslikum sellest on see, et see ei muutuks sensatsioonihuviks, vaid oleks p ü s i v a k s t a r b e k s endaarendamise järgi, tarbeks, mis on valmis võitma ka raskusi, mitte ainult kasutama ja nautima „pehmemaid ja mahlasemaid“ osi pakutavast.

4. Oleme õpiringide suhtes olukorras, kus on tehtud võrdlemisi suur organiseeriv töö, kus on mõte pandud liikuma, kuid kus mõningate sisuliste kui ka väliste raskuste tõttu võivad paljud õpingid sattuda tagasilanguse hädaohtu. Kord vaibunud tuld aga oleks juba raskem uuesti läita.

5. Et aga isetegevuslikku vabaharidustööd praegusest olukorrast kanda edasi, on vajaline:

- 1) Jatkata kohapealsete juhtide ettevalmistamist ning võita sellele tööle võimalikult rohkem kohalikke haritlasi ja haridustegelasi.
- 2) Kohtadel peetava instrueeriva tegevusega virgutada ja süvendada kohalike jõudude piüideid ning selgitada metoodilisi küsimusi.
- 3) Juhtida peatähelepanu kodukoha kultuuri- ja aktuaalseile küsimusile, ühtlasi arendades kohalikke tegevusvõimalusi ja allikaid.
- 4) Anda rohkem konkreetseid, tööle virgutavaid, huvide- ja jõukohaseid kavu ja tööjuhatusi.
- 5) Leida võimalusi vastavalt kavadele allik- materjalide — kirjanduse jne. — kättesaadavaks tegemiseks.

6. Et täita neid vajadusi, on tarvis selle ülesande teenistusse liita senisest rohkem tööjõude, kes pidevalt, ilma tähelepanu hajutamisetä mitme eriülesande vahel, saaksid rakendada selle töö teenistusse. On vajaline leida senisest rohkem ka ainelisi aluseid, kuid ka kõigi meie kultuuri- ja hariduselu korraldavate keskuste ning jõudude kaasaaitamist. Samuti on vajaline kavapärane koostöö üksikute suuremate seltskondlike keskorgide vahel.

Miimika ja žestide keel.

Paul Sepp.

Õlad tagasi heidetud, rind ettepoole — sellane liigutus täiendab ja rõhutab upsakuse väljendust.

Ettepoole koomale toodud õlad, nii, et rind on tõmbunud sissepoole, rõhutatavad alandust.

Õlad ette toodud ja üles tõstetud nii, et pea kaob õlgade vahele — see liigutus on kõige väljendusrikkam ja kõige rohkem tarvitatav miimikas. Tema kaasabil väljendatakse nii kõige õrnamaid kui ka kõige teravamaid hingelisi elamusi.

Ärge unustage, et õlad on tunnetuste termomeeter.

Arvan, et siin tuleb esile tunnetuste küllus, milline ka ei oleks nende iseloom: vaimustus, ekstaas, ihaldus, armastus, palumine, ülilm joovastus, ülilm kannatus, joobumus, ahasatus, häbi, metsik viha, tardumus, õudne hirm.

Kiire ühe ja teise õla tõstmine aitab kaasa väljendustele:

„Ah, minge ikka, ärge naljatage, milline rumalus, see on ju lollus, võimatu“ — üldse hukkamõistmine ja pilkamine.

Õlad on tugevasti üles tõstetud ning peatuvad selles seisangus, andes järgmisi tähendusi:

„Ma kahtlen, ei tea, võib olla, võimalik.“

Mõlemate õlgade kerge liikumine üksteise järele edasi-tagasi, jonnaka lapse välimuse juures:

„Ei, ei taha, ei taha midagi teada, olen pahane, ma ei loobu.“

Sama liigutus, kuid aeglaselt:

„Ei tea, mis minuga on, olen nii rahutu, tunnen end nii imelikuna.“

Sama liigutus teravalt:

„Ma võitlen, vabastun, raiun endale teed, heidan köidikud.“

Löök ühe õlaga:

„Murran sisse, lükkan ümber.“

Keha.

Nüüd mõni sõna kehast enesest, s. o. keha ülemisest osast — kerest.

Üldisest keha hoidmisest saadakse nii-ütelda esimene mulje, sest vaatleja haarab sind esimese pilguga su kehast, üldkujust, ja siis alles läheb üksikasjade juure. Nagu kõnnakugi juures peab keha hoid seepärast olema sellane, et ta kuidagi ebameeldivalt või koomiliselt ei torkaks silma. Ei ole hea, kui keha on liig puiselt sirge — samuti ei ole hea, kui keha on liig „vedel“ ning küürus.

Köveraks painutatud keha aitab kaasa väljendustele:

pelglikkus, kõhklemine oma või-meis, alandlik meel, silmakirjalikkus, häbi, südametunnistuse piin, piinlikkus, kartus, hirm, salapärasus, vanadus, füüsiline kannatus.

Keha tagasi heidetud:

„Minu asjad lähevad hästi“, murretus, kekslemine, edevus, häbemata julgus, võimuhimuline, tugev tahtejõud, väljakutse, meeleliigutus.

Keha kallakul vasakule või paremale: meele järele olek, lugupidavus, edvistus, püüe meeldida.

Keha pöördud järsku tegevuse poole: tähelepanu, ettevaatus, umbusaldus, kartus.

Pea.

Ülestõstetud pea aitab kaasa kõigile väljendusile, mis märgivad enesevääriskust kas õigustatult või liialdatult:

uhkus, tahe, kindel arvamine, vaprus.

Ülestõstetud ja veidi tagasi heidetud pea iseloomustab äärmist liialdust eelmisis väljenduses ja pealeselle tähendab see ka:

edevust, kekslemist, suurustamist, jultumust, väljakutset, meeleliigutust, autoriteetsust, tõsidust, julgust.

Veel rohkem tagasi heidetud pea, suletud silmadega:

nõrkus, minestus, kannatus.

Pea ette toodud ja veidi alla, ühe või teise õla poole lastud:

graatsia, edvistus, püüe meeldida, edevus.

Pea pöördud üle õla vaatamisel: tähelepanu, vaatlemine.

Sama liigutus, kuid õlad üles tõstetud: umbusaldus, kartus, argus, hirm.

Pea pöördud ja tagasi heidetud: uhkemeelsus, häbemata julgus, hooplemine, väljakutse.

Pea otse, õlgade vahele tõmmatud või samal juhul ette kummardatud:

ehmumine, tagaaetud loom, kes on kaitsevalmis, kuri viha.

Pea tõmmatud õlgade vahele ja sealjuures tagasi heidetud:

imetus, õudne nägemus, hirm.

Pea otsejoones ettepoole toodud — see liigutus on üks väljendusrikkaimaist, tema abil võib joonistada mitmesuguseid tundmusi — kõige kergemast viisakuse väljendusest kuni tormilise kireni. See liigutus tähendab alati tahet ning ihaldust.

Pea otse, veidi tagasi tõmmatud:

tagasihoidlikkus, põlastus, vastikus, eemaletõrjumine.

Sümboolsed tähendused pea liigutuses.

Pea kerge kummardamine (allumise mõiste):

jah, familjaarne ehk häbematu tervitus, nõusoleku märk.

Pea liikumine ettepoole, veidi tera-

vamalt rõhutatuna, haarates kaasa ka keha liikumist:

heakskiitmine, tseremoniaalne kummardus.

Kerged korduvad liigutused ettepoole:

„Jaa“, „väga hea“ — ergutus, kiitmine.

Pea kõigutamine vasakule ja paremale:

„Ei“.

Pea kõigutamine ühe õla poolt teisele:

„Milline õnnetus“, „kui kurb see on“, hukkamõistmine.

Samad liigutused, pea aga tagasi heidetud:

„Kui ilus see on“ — entusiasm, ekstaas, joobumus.

Näolihaste mäng.

Põsed.

Tugevasti sissetõmbunud põsed:

kõhnus, viletsus, haigus.

Vähem sissevajunud põsed, väljaveinud näo juures:

piinlikkus, lõksulangemine, naeruvääristatud, kaotus mängus.

Punnis põsed:

rasvamokk, toores, priske, terve, eluedu, koomiliselt tähtis, üles puhutud.

Põsed meelegehtadel üles tursunud ja kortsud silmade all:

sünge vaade elule, rahuldamatust, umbusaldus, „see on halb“, „te pahandate mind“, „ma ei loo illusioone“, „see eitähenda head“; halastamatu arvustus.

Sellane miimika väljendus on ka hari-likult nutu alguseks.

Nina.

Laialiaetud ninasõõrmed iseloomustavad:

haistmist, jälgimist.

Peale selle ilmneb see nina mäng paljude suurte ärrituste juures suurendatud hingamise tõttu ja lisaks veel kokkusurutud hammastega.

Ninasõõrmete ülestõstmine tähendab:

„see lõhnab halvasti“, „mul läheb viltu“, „aiman lõksu“, „tar-

visolla ettevaatlik“, „põlgan teid“, „ah, kui jälk“, „kui vastik“, — üldse igasugust meelepaha.

Halva lõhna füüsiline vastikus ning hingeline jälkus väljendatakse täiesti ühtaoliselt.

K e e l.

Keelega limpsata üle huulte:
maiasmokk, kiusatus.

H a m b a d j a h u u l e d.

Hammastega klõbistamine:
külm, keha värin, hirmust lödise mine.

Hambad kokku surutud, suu lahti, selle juures energilised pealiigutused: viha, kättemaksuiha.

Kokku võetud ja sissepoole tõmmatud, imiteerides lõugadega söömise liigutusi:

„Tal ei ole enam hambaid“.

Alumise huule hammustamine ühes alumise lõua sissetõmbamisega:

ebaõnnestumine, „veel takistusi“, „tegin rumaluse“, „kuidas rabelda välja“.

Sama mäng, kerge naeratusega:

„paganana kena on ta“, „see on alles edu“, „see sobib mulle“, „kui hästi see mul õnnestus“.

Ülemise huule hammustamine ühes alumise lõualuu ettepoole toomisega:

„kui kahju“, „jälle äpardus“, „olen vihane“, „ma falle näitan“, „kuidas talle kätte tasuda“, „minus keeb ääretu viha“.

Selle juures on võimatu naeratamine ning väljendused on paratamatult märgitud julma ägedusega.

Pooleldi avatud suu, alumine lõualuu veidi ettepoole:

sarkasm, põlastus, vastikus, mõnitamine, haavamine, ähvardus, metsik viha, julmus.

Pooleldi allaripnev lõualuu:

ekstaas, nauding, teadmatust, hirm, tardumus, hellitatud.

Huuled kokku tõmmatud:

edevus, arglik tagasihoidlikkus, rahulolematust.

Huuled sissepoole tõmmatud:
taltsutatud viha, tigidus.

Pooleldi avatud huuled, suunurgad veidi allapoole:

eitav suhtumine, põlastus.

Pooleldi avatud huuled, tugevasti alla tõmmatud suunurkadega:

julm põlgus, vastikus, kibedus, haavumine, füüsiline kannatus.

Siinjuures tuleb panna tähele, et väljendus „pooleldi avatud huuled“ tekib sellest, et koos ninasõõrmete ülestõmbumisega sünnib ka ülemise huule kerkimine. Inimene nagu tahaks vabaneda millestki lõhnavast, kibedast, hapust, — samuti ka sümboolses mõttes.

Huuled kokku pigistatud, kusjuures üks suunurk on viidud allapoole:

„ta tahab mind tüssata“, „ta peab mind lolliks“, „ta valetab“, „mulle ei meeldi see“, — mõnitus ja põlastus.

Kui näomängu teostatakse ainult näo ühe poolega, s. o. ühe silma, kulmu, põse, suunurgaga, siis nimetatakse seda laval apparte'ks — vastasmängija eest varjatud miimikaks.

Huuled kõvasti kinni pigistatud ja sealjuures alumine huul üles tursunud ning ettepoole toodud:

„see on inetu“, „kui väga eba-meeldiv see on“, „see kavatsus ei meeldi mulle sugugi“.

Mõlemad huuled kokku pigistatud ja välja veninud:

manamine, tahtmine mõjutada, haavumine, rahulolematust, jonnakus, „ei anna järele“.

Sama mäng, kuid huuled veel rohkem ettepoole toodud:

paitav mõnitamine, hurjutamine, „paha laps“, „kui halb sa oled“, „peida end häbi eest“.

Selles huulte asendis tundub suudlus.

Huuled kokku tõmmatud, kusjuures ülemised hambad ilmuvad nähtavale ning näol on naeratus:

edvistamine, edevus, soov meeldida.

Üldse kokkutõmmatud huuled iseloomustavad kõigepealt midagi „magusat“, nii siis meeldivat.

Kokkupigistatud huuled loomulikus asendis, kuid veidi laiali venitatud: tagasihoidlik naeratus. Rohkem laiali venitatud — naeratus.

Sama mäng, kuid huuled venitatud ühele poole:

„ma valetan“, „ma petan teda“, „ma naeran ta välja“, „ma püüan kavalusega tõtt kätte saada“.

Huuled ühelt poolt üles, teiselt poolt alla venitatud:

ironiline naeratus.

Kulmud.

Kuna kulmude mäng on seoses kõigi muudatustega, mis sünnivad laubal, siis piirdume siin ainult kulmude mängu vaatlemisega.

Soovitan tähele panna kõige rohkem järgmisi liigutusi, millised on väga tähtsad miimikas.

Kulmude ülestõstmine, mille juures laubale tekivad horisontaalsed kortsud: rõõm, lõbus tuju, vaimustus, palve, ekstaas, võlu, häbi, argus, imestus, üllatus, teadmatus, ei tapa.

Sama liigutus, kuid veel teravamalt: üllatus, põrutus, hirm, hullumeelsus, füüsiline piin, joovastus, naerulagin, hellitatud.

Kuid kõik need liigutused on vaid instinktiivsed impulsid, mõistuse ja tahte osavõtuta.

Kulmud alla lastud, laup sile: tähtsus, meelekindlus, väarikus, ajur töötamine.

Kulmud alla lastud ja keskelt kokkutõmmatud, nii et vahele tekivad püstloodis kortsud:

rahutus, valjus, rahulolematus, viha, tahtepingutus, järelemõtlemine, kaalutus, kurvastus, igatsus.

Liig kokkutoodud kulmud, nii et keskele on tekkinud mitmed püstloodis kortsud:

suur aju pingutus, õudne aimus, suur igatsus, moraalne piin, pahandus, metsik viha, tuline vastupanu.

Üldiselt on siin võitluse vaim viidud äärmuseni.

Nendes viimastes liigutustes väljenduvad säärased tundmused, kus mõistus ja tahe ilmnevad kõige jõulisemalt.

Õieti on kulmudel vaid kaks liikumist: nende üleskerkimine — sünnitab laubal horisontaalsed jooned; allalaskmine aga ja kokkutõmbamine — püstloodis kortsud.

Need liigutused on nii tihedas seoses neid väljakutsuvate tundmustega, et kui inimest valdavad korruga mitmesugused elamused, siis väljendub see ka vasturääkivate kortsudega laubal.

Siin mõned näited:

meid valdab mingi füüsiline piin (see väljendub horisontaalsete kortsudega), kuid samal ajal omame tahte võidelda selle piinaga (see tahtepingutus joonistatakse püstloodis kortsudega laubal).

Meile tuakse teade, mis kutsub meis esile imestuse (horisontaalsed kortsud), kuid samal ajal tekib meis kahtlus, et võib-olla meiega tehakse nalja — ja see ärritab meid (püstloodis kortsud).

Teatritarvete soodsaim ostukoht on

E. Haridusliidu Teatritarvete Ladu

Tallinnas, Uus 2—2. Telef. 452-02.

Märkmeid näojumestamisest.

Grimeerimise ehk näojumestamise alal vajaliste eelteadmiste omandamiseks on meie maateatritegelasil olnud juba küllalt võimalusi — on korraldatud jumestamiskursusi, on ilmunud vastavaid õppearaamatuid ja kirjutusi ajakirjades. Aga ometi valitseb meie maalavadel näojumestamise alal veel nii palju ebateadlikku ja võltsi. Näeme siin nii tihti võimatult „määritud“ nägusid ja kuuleme sageli, kuidas tegelased ise on õnnetud oma „maskidega“. Milles on siis viga? Kõigepealt muidugi selles, et lühikese kursuse kuulamine või mõne õpperaamatu läbilugemine ei tee veel kedagi heaks grimeerijaks. Need annavad ainult hädavajalisi eelteadmisi, tubliks jumestajaks teeb alles tüse praktika. Ainult tõsise tööga õpib näitleja hästi jumestama ja omandab oskuse grimmi kohandada oma näo iseärasustele. Aga eelteadmised praktikaks? Siin on väga oluline, et noor näitleja oleks juba algusest peale teadlik, mis on grimm ja millised on ta piirid kunstiks. Peab ütleva, et üldiselt meie noored lavategelased hindavad näojumestamiskunsti pisut üle ja just selle tõttu kipuvadki oma nägusid nii võimatult „ära määrima“. Grimm tähtsusest ja võrdlemisi tagasihoidlikust kohast lavakunstis on väga tabavalt kirjutanud vene teatritegelane A. L e n s k i ja tema järgi toomegi siin lühikese kokkuvõtte. Aidaku need read hoida meie maateatri noori šabloonsete, kasutute ja isegi kahjulike grimeerimisvõtete eest!

On tavaliseks nähtuseks, et noored algajad lavategelased ei ole rahul oma näoga, ja esimene, mis neid kurvastab, on nende põskede paksus või kõhnus: noormees ümarguse näoga tahab olla lahja, ja ümberpöörduvalt. Siit algabki siis nende suur soov end tingimata grimeerida, s. t. tarvitada värve. Muud tähtsust nad grimmile palju ei anna. Neile näib, et grimmiga määratud nägu teeb neid näitlejaks ja aitab neil mängida osa. Aga kas osa nõuab grimmi

ja nimelt millist, selle üle nad mõtlevad vähe või ei mõtle üldse mitte. Mängides rauki tõmbavad nad oma näole palju vägivaldseid jooni, isegi mitte arvestades tõelisi kortse (kui neid näitleja näol veel ei ole, siis nad tingimata ilmuvad näolihaste liikumisel ja näitavad ära oma koha), ja rikuivad seega juba ilma selletagi kõlbmatu töö. Vanamehi mängides ei ole sugugi tingimata vajalised kortsud laubal ja silmade ümbruses, vajalised on mõnikord ainult kulmude vahelised kortsud ja igakord voldid, mis lähevad nina juurest alla mööda suu külgi. Kortsud laubal ja silmade ümbruses ei oma peaaegu mingit tähendust, sest kaugelt nad ei paista välja ja teevad ainult näo kirjuks. Üldine vanaduse mulje saadakse väga hästi paruka abil (vahest siia juure ka veel habe) ja mõne lohu abil näos, mis tehakse kergete laikudega näole ühe näovärviga. Kuhu aga panna need laigud-plekid, seda ei saa pimesi ütelda, kuna igal näol on oma jooned ja seega ka oma nõuded. Iga näitleja peab tundma oma nägu.

Laval on peaasi näitleja, näitleja näos on peaasi miimika. Seda ei tohi unustada. Paks värvikord näitleja näol on sama, mis trikoo võimleja seljas: kui peenest koest ja kui pingul ta ka ei oleks, ikkagi varjab ta lihaste reljeefi ja ilu. Mängides noori on näitlejad, kel on tume näovärvus, sunnitud kasutama heledamat tooni, aga pandagu seda ainult niipalju, kuipalju näo surnud mulje paralüüsimiseks on hädasti vaja. Näitlejail, kel aga on hea näovärvus, ei ole soovitatav põhitoone (-värve) üldse tarvitada, nad piirdugu vajaduse korral vaid kerge puudrikorraga — see säilitab neil kalli omaduse: punastada ja kahvatada laval. Näitleja ei tohi unustada, et vaataja teeb tegemist ta grimmiga ainult esimesel lavale ilmumise hetkel, kuna aga hiljem köidab teda iseloomu kujutamine ja kire areng. Miks siis hetkelise mulje pärast

ütelda lahti nii tugevast relvast nagu seda on näolihaksed? Miks katta neid näiteks vähe läbi laskva kollast tooni värviga ainult selleks, et pisut suurendada närtsinud naha illusiooni, kuna saab läbi selletagi? Näitleja peab hindama kõike, mis võib säilitada ehtsust näos, aga mitte muutma oma füsiognoomia (näo) põhijooni. Sellega ta võtab talt jõu, ja milleks? Kas selleks, et teda ei tuntaks, või, veel halvem, selleks, et tekitada naeru publiku vähem valitud osa juures oma nõndanimetatud koomilise välimusega ja julgustada arenematut vaatajat ta niikuinii olemasolevas harjumuses: naerda inimese kõvera suu üle ja ükskõikselt mööduda ta kõverast hingest?

Mitte iga hea näitleja ei tee head grimm. Jumestamiseks on vaja erilist talenti, mis oleneb vähe lavalisest talendist. Osata tüübiliselt grimeerida — see tähendab omada maitset. Isikliku maitse puudumisel aitab muidugi parukaseadja ehk juuksuri maitse, kuigi see pole kaugeltki sama. Aga sellest on veel vähe, et näitlejale teha hea grimm, ta peab oskama seda ka kasutada. Grimmile tuleb kohandada toon ja miimika, et poleks vähimatki ebakõla ja et selle maski ainuski iseloomustav üksik asi ei läheks vaatajale kaduma. On vaja peent ja mitmekesist miimikat, mida ei saa näitlejale anda üksikasjalisimigi käsiraamat. Kui andekas näitleja ei oma võimet kohandada oma miimikat grimmile, võib ta üldiselt olla suurepärane näitleja, kuid karakternäitlejat temast ei saa. Just karakternäitleja peab enam kui teised omama võime miimikaga, kõnnakuga ja žestiga anda oma grimmile ja figuurile selle valitseva, üldise ilme, millest hiljem voolavad välja ta miimika ja žesti üksikasjad.

Et arendada endas loomulikku annet miimikaks ja grimmiks, on vaja, et näitleja peab kõigepealt uurima oma nägu ja erapooletult kaaluma kõike, mis temas on head ja halba. Soovitatav on igal algajal selle eesmärgiga arendada oma maitset maalikunstis ja skulp-

tuuris. Isegi pealiskaudne tegelemine ja suhtlemine nende kunstidega arendab märkamatult maitset tõeliselt ilusa suhtes.

Üldse on väga tähtis, et näitleja harjuks vaatlema alati ja igal pool. Mitte midagi ei tohi ta jätta kahe silma vahele selle näos, kellelega ta kõneleb ja kellele ta otsa vaatab, vaid ta peab võrdlema seda nägu oma näoga, selgitades endale joonte erinevusi, proovides endal tema soengut jne. ja kujutades ette, mis sellest võib saada — milline füsiognoomia, s. t. kas temale sobiks niisugune grimm ja kas ta on võimeline omandama kõike iseloomustavat jälgitava näo miimikas. See harjumus muutub pikkamisi väga tugevaks. Pole kartust, et jättes maha ühe ja viies oma tähelepanu teisele näole näitleja unustab esimese — omal ajal tõuseb too nägu kõigi oma iseäraldustega jälle teadvusse, kuigi näitleja pole võimeline andma aru, millal ja kas ta üldse nägi teda. Vastuvõtlik näitleja kasutab tingimata seda tagavara. Kõik tüübid, milliseid ta on jälginud, moodustavad endist rühmad, ja neist rühmadest näitleja, kohandades neid vastavalt autori ideele, loob juba kujutatavate nägude välise ilme. Selles kohandamises, mugandamises, ses paljude nägude miimika ja grimmiliste detailide kombineerimises üheks kunstiliseks tervikkujuks väljendubki näitleja maitse.

KALOSSID

Maalavade repertuaarist.

Jüri Uustalu.

Maa-lavategelane on asjaarmastaja, enamasti noor asjaarmastaja. Nende hulgas võib leiduda häid andeid, kuid mitte väga palju oskust. Järelikult olgu meie ülesandeks kohandada maalavade repertuaar maaoludele.

Maa-lavategelase ettevalmistusaeg jääb võrdlemisi lühikeseks. Ka siis, kui ettekande lavaletoomise aeg on määratud paari kuu pärast tulevaks. Sellest järgneb nõue, et maalavategelase poolt ettekantav osa ärgu olgu pikka aega ettevalmistust nõudev, see tähendab, pikk ega raske. Ütleme lihtsalt, et maalavategelase osad olgu võimalikult lühikesed.

Kuid teisest küljest on vajalik, et terve õhtu, s. t. umbes 3 tundi, olgu täidetud ettekanetega. Kuidas kõlastada kokku neid nõudeid?

*

Siin oleks kaks võimalust. Üks võimalus: maal pööratagu rohkem tähelepanu üksikettekannetele, n. ö. segaeeskavadele. Siia kuuluksid ilulugemised, kahekõned, pantomiimid (šansonetid), päevakajalise sisuga lööklaulud, humoreskid, koorkõned, lühikõned eeskava punktide selgitamiseks jne. Vahelduseks tuleb publik panna koondatult tegutsema. Pandagu publik laulma ja sobivaid mängu mängima.

Maal ju kõneldakse ikka p i d u õ h t u s t, mitte teatri- või näitemänguõhtust. Oleks ju elulähedane p i d u õ h t u kava selle nimetusele vastavalt sisustada. Menukamad on siin lustakamad ettekanded. Ettekandjaist ja korraldajaist sõltub, kuipalju nalja koore all antakse tõsist sisu. Aga ei ole võimatud ka tõsised asjad, kui neid tõesti tõsidusega ette kantakse.

Kahjuks on aga käepärast olevat materjali sarnasteks ettekanneteks hirmus vähe. On küll ilmunud palju ja häid näidendeid, häid novelle, romaane; meie laulukunsti kiidetakse väga kõrgeks. Kui on aga tarvidus midagi ette kanda, tuleb läbi tuhnida virtuaalraamatuid, sest kõigel sel heal toodangul on tihti see halb omadus, et see ei ole nauditav laiale publikule. Suur publik ei suuda väga kondenseeritud luuleekstrakti lihtsalt seedida. Sama lugu on ka muusikaga. Otse hämmastav on kuulda ja tähele panna, et samal ajal, kui

meie kirjandus, luule, helikunst öeldakse olevat kõrgel tasemel, lauldakse ringmängudes laule, mida lauldi juba 40 aasta eest. Linnas samuti kui maal. Miks mängitakse „Tädi Jutat“? Sellepärast, et taheti pakkuda ka midagi lõbusamat. Tulid aga „Ututalled“, „Neitsid lampidega“, „Mikumärdi“ ja tõrjusid „Tädi Jutat“ kõrvale.

Loetakse ikka veel ilulugemiseks Koidulat, Vesket, Villi Andit, Suitsust ainult „Elu tule“ luulet. Miks mitte Underit, Barbarust, Talvikut, Schützi või Hiirt?

Viga seisab selles, et meie kirjanikkond, luuletajaskond, heliloojaskond ja kõik see vaimne eliit on näoga pöördunud rahvast eemale. Tulgu meie luuletajad ka mõnikord oma kõrgelt pjedestaalilt alla ja luuletagu rahvapärane lugulaul, ballaad või muud sarnast, mida saaks nautida laiem publik! Tehku meie komponistid ka mõni ringmängu-laul, harmoonikapala! Ega sellepärast tarvitse ju veel olla labane, millesse meie Parnassi aristokraatia näib kartvat langeda.

Olen mitmel korral läbi lehitsenud raamatu „Eesti nüüdislühirika“ ja ei ole sealt leidnud peaaegu midagi maapublikule ettekandmiseks. Koorkõnena ettekandmiseks nii tänulik G. Suitsu „Äike“ on ka sealt välja jäetud.

Ma siiski arvan, et kui oleks käepärast eesti terve luuletoodang, et siis sealt võiks midagi ka leida ettekandmiseks piduõhtutel maal. Sellekohane valik oleks teretulnu. Sama lugu on ka proosapaladega, dialoogidega näidendeist. Millal need ilmuksid?

Pikisilmi ootan ka rahvalikkude viiside raamatut. Nüüd ollakse sunnitud seltskondlike laule õppima heliplaatidelt.

*

Teine võimalus anda paremaid ettekandeid oleks see, kui ettekantav näidend sisaldaks palju ja lühikesi osi. Niisugust näendit oleks võimalik harjutada kas või iga õhtu sedamööda, kuidas lubab näitejuhi aeg. Ühel õhtul oleks üks näitleja oma partneriga, teisel õhtul teine. Ei oleks muidu-istujaid. Proovide aeg saaks ratsionaalselt kasutatud. Üksikuil

võivad olla ju ka tervet mängu läbistavad osad. Niisugusel näidendil, kus on palju osalisi, on palju voorusi maalavade seisukohast vaadates. Esiteks muidugi see, et lühem osa on kergem ära õppida. Teiseks vooruseks on see, et lavale tõmmatakse suurem ringkond inimesi, kelle hulgast on kergem leida ja välja õpetada vajalisi tüüpe, sest maal on see palju tarvilikum kui linnas, et igale osale oleks vastava iseloomuga näitleja.

On juba väga tuntud see nõue, et näidend olgu elulähedane. Ettekantav pala haaraku maainimest. Kustki on meele jäänud saksakeelne lause: „Wir können die Sāle nicht fūllen, wenn wir die Seelen nicht fūllen. (Meie ei saa mitte saale täita, kui me hingeid ei täida).“

„Elulähedus“ on aga, paraku, kahe teraga mõök. Mis oli eile elulähedane, ei ole seda enam täna. „Elulähedased“ tükid kipuvad liiga ruttu lavalt kaduma. See on siis, kui me eluläheduse all mõistame mõõduvaid päevakajalisi teemasid. On aga küllalt igavesi probleeme, mille elulähedus kergesti ei vähene. Meil on

sarnaseid näidendeid ka juba olemas, kuid -- teatud korrektiividega.

Peaks võima „vanamoeliseks“ muutunud näidendeid „noorendada“, ajakohastada, pigem oma-aegsus kõrvaldada. Kui võiakse proosa-teosele panna draamakuub ülle, miks ei võiks draamateost ajakohaselt ümber riietada? Mõnikord vahest jätkub sellestki, kui näidendile kirjutatakse režiiraamat, kuhu oleksid märgitud suuremad või vähemad muudatused tekstis, autori vihjetes lavastajaille jne. Arvan, et mõnigi kõrvaleheidetud näidend võiks selle järele saada maalavadele suupäraseks.

Lõppeks veel üks ettepanek maalavade repertuaari suhtes. Võiks välja töötada rea kavandeid piduõhtute korraldamiseks maal. Kavandis olgu toodud ettekantavate palade loetelu. Mõneks puhuks (iseseisvuse päev, vöidupüha, emadepäev) on seda juba tehtud. Võiks neid veelgi teha igusugusteks võimalikudeks juhtudeks. Olgu näidatud ettekantava luuletuse või ühislaulu leiukoht, proosapala lehekülje-number, sobivat dialoogi sisaldav näidend jne.

**ODAVAIM HIND —
KÕRGEIM HEADUS**

SEDA LEIATE

**„MILVI“
HAMBAPASTA**

juures, mis on valmistatud puhtaimaist lahtaineist ja mille hiiglatuub maksab ainult
33 senti.

Maalavade näitejuhtide kursused Tallinnas ja Kuressaares.

Käesoleval sügisel korraldas E. Haridusliit oma järjekordsed maalavade näitejuhtide kursused Tallinnas ja Kuressaares. Kursuste kavast olid loengud ja praktilised tööd, kursuste juhtlauseks ning eesmärgiks — maateatritegelane peab harjuma iseseisvalt mõtlema ja tegutsema.

Tallinna kursust, mis kestis 12.—31. aug., juhatas liidu teatrinõunik A. Särev, lektoreina esinesid: teatritegelased A. Lauter, P. Sepp, A. Üksip, V. Haas, V. Mettus, A. Särev, keeleteadlane Joh. Aavik, õpetaja J. Rummo, liidu peasekretär Ev. Vender ja liidu näitekunsti konsulendit Ed. Tinn ja V. Sooserv.

Kuressaare kursust, mis peeti 3.—15. sept., juhatas Ed. Tinn, lektoreiks olid: Ed. Tinn, V. Sooserv ja J. Karell.

Tallinna kursusest osavõtjatega korraldati 30. augustil „Tööliteatri“ ruumides kursuse lõppetendus, kus kanti ette O. Lutsu „Kapsapea“, A. Mälgu „Isade tee“ viimne vaatus ja E. Vaiguri „Kraavihallide“ 2. ja 3. vaatus. Etendust oli tulnud jälgima saalitäis publikut ja ettekanded võeti vastu kõige soojemate kiiduavaldustega. Suure sõbralikkusega suhtusid maategelaste mängule ka arvustajad. Nii kirjutas „Vaba Maa“ esindaja: „Reedene teatriõhtu „Tööliteatris“ kujunes erakordseks teatrielamuseks, kuna siin oli võimalus pealinnas teatripublikul tutvuda maalavade juhtivate jõudude lavaliste võimete ja mänguviisidega. Mõnigi maanäitlejaist lõi huvitava tüübi.“ „Uudislehes“ kirjutas Leo: „... Reedene maalavade näitejuhtide kursuse lõppetendus andis meile umbkaudse pildi sellest materjalist, mis maalavadel kasutada. Tõsi, need olid seal puha näitejuhid, kuid maal pea igalpool on niisugune lugu, et näitejuht on ühtlasi ka parim näitleja. Nii siis võis linnapublikki tutvuda maa mängutasemega. Ja võib julgesti väita, et korraliku kooli saamisest siit tublid näitlejad võiksid välja kujuneda. Kujud olid läbisegi võttes õieti mõistetud. Komistusi miimikas ja intonatsioonil oli üsna vähe.“ Väga kiitvalt kirjutas etendusest ka „Maa Hääl“.

Kuressaare kursusel ei olnud võimalik korraldada lõppetendust, sest kohaliku Eesti Seltsi saalis ja näitelaval oli parajasti käsil suurem remont.

Üldiselt jätsid mõlemad kursused nii kursusest osavõtjatele kui ka lektoreile parimad muljed. Tööd tehti palju, tööpäev kestis sageli kella 8-st hommikul kuni kella 10-ni õhtul, aga kunagi ei kuulnud kursulasid kurtmas väsimust. Peab kõige tõsisemalt hindama maateatri tegelaste indu ja taht hankida endale vajalisi lavakunstilisi teadmisi.

Maalavadele soovitatavate näidendite nimestik koostamisel.

Maalavadele soovitatavate näidendite nimestiku koostamise vajadusest on kõnelnud juba kauemat aega. Nüüd on haridus- sotsiaalministeerium teinud algust selle nimestiku koostamiseks vajaliste eeltöödega. Nimestiku koostab komisjon, kuhu kut- sutakse esindajad haridus- sotsiaalministeeriumist, valitsuse propagandatalitusest, Eesti Kirjanike Liidust, näitekunsti sihtkapitali valitsusest, Eesti Haridusliidust, Autorikaitse Ühingust ja Eesti kirjanduse sihtkapitali valitsusest.

Maa-teatringide kodukord valmis.

Neil päevil ilmus trükist E. Haridusliidu teatritoimkonna poolt väljatöötatud haridus- like organisatsioonide asjaarmastusliku teatri- ringi kodukord, millest juba varem on „Arenus“ juttu olnud ja mille järele viimasel ajal on maaseltsidel väga elav nõudmine. See kodukord on mõeldud võimalikult täieliseks ja täpseks juhiseks maa-teatringidele. Ta sisaldab 158 punkti ja annab õige täpseid juhatusi teatringi organiseerimiseks ja selle töö korraldamiseks. Kodukorda võivad orga- nisatsioonid kasutada kas väljaantud kujul või, kohalikke olusid arvesse võttes, nad võivad selle alusel endale moodustada oma kodukorra.

Kodukorda saab tellida E. Haridusliidult ja ta maksab 25 s.

Maa-näitejuht ja maateater.

E. Haridusliidu poolt Tallinnas korraldatud maalavade näitejuhtide kursuse puhul kirjutas „Vaba Maa“ 17. aug. s. a.:

„Lähemas minevikus oli meil veel raske rääkida maa väikelavade näitejuhtidest, sest neid peaaegu ei olnudki. Ja kui neid leiduski, siis olid need mõned agaramad tegelased, kel aga puudusid ka kõige primitiivsemadki tead- mised näitejuhtimise alal, puudus vastav ettevalmistus. 10 aastat on sellest tagasi, kui Tallinnas korraldati esimene maaväikelavade näitejuhtide kursus. Ja sel ajavahemikul on neid korraldatud juba mitu. 12. skp. Tallinnas alanud näitejuhtide kursus on viies. Peale selle on suur töö tehtud maal ka näitekur- sustega, kus ka „pidutegelastel“ on olnud võimalik tutvuda näitleja ABC-ga.

On kolikambri jäämas selline pidev ette- valmistamine, et uhkustatakse sellega: „ma pean homme mängima, aga pole osa läbigi lugenud“ või „homme on tarvis maha män- gida „Neitsid lampidega“, aga puuduvad valepastor ja köster“ ehk „mis meil näite- juhust, mängime ise ja juhime ise“.

Need linnateatri inimesed, kes ka hiljemalt kui 20 aastat tagasi maal on käinud, peavad tunnistama, et maal on ka näite-truppe, kelle mängu võib juba nautida kui kunsti. Need on kohad, kus töötavad näite-juhid, kellel see töö on südamelähedane ja kes teadlikud oma ülesannetes, kes on saanud vastava ettevalmistuse.

Kahjuks aga enamikus kohis puuduvad üldse näitejuhid. Selleks võivad olla väga mitmesugused põhjused. Kuid suurim puudus on — organiseerimatus. Kus puudub näite-juht, seal kestab „janditamine“ edasi.

Asjaarmastajate maateatrite organiseeri-miseks on aeg küps. Ja see töö peab algama näitejuhtide võrgu moodustamisega, sest näitejuht on näitetrupi hing. Kui selle sammu oleme hästi sooritanud, oleme suutnud ku-jundada võimelise ja tuli hingelise lavajuh-tide kaadri maal, siis näitetrupi moodusta-mine, millest võiksime rääkida kui asjaar-mastajate maateatrist, ei tekita raskusi.

Siinjuures tuleb tervitada maanäitejuh-tide enesealgatust oma ühingu asutamise näol, mis selle lühikese aja jooksul juba palju on suutnud korda saata.

Kui meil ollakse ametis rahvamajade võrgu elluviimisega, siis on need rahvama-jad mõeldud peamiselt lavalise tegevuse arendamiseks. Ja siis on vajalik, et korrali-kus rahvamajas tehakse ka korralikku teatrit. Teater maal kui võimas kasvatusvahend tuleb rakendada ka vastavalt tööle.

Tulevikus olgu näitejuhiks ainult vastava ettevalmistusega isik, ja toetust saagu ainult need maalavad, kes on suutnud organisee-ruda.*

Rõõmustame selle asjaliku sõnavõtu üle ajakirjanduses ja loodame, et see annab meie maateatritele organiseerimiseks veelgi suure-mat hoogu.

E. Haridusliidu näitekunstikursused.

Eelmiste aastate eeskujul korraldab E. Haridusliit kohtadel organisatsioonide juures näitekunstikursusi, missuguste järgi on nõud-mine suurem kui seda suudetakse rahuldada. Seni on korraldatud ja korraldamisel järg-mised kursused: 19. sept. — 6. okt. Tõdva-Kõnnu Põllupidajate Ühingu juures Viru-maal Ed. Tinni juhatusel; 24. sept. — 20. okt. Puiatu ja Heimtali Haridusseltside juures Viljandimaal paralleelkursus Valter Sooserva juhat.

Praegu töötab Ed. Tinn Käru Vabat. Tulet. Ühingu juures, kus ta töö lõpetab 27. okt. Edasi järgnevad kursused 1.—17. nov. Viinistu Vabat. Tulet. Ühingu juures Ed. Tinni juhat.; 24. okt. — 10. nov. Tam-salu Vabat. Tulet. Ühingu j. V. Sooserva juhatusel ja 25. okt. — 17. novembr. Ville-vere Lugemisringis Jul. Talpepa juhatusel.

Näitekursus Isamaaliidu juures.

Isamaaliidu Tallinna osakond korraldab oma liikmeskonnale näitekunstikursuse, mis-sugust juhatab Eesti Haridusliidu näitekunsti konsulent Heino Vaks. Kursuse ajaks on ette nähtud ajavahemik 25. okt. — 23. det-s. s. a., millise aja kestes käiakse koos 2—3 korda nädalas. Praktilise tööna õpitakse A. Tammanni näidend „Vidriku parun“, mis tuleb kursuse lõpul ettekandele.

GINOVKER & Co

BISKVIIT ŠOKOLAAD

Kaleviste mailt.

Õpetatud Eesti Seltsi kirjad III. Tartu 1935.

See „Kalevala“ sajandaks ilmumisaastaks Õpetatud Eesti Seltsi ja Eesti Rahvaluule Arhiivi poolt toimetatud teos sisaldab terve rea kirjutusi meie parimate folkloristide sulest. M. J. Eisenilt, kirjaliku pärandisena ta kogust, on avaldatud kirjutus vikerkaare üle, prof. V. Anderson käsitleb „kalamehe ja tema naise“ muinasjutu tšeremissi teisendit aastast 1894. Laiema lugejaskonna seisukohalt selles teoses on kahtlemata kõige huvitavamad R. Põldmäe „Taevakäijad“, R. Viidebaum'i „Isaisaa kohtus“ ja teosetegeliku toimetaja dr. O. Looritsa „Mulgimaa ohvrikohad“. Samuti need kolm kirjutust sisaldavad palju uusi ja tähtsaid seisukohti ka Eesti ajaloole, kuna teised kirjutused on kitsama ulatusega, pakkudes küll rahvaluule uurimise seisukohalt väärtuslikku, kuid olles rohkem kirjeldav materjal.

R. Põldmäe kirjeldab nii rahvaluuleliste kui ka arhiivi ning kirjanduse andmeil meil seni õige vähe tuntud, kuid seda huvitavat usuliikumist, R. Viidebaum kirjeldab meie isaisade kombeid kohtus ning O. Loorits, talle omase põhjalikkuse ning eruditsiooniga, Mulgimaa vanu ohvrikohi, ohvriaegu ja ohverdamiskombeid. Autor ühendab õigustatult oma vaatlusprobleemi olevikuga, ja esiletõstmist vajab kõigiti see mõte, millega autor lõpetab oma huvitava kirjutuse: „Just suhtumine perekonnaellu on meile loomulikult kõige saatuslikum. Sellepärast tuleks võtta õppust vanavara hoiatusist kui ka eeskujudest ja haarata rahvaarvu juurdekasvu probleemi laiemalt kogu mentaliteedi ja elutunde küsimusena: kes tahab tõsiselt, et eesti rahvas elaks edasi ja kasvaks juurde, see õppigu aina enam armastama signemisrõõmsat loodust ja loomingualekihutavat kodu, see tahtku tõeliselt ja suutku ka tegelikult aina enam austada, armastada ja aidata oma hõimlast nii elus kui surmas!“ — Samas teoses leidub vähemaid kirjutusi veel E. Pässilt, E. Normannilt, H. Tamperelt, E. Laugastelt, M. Erenbergilt ja G. Rängalt.

Käesoleva kirjutajale tundub, et folkloristid peaksid oma töödes ühtlasi rohkem kasutama arhiivides leiduvaid rohkeid andmeid, eriti rahva ebausku, kommete ja eluviiside kohta. Käesolevas teoses on R. Põldmäe seda suure eduga teinudki ning ka O. Loorits esi-

tab oma teoses üht käsikirja, kus märgitakse kiriku visitatsiooni protokollides märgitud folkloristlikku materjali. Arvatavasti oleks ka R. Viidebaum saanud mõndki lisa oma väärtuslikule kirjutusele.

Üdiselt teos, mida täie õigusega võidi pühendada „Kalevala“ auväärseks juubeliks ja mida peab tõsiselt soovitama meie lugevale publikule.

O. Liiv.

G. Ränk,

Vana-Eesti rahvakultuur.

Elav Teadus 41. Eesti Kirjanduse Selts. Tartu 1935, 115 lhk. Hind 1 kroon.

Eestikeelne rahvateaduslik kirjandus on populaarsete ülevaatlike teoste poolest veel kehv. Kuigi eriküsimusi on valgustatud Eesti Rahva Muuseumi aastaraamatuis, Õpetatud Eesti Seltsi väljaandeis ja mujal, on need, osalt vöörkeelsed, enamasti teaduslikud käsitlused ning laiemale hulgale raskemini kättesaadavad. Tugevamini oleme tutvustanud eesti etnograafiat ülevaatlikes teostes vöörkeeltes, eriti saksa keeles; selles keeles on lugejat hästi juhtivad raamatud dir. F. Leinbocki ja dir. I. Mannise sulest ilmunud. Nüüd on Eesti Rahva Muuseumi kaastöeline mag. G. Ränk avaldanud ülalmainitud raamatu. G. Rängalt on juba varem ilmunud rida teoseid eesti etnograafia eriküsimuste alalt, millest selle ajakirja veergudel on märgitud „Peipsi kalastust“. „Vana-Eesti rahvakultuuris“ on autor võtnud kokku meie rahvateadusliku uurimuse uuemad vaatekohad, esitanud neid selgejoonelisel ja ülevaatlikult ning sellega annud võimaluse ka kõige laiematele ringkondadele tutvuda meie rahva möödunud aegade rahvakultuuriga. Ta puudutab siin rahva üksikuid elatusolusid, söögimajandust, liiklemist, ehitisi, käsitööd, rõivastust, annab siis tabava sünteesi rahva vaimust, kes on omanud ja arendanud teoses kirjeldatud kultuuri.

Nende ridade kirjutaja ei ole asjatundja etnograafias, kuid lugenud teost tavalise lugeja seisukohalt tundub see talle tõsiselt huvitavana. Rohked pildid ja joonised elustavad teksti. Tundub ainult kohati, et raamatu piiratud ruum ei ole võimaldanud autoril mõnes kohas saavutada ühesugust ülevaatlikkust, kohati tundub ka liig tugevasti konspektiivsust (näiteks sarnase tähtsa ala kui põllunduse kirjeldamisel, samuti teatav

ebaproportsionaalsus karjanduse liig lühidase kirjeldamisega jne.).

Võib rõõmustada selle raamatu ilmumise üle, mis peaks leidma avarat ja tänuiliku lugejaskonda. Usun, et ka õppevahendina meie koolides, eriti Eesti ajaloo selgitamisel, see teos on edukalt kasutatav. Tänuiliku lisa pakub ta meie majandus- ja kultuuriajaloolegi.

O. Liiv.

V. Kiisler,

Talu- ja koduaia asutamine.

„Agronoomi“ kirjastus Tallinnas. Hina 80 s.

V. Kiisler on meie aiandus-konsulentide hulgas tuntuimaid nimesid. Võru- ja Valgemaal ulatub V. Kiisleri kavade ja skitside järele asutatud aedade arv sadadesse.

Tegeliku töö juures omandatud praktilised kogemused on V. Kiisler pannud nüüd pa-

berile ja annud välja raamatu „Talu- ja koduaia asutamine“, mis ilmus „Agronoomi“ kirjastusel Tallinnas. Hind 80 snt.

Kaustalt väike raamat, ainult 72 lehekülge, kuid palju praktilisi näpunäiteid annab ta igale talu- ja koduaia asutajale, samuti ka igale aiapidajale, eriti aga veel aiandusest huvitatud noortele.

Raamatu heaks küljeks võib lugeda eriti seda, et autor on osanud asjalikult, lühidalt ja kokkuvõtlikult käsitada kõiki aia asutamisel ettetulevaid küsimusi, ilma et oleks laskunud üleliigsetesse peensustesse ja teoretiseerimistele.

Raamatus käsitatakse viljapuu-, köögivilja- ja iluaia asutamist, kusjuures on toodud esile ka üksikute aiaosade suurus, tähtsamate puude ja põsaste sortiment, lillede nimetused jne.

Tähendatud raamatut võib julgesti soovitada kõigile aia- ja loodusesõpradele.

A. Abel.

Haridusolud Taanis.

Taanit tuntakse vabaharidustöö eeskujude maana. Säält on võrsunud rahvaulikoolide liikumine, säält on väga eeskujulikult teostatud avalik raamatukogundus ja hariduslike seltside tegevus.

Möödunud aastal külastas Taanit Eesti Haridusliidu vabaharidustöö konsulent Neeme Ruus, kes tutvus põhjalikult säälse vabaharidustööga. Oma tähelepanekuist jutustab ta töös, mis on ilmunud Eesti Haridusliidu kirjastusel päälkirja all:

HARIDUSOLUD TAANIS

98 lk. 33 pilti. Hind Kr. 1.50.

Teos peaks leiduma igas raamatukogus ja iga seltsitegelase raamaturiilil!

Igähele, kes saadab raamatu hinna Eesti Haridusliitu (Uus 2—2, Tallinn, posti jooksev arve nr. 90), saadetakse raamat postikuludeta kätte.

Eesti Karskusliidu läkitus 16. üleriiklikuks karskuspühaks 3. novembril 1935.

Meie rahvusliku iseolemise ja ülesehituse tuliseimaid ja suurimaid eestvõitlejaid Villem Reiman ütles, et karskuse mõte on eesti rahva elumõte. Kehaliselt, vaimselt ja hingeliselt tervena, kõrge kultuuriga ja iseteadvusega, kõiki loovaid jõude oma elu sisustamiseks ja olemasolu kindlustamiseks töösse rakendavana — seesugusena nägi V. Reiman oma avara vaimusillega eesti rahvast, ainult niisugusena pidas ta teda võimeliseks jääma püsima Läänemere tuulistel kallastel. Meie seesmine vastupanuvõime, kõrge kultuur ja rahvuslik üksmeel pidid asendama meie rahva vähese arvu, meie elujõud pidi tõrjuma tagasi meid ähvardavad suurte rahvaste ümbersulatamise katsed. Saatuse soodustusel ja oma peade ja käte pingutusel oleme saanud ise oma olemasolu määrajaiks ja juhtijaiks. Meie võimalused ehitada oma rahvuslikku hoonet on seetõttu sajakordistunud. Selle töö mõte on aga jäänud samaks — luua väärtusi enese elamiseks ja nende kaudu kindlustada ühtlasi eesti rahvuse olemasolu. Mida enam me sellest tõest saame teadlikuks, seda parem meile.

Miks nimetas meie suur rahvustegelane karskuse mõtet eesti rahva elumõtteks? Ta tegi seda sellepärast, et meie suhtumine alkoholi kui eluhävitava mürgi tarvitamisele näitab meie kõlbeliste omaduste, meie iseloomu, meie kasvatus, meie teadmiste ja üldse meie seesmise kultuuri astet. Meie suhtumine alkoholi tarvitamisele on selleks kraadiklaasiks, mis meile näitab, mil määral me oleme juba kasvanud oma rahvusliku elumõtte mõistmisele. Mida näitab siis õieti alkoholi tarvitamine? Ta näitab, et me ülearu hindame halba, ebatervet lõbu; et meid ei rahulda küllalt kõrgemad kõlbelised ja ilu väärtused; et me oleme veel liialt kinni kahjulikes kombeis ja laseme neil endid valitseda; et me ei suuda veel ise end küllaldaselt ohjeldada; et meie kasvatus, mis paljudel kordadel oleks kõik need asjaolud meist võinud ära hoida, on veel puudulik; et aineiline omakasu ja lühinägelikud majandushuvid asetavad alkoholi komistuskiviks igamehe ukse ette, ta nõrkuse kiusatuseks; et me endid nõrgestame kehaliselt, hingeliselt ja vaimselt ja muutume seega vähem kohaseiks oma kõrgete ülesannete täitmiseks rahvuslikus ja riiklikus

ülesehitustöös kui ka isiklikus elus; et me alkoholi läbi osalt ka päriuslikult halveneme ja endid nõrgestame vastupanuks haigustele; et me lõppeks ka perekondlikku elu rikume ja perekonna tähtsust riikliku organismi algrakukesena ja kasvatusliku tegurina kismme allapoole.

Karskuse mõte on meie rahva elumõte isegi selle sõna kõige otsesemas tähenduses, sest alkohol hävitab meil iga aasta hulga inimelusi, ja ometi kurdame me sealjuures rahvarvu vähese juurekasvu pärast ja nõuame selle tõstmist. Sääraseid asjaolusid võiks loetella veel palju, kuid jätkub neistki selle tõendamiseks, et karskuse mõte on eesti rahva elumõte ja nõuab kõiki rahvaliikmeid ja riiklikku võimu ühisele tööle enda teostamiseks. On vaja põhjalikult ja täiel rindel asuda küsimuse lahendamisele. Kõigepealt tuleb panna piir alkoholi pealesurumisele ja joomaahvatelemise tegureile, kavakindel koduse kasvatusedendamine peab kõrvaldama hulga hingelisi põhjusi, mis inimesi tõukavad jooma, kõigini ulatuv selgitustöö ja kasvatuslik mõjutamine peab pidevalt inimestele näitama teed karskuse teostamisele. Ülimal määral kohustuslik on aga nõue, et rahva juhid ja rahva kasvatajad peavad olema rahvale karske ja kõlbelise elu eeskujudeks.

Tänavune karskuspüha on oma tulipunktiks võtnud päriusseaduste ja tüttervishoidlike küsimuste selgitamise, ühtlasi aga ikka ja jälle ka kasvatus suure tähtsuse rõhutamise. Mõlemad need tegurid on karskusküsimusega kõige lähemalt seotud ja teenivad kõik koos eesti rahva elumõtet. Kasvatuslikud ja tüttervishoidlikud vahendid soodustavad karskuse võidulepääsu, ja vastupidi. Kogu meie kultuur ja edasijõudmine oleneb lõppeks suurel määral sellest, kuid võrd me oma rahvuslikus ja riiklikus ülesehitustöös suudame kõiki eluehitavaid tegureid üheskoos panna töösse. Ülesehitav tegevus ei anna tarvilisi tulemusi, kui jäetakse tähele panemata mahakiskuvad jõud. Meil on parajasti raamatuaasta, eesti raamatuneljasajas sünniaasta. Raamat ja tema tarvitamine on igale rahvale ta kultuuri tähtsaimaks tunnuseks. Ses mõttes võime meie endigi saavutusi kultuurrahvana nimetada küllaldase uhkusega. Ometi oleme

veel kaugel ideaalist. Raamatut ostetakse ja tarvitatakse veel liiga vähe. Selle juures aga kulutatakse alkoholi peale iga meie perekonna kohta aastas keskmiselt 80 krooni. Pühade eel tekivad viinapoodide ette sabad, raamatupoodide ette aga mitte. Hävitusvahendi jaoks jätkub raha, ülesehitava vahendi jaoks ei jatku seda! Kas ei tõenda seegi, et karskumõte on eesti rahva elumõte? Ta on seda kõige kiuste, ta on seda praegugi, millal alkoholitarvitamine pärast mõneaastast

languse ajajärku jälle näitab tõusu ja seetõttu nagu kipuksid tumenema sihid ja väljavaa-
ted. Kuid ega tõe seegipärast kao, vaid ta jääb püsima ka siis, kui temale vaenulised jõud näivad olevat ülekaalus.

Seepärast siis: karskumõte on ja jääb ühtlasi ka eesti rahva elumõtteks.

Kirjutagem see tänasel karskuspühal oma südameisse tuliste tähtedega.

Eesti Karskusliit.

Seltsielu Toilas.

On kõrvaldatud seltsidevahelised tülitsemised.

„Virumaa Teataja“ nr. 119 kirjutab seltsielu korraldusest Toilas:

Meil on palju räägitud puudustest ja hädast, mis tekivad organisatsioonide liigrokusest valdades ja külades. Sageli on mõnekümnest perest koosnevas külas mitu seltsi, mis sageli taotelevad samu kultuurilisi sihte. Korraldatakse üksteise võidu pidusid, pahahti jonnimise mõttes koguni ühel õhtul jne. Killunemise ja leppimatus tõttu ei kanna siis ka töö tulemusi.

Seltside vahekord on aga eeskujulikult korraldatud Voka vallas, Toilas. Siinne olukord on väärt märkimist ja järeletegemist paljude keskuste poolt, kus töö organisatsioonides kipub kujunema tuuletallamiseks.

Maaseltside peategevusalaks on pidude korraldamine, näidendite õppimine ja mängimine. Mõni aasta tagasi kippus ka Toilas organisatsioonidevaheline sallimatus, näaklemine ja kanna taha panemine lämmatama töötulemusi. Siis oli Toilas kuus organisatsiooni.

Toila agaraimaid mehi, Kalju Otto, algatas siis organisatsioonide liitmise küsimuse. Liitumisest ei tulnud midagi välja, kuid ühiste nõupidamiste tulemusena kutsuti ellu kaks uut organii: laiendatud juhatus ja teatriring. Teatriringi juhatus võtab täies koosseisus osa laiendatud juhatuses, kuhu iga organisatsioon saadab ühe esindaja. Laiendatud juhatuse ülesandeks on korraldada organisatsioonide tegevust ja ettevõtteid sellaselt, et need ei satuks kokku ega tõkestaks ühegi teise seltsi üritusi. Organisatsioonide esindajad tutvustavad igal sügisel laiendatud juhatus oma seltsi talvise tegevuskavaga ning esitatud kavade järele koostab laiendatud juhatus üldtegevuskava järgnevale tegevushooajale. Avalikke ettekandeid ja etendusi ühelgi organisatsioonil väljaspool laiendatud juha-

tuse üldkava ei ole lubatud korraldada, mis loomulikult ei tõkesta seltsi liikmete vahelisi ettevõtteid. Kava korraldatakse ikka võimalikult nii, et piduõhtud järgneksid teatavale arvule vabadele pühapäevadele.

Niisama suure tähtsuse kui laiendatud juhatus omab Toila seltsidevahelises korralduses teatriring. Teatriring töötab täiesti ripumatuna teistest organisatsioonidest ja allub ainult laiendatud juhatusele. Laiendatud juhatuse poolt on määratud kindlaks aasta jooksul peetavate etenduste arv ning selle järele koostab teatriring repertuaari. Lavateoste valiku juures võetakse arvesse seltsi, kellele pidu kuulub, soovi tüki suhtes (laulumäng, komöödia, 1- või 2-vaatuseline jne.). Organisatsioonidel enestel näidendite ettekandmiseks õigust ei ole. Teatriring on täiesti ripumatu peo inajanduslikest muredest, mis annab näitlejatele tublisti tööindu juure. Jooksvate kulude katteks, nagu jumestustarvete muretsemiseks jne., kuulub 30% peo sissetulekust näiteringile. Protsent on iseenesest väga väike. Näitering on „rahvusvaheline“ asutus, temasse kuulub tegelasi kõigist Toila organisatsioonidest.

Aastate jooksul nii laiendatud juhatus kui ka näitering on tõendanud oma elujõulisust. Seltsielu edeneb rahulikult ja leplikus vaimus ning Toila näitekunst on jõudnud tähelepanuväärsele tasemele. On lavastatud suuri lavatükke, mis on läinud suure menuga isegi mitu korda. Eloleva hooaja repertuaarist oleks märkida sõnalavastusi Mälgu „Mees merelt“, Vaiguri „Kraavihallid“ ja laulumänge Kitzberg-Simmi „Kosjasõit“ ja Falli „Lõbus talupoeg“. Näitekunsti kõrgele tasemele jõudmises on suuri teeneid näitejuht Kalju Ottol.

„Suure autoriteedi“ — laiendatud juhatus — edukat tegevust juhivad esimees K. Otto, kirjatöimetaja Elsa Linnamaa ja laekur Leo Rutoff.

Voltveti tahab rahvaülikooli.

Rahvaülikoolide mõte näib meil järjest rohkem juurduvat laiemates hulkades, eriti aga vabaharidustöö tegelasis. Juba kauemat aega on kuulda hääli rahvaülikooli asutamiseks Viljandimaale. Sobivate ruumide, peamiselt aga krediitide puudumise tõttu on küsimus jäänud seisma.

Nüüd on Voltveti Haridusselts Pärnumaal omandanud suure nägusa kahekordse ruumika hoone, kuhu võiks väga lahedasti mahutada ka internaadiga rahvaülikooli. Voltveti Haridusseltsi tegelasil ongi tekkinud soov kutsuda ellu — Kunda ja Ravila eeskujul — internaadiga rahvaülikooli. Senini on selts korraldanud mõningaid üld-

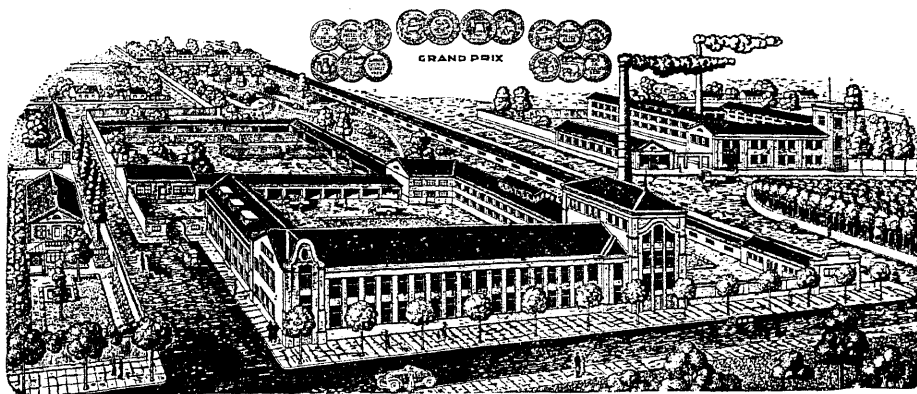
hariduslikke loenguid, missuguseist osavõtt on olnud väga elav. Sääraste loengute kaudu on ümbruskonna rahvale juba tutvustatud rahvaülikooli mõtet.

Kahtlemata aga ei suuda Voltveti ümburus üksinda pidada ülal rahvaülikooli ega anda ka tarvilisel määral õpilasi. Voltveti tegelased peaksid astuma kontakti ka teiste Pärnu- ja Viljandimaa seltsidega ja selgitama, kui suurel määral toetavad naabrid rahvaülikooli mõtet.

Uute rahvaülikoolide asutamine Lõuna-Eestisse on siiski üldriikliku tähtsusega küsimus, kus ka vastavad valitsusorganid peaksid näitama oma lahkete kaasabi.

Pärnu Linatööstuse A/s

Pärnus, Rääma tän. 38, telef. 125.

SOOVITAB: Oma vabriku **linast lõnga ja niiti** mitmesuguses jämeduses. — **Pesuriidet**, pleekimata, pleegitud ja värvilist. — **Vaheriidet**, käsitöö-, madratsi- ja põrandariidet. — **Viljakotte ja kotiriidet**. **Masinarihmu**. — **Presente** ja presendiriidet, imbutatud ja imbutamata. — **Kalavõrke ja võrgulõnga**. — **Nööre**, peenimast sidumisnööri kuni ohja, köie ja jämedate trossideni, iga sorti kalapüügi- ja värtnanööre. Võtame rahva linu, takku, villu ja kangaid ümber töötamiseks otse vabrikusse ja ka meie esindajate kaudu saates üle kogu maa. Soovikorral vahetame linade ja takkude vastu kohe valmis lõnga ja riidet.

Pärnu Linatööstuse A.S.

E. Haridusliidu asemike kogu koosolek.

Käesolevaga teatame, et Eesti Haridusliidu

asemike kogu koosolek

peetakse Tallinnas, Eesti Haridusliidu ruumides, Uus 2—2 (Vana Viru ja Uue tänava nurgal), pühapäeval, **10. novembril 1935. a.**, algusega **kell 10 hommikul**, millest palume lahkesti oma esindaja kaudu võtta osa.

P Ä E V A K O R D:

1. Koosoleku juhatuse valimine.
2. 1934/35. a. tegevuse ja kassaaruanne.
3. 1935/36. a. tegevuskava ja eelarve.
4. Liikmemaksu määramine.
5. Valimised põhikirja järgi.
6. Läbirääkimised.

Ei tule määratud ajaks kokku tarvilist arvu asemike kogu koosseisust, peetakse tund aega hiljem sama päevakorraga ja samas kohas teiskordne koosolek, mis on otsusevõimne koosolijate arvust olenemata.

Väljavõte E. Haridusliidu põhikirjast.

A. Asemike kogu.

§ 17. Liidu asemike kogu koosneb liidu liikmete esindajaist, nõukogu ja juhatuse liikmeist. Iga liidu liige on esindatud asemike kogus ühe esindajaga.

Liidu liige valib esindaja asemike kogusse oma liikmete hulgast.

Liidu liikmeil ei ole keeldud volitada oma esindajaiks asemike kogusse ka teiste liidu liikmeks olevate ühingute või liitude liikmeid. Volitused on kirjalikud.

§ 18. Asemike kogu koosolekud on otsusevõimsed, kui neist võtab osa vähemalt $\frac{1}{10}$ asemike kogu koosseisust. Liidu tegevuse lõpetamise otsuse võib asemike kogu teha siis, kui on koos vähemalt $\frac{1}{5}$ asemike kogu koosseisust.

Ei tule määratud ajaks kokku tarvilist arvu asemike kogu koosseisust, võib vähemalt tund aega hiljem pidada sama päevakorraga ja samas kohas teiskordse koosoleku, mis on otsusevõimne koosolijate arvust olenemata. Teiskordse koosoleku pidamise võimalus märgitakse koosolekukutseil.

Asemike kogu igal koosseisulisel osavõtjal on ainult üks hääl, kuigi tal on mitu volitust.

Eesti Haridusliidu juhatus.

Põhjamaade haridusnädal Kauniaisēs.

7.—15. juulini 1935. a. toimus Soomes, Kauniaisēs, põhjamaade haridusnädal, mis pakkus harukordselt soodsa võimaluse Eesti, Soome, Rootsi ja Norra haridustegelaste kokkupuutumiseks, üksteise kogemustega ning saavutustega tutvumiseks ja muljete vahetamiseks nimetatud eri maade haridusaladel. Eesti poolt võttis haridusnädalast osa neli isikut, nende seas Eesti Haridusliidu vabaharidustöö-konsulendid Karl Laane ja Neeme Ruus, kel seal õnnestus sõlmida lähemaid sõprussidemeid Skandinaavia riikide ja Soome haridustegelastega. Haridusnädalast võttis osa ligi 200 eesti, norra, rootsi, soome ja taani haridustegelast. Põhjamaade haridusnädalal, mis moodustas enesest teatud kursuse, esinesid loengutega tuntuimad põhjamaade haridustegelased. Kursuse ettekanded kontsentreerusid järgmise kolme põhiteema ümber:

1) Ühiskond ja demokraatia.

2) Rahvusvaheline kultuuriline koostöö.

3) Põhjamaade kultuuriline koostöö

Ettekannetega esinesid esimesel teemal: Soome prof. Gunnar *Landtman* — „Ühiskonna arenemine ja demokraatia“; Soome prof. Väino *Voionmaa* — „Rahvuslus, rahvaharidus ja demokraatia Soomes“; prof. Zach. *Castrén* Helsingist — „Vabaharidustöö ja demokraatia Soomes“; fil. kand. Allan *Degerman*, Rootsi — „Demokraatia ja rahvaharidustöö Skandinaavias“; Taani kirjanik Arne *Sörensen* — „Kas on võimalik rahvast harida kogu ulatuses?“

Vabaharidustööst Soomes:

a) soomlaste seas — refereeris fil. mag. Niilo *Liakka* — Helsingist,

b) rootslaste seas — rootslane fil. dr. Joh. *Cederlöf*,

c) tööliste seas — fil. mag. Pekka *Railo* Helsingist.

Loengutega teises sarjas esinesid:

Prl. Greta *Stendahl* Stokholmist — „Rahvusvahelise rahubüroo tegevus“;

rektor, cand. mag. P. *Manniche* Taanist — „Rahvusvahelise rahvaülikooli töö Helsingöris“; rektor, dr. phil. Axel *Sömme* Oslost — „Koostöö põhjamaade rahvaülikoolide vahel“; toimetaja Sven *Backlund* Genfist — „Õppetsentrum põhjamaade piiril“; hariduskonsulent *Neeme Ruus* Tallinnast — „Eesti ja kultuuriline koostöö põhjamaades.“

Ettekannetega kolmanda punkti all esinesid:

Nobeli laureaat dr. phil. Chr. L. *Lange* Oslost — „Põhjamaade suhe Euroopa ja maailmaga“; kirjanik Arne *Sörensen* Kopenhaagenist — „Kas põhjamaad on Euroopa suhtes kultuurilise provintsi osas?“; rektor P. *Manniche* Taanist — „Rahvaülikool — põhjamaade lisand kultuurile“; rektor Axel *Sömme* Oslost — „Skandinaavia ja Balti riikide vaheline koostöö majandusalal“; dr. phil. Chr. L. *Lange* Norrast — „Põhjamaade algatusi Rahvasteliidus“; rootslane Sven *Backlund* — „Põhjamaade vaheline koostöö Rahvusvahelises Töübüroos Genfis“.

Vastavalt Skandinaavias valitsevatele traditsioonidele oli saanud osavõtjaid kursusest väga erinevaist ühiskondlikest kihtidest ja erinevate maailmavaadetega. Siin olid esindatud kõik ühiskondlikud voolud, alates usklikest rahuaatelastist ja lõpetades kommunistidega. Vaidlused ja arutlused toimusid aga alati väga leplikus ja üksteist mõistvas vaimus.

Siiski ei möödunud haridusnädal täiesti vahejuhtumiteta. Nimelt võttis referendina haridusnädalast osa rahvusvaheliselt väga tuntud rahutegelane, Nobeli rahuauhinna omanik norralane dr. phil. Chr. L. *Lange*, kes nüüd töötab alatiselt Genfis Rahvasteliidu juures. Hra *Lange* esines loengutega ka väljaspool haridusnädala raame — Soome ringhäälingus ja Soome Rahuliidus. Grupp sõjakaid helsinglasi aga tegi hr. *Lange* Rahuliidus kõnelemise

võimatuks, kuna nad olid poetanud auditooriumi pisargaasi! Haridusnädalal toimus aga kõik rahulikult.

Kui haridusnädala tööga jõuti põhjamaade koostöö küsimuste arutamiseni, selgus, et peale soomlaste on ka norralased ja rootslased tähelepanelikult jälginud Eesti olusid ja koostöö võimalusi Eesti ja Skandinaavia maade vahel. Nii on norralane dr. A. S o m m e uurinud Skandinaavia ja Balti riikide majandusliku koostöö võimalusi. Baseerudes heale statistilisele ja faktilisele materjalile näitas ta, et mainitud riigid saaksid veel küllalt suures ulatuses süvendada majanduslikku koostööd. Selleks aga peaksid Skandinaavia majanduselu juhid suunama kõik oma ostud, mis on võimalik teha Balti riikidest, ka tõesti sinna, mitte aga teistesse maadesse. Sel teel saaks majanduslikult tugevam Skandinaavia aidata kaasa Balti riikide majanduselu, seega ka kultuurilise elu, tõusule.

Teiseks suuremaks Eesti sõbraks on rootslane S v e n B a c k l u n d. Tema ideaaliks on Läänemere Instituudi asutamine N a r v a - J õ e s u h u. Muuseas kavatsevad rootslased asutada ka Saksa piiri lähedusse, Lõuna-Taanisse, Koldingisse, teise samalaadse asutuse. Nende instituutide kaudu levitaksid Skandinaavia maad oma kultuuri teistesse põhjamaadesse ja oleksid vastukaaluks Saksa ja Vene mõjudele.

Eestlasist esines haridusnädalal ettekandega „Eesti ja põhjamaade vaheline kultuuriline koostöö“ hariduskonsulent N e e m e R u u s, kes oma ettekandes märkis huvi, mida Eesti haridustegelaste seas tuntakse Skandinaavia kultuuriliste küsimuste vastu. Kõneleja toonitas ka senise koostöö liigset ühekülgsust, kuna senini on vaid eestlased tutvunud Skandinaa-

via kultuuriga, harva aga on sündinud vastupidist. Nii mitmeski suhtes, näit. pedagoogilis - metoodilisis küsimusis, ei tarvitseks Eestigi häbeneda näidata oma tulemusi skandinaavlasile. Lõpuks tegi referent terve reakonkreetseid ettepanekuid edaspidise koostöö arendamise kohta.

Neeme Ruusi referaat leidis niihästi Soome kui ka Rootsi ajakirjanduses laialdast tähelepanu. Haridusnädalal järgnes ettekandele elav vaidlus, mille keskes mitmelt poolt rõhutati Balti- ja Skandinaavia maade kultuurilise lähenemise vajadust.

Ettekande ja vaidluste tulemusena sõlmiti terve rida kokkuleppeid, milliseist siinkohal nimetaksime:

Läänemere Instituudi asutamine Narva-Jõesuhu;

iga-aastane stipendium Gotlandi-saare rahvaulikoolilt ühele eestlasele;

lubadus Helsingõri rahvusvaheliselt rahvaulikooli seltsilt toetada majanduslikult Taanis, Helsingõris, õppivaid eestlasi;

kokkulepe Kauniaise rahvaulikooliga Soomes võtta vahetuse korras õppima igal aastal üks eestlane.

Olgu siinkohal ka mainitud, et eeloleval talvel kavatseb tulla Kundasse Virumaa Rahvaulikooli õppima üks taanlane, peamiselt eesti keele omandamiseks, et siis hiljem tutvustada Eesti kultuuri Taanis. Järgmise aasta algul soovib tulla Eestisse loenguid pidama Islandi noorkirjanik B j a r n i G i s l a s e n, kes kõneleks oma kodumaast, rahvast ja Islandi kultuurist.

Eesti suhtes oli Kauniaise haridusnädal kõigiti viljakas, kuna eestlasil-osa-võtjail õnnestus saada head ülevaadet Skandinaavia vabaharidustööst ja pealeselle võimaldus tutvustada saavutusi Eesti haridustöö alal.

Parukaid

saate kõige soodsamatel tingimustel

E. HARIDUSLIIDU TEATRITARVETE LAOST

Tallinn, Uus 2-2. Telef. 452-02.

Läti eestlasi külastamas.

Haridusliidu peasekretäri ringsõit Lätis.

Läti eestlaste olukorraga ja seltsitegevusega tutvumise otstarbel külastas Eesti Haridusliidu peasekretär hr. Ev. Vender 11.—23. juulini Lätit, peatudes Heinastes, Hopas, Hummulis, Aluksnes, Laitsnas, Ipikus, Ludsimaal, Riias ja ka teistes eesti asundustes.

Mitmes eelmainitud kohas leidub eesti koole ja seltse, kes hoolitsevad läti eestlaste haridustöö eest. Paljudes kohtades aga on läti eestlased hariduslikult täiesti vaeselaspe osas, kuna puuduvad eesti koolid ja seltsid. Neis kohtades ollakse juba unustamas oma emakeelt. Eriti käib see Ludsimaa kohta. Vanemate inimeste seas leidub eesti keele oskajaid veel rohkesti, kuid „Ludsi maarahva“ noorpõlv kipub võõrduma oma emakeelest. Siin peaksid vastavad Eesti asutused tegema kõik, mis võimalik, läti eestlaste haridusliku olukorra parandamiseks. Tuleks kasutada kõiki võimalusi, mida pakub Läti-Eesti koolikonventsioon, ja pealeselle elustada läti eestlaste seltskondlikku tegevust.

Kohtades, kus eesti seltside tegevus on elav (Aluksnes, Laitsnas j. m.), on ka eestlaste hariduslik tase kõrgem.

Peale eesti seltside õnnestus hr. Venderil tutvuda ka mõningate läti seltsidega, rahvamajadega ja Riias Läti haridusliiduga, haridusministeeriumiga, Läti kultuurfondiga ja selle juures asuva Ulmanise-nimelise raamatute korjandusega. Viimati mainitud üritus sarnleb meil Raamatu-aasta puhul algatatud koolidele ja raamatukogudele raamatute annetamise aktsiooniga.

1935. a. jooksul vastu võetud uued E. Haridusliidu liikmed.

1) Laius-Tähkvere Põllumeeste Selts, Tartumaal.

2) Vana-Kuuste Laulu-mänguselts „Koidula“, Tartumaal.

3) Tallinna Kopli Vabat. Tulet. Ühing, Tallinnas.

4) ÜENÜ Voka osakond, Virumaal.

5) Ridala Haridusselts „Koidik“, Läänemaal.

6) Oiu Lugemisring, Viljandimaal.

7) ÜENÜ Puka osakond, Tartumaal.

8) Jõeletme Põllumeeste Selts, Harjumaal.

9) Laulu-muusikaühing „Metsakaja“, Tartumaal.

10) Kursi Karskusselts, Tartumaal.

11) Rasina Haridusselts „Koit“, Tartumaal.

12) Karksi Haridusselts, Pärnumaal.

13) Kallavere Rahvaraamatukogu Selts, Harjumaal.

14) ÜENÜ Põlli osakond, Harjumaal.

15) Nurme Haridusselts, Harjumaal.

16) Narva Haridusselts, Narvas.

17) ÜENÜ Palmse osakond, Läänemaal.

18) Haridusselts „Tõrvik“ (Kodijärvel) Tartumaal.

19) Koeru Haridusselts, Järvamaal.

20) Habersti Haridusselts, Harjumaal.

21) Kerme Haridusselts, Harjumaal.

22) Tohisoo Haridusselts, Harjumaal.

23) Viisu-Koorti Maanaiste Selts, Järvamaal.

24) Hirvli Rahvaraamatukogu Selts, Harjumaal.

25) Pärnu Lastesõprade Ühing, Pärnus.

26) Kaarli Karskusselts „Säde“, Viljandimaal.

27) ÜENÜ Voose osakond, Harjumaal.

28) Keila Vabat. Tulet. Ühing, Harjumaal.

29) Aburi Raamatukogu Selts, Virumaal.

30) Kärü Vabat. Tulet. Ühing, Järvamaal.

EESTI HARIDUSLIIT NÄIDENDITE LAENUKOGU

TALLINN, UUS 2-2

—:

TELEF. 452-02

UUDISTEUSED:

Kraavihallid. *Enn Vaigur.*
Rahvatükk lauludega 3 vaat.

Viirekõnnu peigmehed. *Kaarel Korvet.*
Naljapärg 3 vaat.

Põld kutsub. *Paul Aldre.*
Näidend 3 vaat.

Maa jõud. *Karl Sarin.*
Draama 4 vaat.

I L M U S I D:

Dr. Edgar Kant

Bevölkerung und Lebensraum Estlands. VII+288 lk. joonistega, kriiditahvlite ja rikkaliku kaardimaterjaliga. Hind 8 kr., köites 10 kr. Kasutatav majandusgeograafia eksamiteks.

Prof. K. Schlossmann

Kaitsepookimine rōugete vastu. Vaccinatio. 42 lk. piltide ja kaarditahvliga. Hind 1 kr. 25 s. Vajalik arstidele ja arstit. üliõpilastele.

Dr. Leo Leesment

Excerpta Iuris Romani. Roomaõiguslikud tekstid, 32 lk. oktaavformaadis. Hind 75 senti. Vajalik õppevahend rooma õiguse ajaloo eksamiks.

Dr. Edgar Oissar

Die politische Erziehung. 136 lk. Hind 3 kr. 50 senti.

Äsja ilmunud:

Prof. J. Uluots

Grundzüge der Agrargeschichte Estlands. 228 lk. kaardiga. Hind 4 kr., köites 5 kr. 50 senti.

Rudolf Paris

L'Art Estonien. 69 lk. + 60 lk. reproduktsioone kriiditahvleil. Hind 3 kr. 50 senti, köites 5 krooni.

Õpperaamatuid, loengute paljundusi

ja vajalikke õppeabinõusid ülikooli tööks.

Akadeemiline Kooperatiiv

Tartu, Ülikooli 15.

E. GÜNTHER

TALLINN
TARTU
VILJANDI

VÄRVID — PARFÜMEERIA
MAJAPIDAMIS-TARBEAINED

Rahvamajad said toetusi 1/2 miljonit senti.

Möödunud suve kestes on Eesti Haridusliidu kaudu valmistatud uusi dekoratsioone 20-le rahvamajale. Dekoratsioonid on valmistatud Hasomini kaudu saadud toetuse abil dekaatorite Joosep Karelli, Mart Pärdi ja Rudolf Sepa poolt. Toetust on antud ainult neile seltsidele või rahvamajade ülalpidajatele, kes ise vähemalt niisama suure summa kulutasid dekoratsioonide valmistamiseks kui suur oli toetus. Üldse on toetusi antud ligi poole miljoni senti eest (täpsemalt Kr. 475,—).

Toetusi said:

Harjumaal 2 seltsi: Saku Laulu- ja Muusikaselts Kr. 275,— ja Kolgaküla Hariduselts Kr. 300,—;

Järvamaal 2 seltsi: Lokuta Hariduselts Kr. 150,— ja Tamsalu Vabat. Tulet. Selts Kr. 400,—;

Läänemaal 2 rahvamaja: Lähtru Haridusselts Kr. 100,— ja Luiste vallavalitsus Kr. 200,—;

Saaremaal 2 seltsi: Loona Vabat. Tulet. Ühing Kr. 250,— ja Kuressaare Eesti Selts Kr. 350,—;

Tartumaal 4 seltsi: Kambja Põllumeeste Selts Kr. 400,—; Ranna Rahvaraamatukogu Selts Kr. 200,—; Krüüdneri Jalgrattasõitjate Selts „Kiirus“ Kr. 150,— ja Laiuse Vabat. Tulet. Ühing Kr. 250,—;

Virumaal 2 seltsi: Somp Vabat. Tulet. Ühing Kr. 50,— ja Kadrina Haridusselts Kr. 250,—;

Võrumaal 2 seltsi: Kõlleste valla Rahvaraamatukogu Selts Kr. 200,— ja Sänna Rahvaraamatukogu Selts Kr. 100,—;

Valgamaal 1 selts: Tõrva Vabat. Tulet. Ühing Kr. 350,—.

Haridusliidu tegelased Raamatu-aasta kõnelejaina.

Raamatu-aasta puhul esines vastava propagandakõnega 8. sept. Tallinna põllumajanduslikul näitusel liidu peasekretär Evald Vender. 6. oktoobril kõneles E. Vender Vaivaras, Virumaal.

Hariduskonsulent Karl Laane on senini esinenud RA kõnedega järgmistes kohtades: 8. sept. — Järvamaal, Amblas, 15. sept. — Harjumaal, Kolgas, 22. sept. — Põlulas, Virumaal; 6. okt. — Läänemaal, Lihulas; 20. okt. — Pärnumaal, Põlendmaal ja 27. okt. — Harjumaal, Sakus.

Hariduskonsulent Neeme Ruus kõneles 8. sept. — Järvamaal, Koigis; 15. sept. — Viljandimaal, Imavere-Käsukonas; 22. sept. — Pärnumaal, Ares; 5. okt. — Harjumaal, Järvakandi tehastes; 6. okt. — Harjumaal, Lelleperes ja Järvakandi rahvamajas; 13. okt. — Tartu-

maal, Kastre-Võõbistes ja 20. oktoobril — Pärnumaal, Voltveti-Kanakülas.

Üldse on liidu tegelased senini esinenud 16 korda RA kõnedega.

Ilmus uus eesti kirjanduse õpiringi kava.

Kuna senine eesti kirjanduse õpiringi kava trükkis on otsa lõpnud ja nõudmine nimetatud ala õpiringi kava järgi on elav, tekkis juba eelmisel aastal elav vajadus uuest kavast. Neil päevil ilmus E. Haridusliidu õpiringikavade seerias uus kava Karl Laane'lt „Eesti kirjandus — töökavu ja juhatusi kirjanduse õpiringidele“. Kavas on püütud jälgida õpiringide tegelikke olukordi ja nõudeid ning seetõttu panna suuremat rõhku tööjuhatuslikule küljele. Uus kirjanduse õpiringi kava sisaldab järgmisi osi: 1) Üldmärkmeid ja lähtekohti. 2) Kava juure kuuluva kirjanduse loetelu. 3) Materjale ja käsitlusvõimalusi. 4) Ühe töökoosoleku näitlik kavand. 5) Valik kirjanduslikke käsitlustemasid. 6) Probleeme näitekohtuteks. 7. Kronoloogiat.

Eesti kirjanduse õpiringi kava on seniseist suurem — 68 lk.; hind 50 senti.

Genfi rahvaülikool külastas Eestit.

5.—9. juulini viibis Eestis õpireisil Genfis asuv Põhjamaade Rahvaülikool (*Nordiska Folkhögskolan i Genève; College des Pays du Nord*) kogu oma õpetajas- ja õpilaskonnaga. Teatavasti koosneb mainitud kooli õpilaskond Norra, Rootsi ja Taani haridustegelastest, kes oma vastavate organisatsioonide stipendiaatidena võtavad osa igal kevadel Genfi kooli 3-kuisest kursusest. Kursuse töö eel või järele toimub 2—4 nädalane õpireis läbi mitme Euroopa riigi. Reisil saadud muljed ja materjalid töötatakse läbi ja saadud tulemusi kasutatakse oma maa haridustöös.

Tänavu olid skandinaavlased valinud tutvumismaadeks Balti riigid ja Soome. 44-liikmeline õpireis peatus Tartus, Petseris, Narvas ja Tallinnas. Tutvuti meie haridusasutustega (ülikool, Eesti Haridusliit, maa-alkkoolid, rahvamajad, Kunda Rahvaülikool, muuseumid), põllumajandusega (asundus- ja vanatalud, põllumajanduslikud katsejaamad) ja ajalooliste vaatamisväärsustega Petseris, Narvas ja Tallinnas. Vastuvõtu eest Eestis hoolitses Eesti Haridusliit siseministeeriumi kaasabil. Sõideti omnibusega, mille tõttu avanes võimalus rohkete peatuste tegemiseks.

Saadud muljetega jäid külalised kõigiti rahule. Eriti imponeerisid neile saavutused meie maareformi ja haridustöö alal.

Kuna õpireislaste hulgas oli rohkesti ajakirjanikke, õpetajaid ja vabaharidustöö tegelasi, siis võib loota, et Genfi rahvaülikooli õpireisi kaudu tehakse Norras, Rootsis ja Taanis tublisti tööd Eesti tutvustamiseks.

Rahvaülikoolide tegevus seadus- likule alusele.

E. Haridusliidu poolt on töötatud välja rahvaülikoolide seaduse eelnõu, mis vaadati läbi E. Haridusliidu poolt korraldatud üleriiklikul rahvaülikoolitegelaste nõupidamisel. Nüüd esitas liidu juhatus seaduseelnõu Hasominile.

Eelnõu kohaselt jagunevad rahvaülikoolid kahte liiki: 1) rahvaülikoolid, mille õpilased koonduvad rahvaülikooli juure pidevaks ühiseluks kogu õppetöö ajaks (rahvaülikool-kodud), ja 2) rahvaülikoolid, mille õppetegevusest on õpilasil võimalik võtta osa oma igapäevase kutsetöö kõrval. Esimest liiki rahvaülikooli on Eestis ainult 2 — Kundas ja Ravilas, teist liiki aga peagu igas linnas.

Edukalt töötanud ja seaduse nõudeid täitvaile rahvaülikoolidele määratakse toetust riigi elarve korras õppejõudude töötasu täies suuruses. Toetuse saamiseks on vajaline, et rahvaülikool töötaks 20 nädalat aastas, kusjuures nädalatundide arv peab olema rahvaülikool-kodus keskmiselt 30, õhtuses rahvaülikoolis 12, õpilaste-kuulajate arv vastavalt 25 ja 15 iga õppetunni või loengu kohta.

Edasi näeb seadus ette tingimused rahvaülikooli õppe- ja kasvatustöö, õppejõudude j. m. kohta.

Seltsitegelaste kursus

peeti E. Haridusliidu poolt Tallinnas 2.—6. sept. k. a. Järjekindlaid osavõtjaid kursusest oli 24. Kursuse kavas käsitleti järgmisi küsimusi: seltsitegevuse senine areng ja olemus; kaasaegsed kultuuritegurid; hariduslike org-ide ülesanded RA puhul; vabaharidustöö välismail; seltside seesmine tegevus ja asjaajamine; juhatuste tegevus ja koosolekute juhatamine; loengute ja kursuste korraldamine; lavategevus; rahvaülikoolid, õpingid; õpireiside korraldamine; meelelahutuse osa, reklaam jne. Teoreetiliste loengute kaasas oli rohkesti praktilisi harjutusi ja näiteid, kusjuures kursusel töötasid aktiivselt kaasa. Korraldati näitlik õpingi töökoosolek kirjanduslikul teemal, praktiseeriti koos-

olekute juhatamist, seltside kirjavahetuse korraldamist jne. Kursuse vältel toimetati ka seinajaalehte, millele tegid kaastööd kursuselased. Pealeselle korraldati õpireisid tööstustesse, „Päevalehe“ trükikotta, keskraamatukogusse, raamatunäitusele ja telefoni keskjaama. Õpireiside materjalid töötati kursuselaste poolt ühiselt läbi.

Lektoreina esinesid kursusel J. Rummo, E. Vender, J. Ruus, N. Ruus, K. Laane ja ltn. Lang.

Taani rahvaülikooli tegelasi Eestis.

Oktoobri keskel viibisid Eestis Taanis asuva Helsingöri rahvusvahelise rahvaülikooli inspektor hr. Lennings ja sama kooli õppejõud hr. Henning. Küllalised tutvusid põhjalikult Eesti haridustööga, külastasid Väike-Maarja rahvamaaja, Jänedapõllutöökooli, Eesti kunstimuuseumi, sügisest kunstinäitust, Eesti Haridusliidu bürood, haridus- ja sotsiaalministeeriumi, jälgisid „Äsa ilmunud“ esietendust „Estonias“, tutvusid Tallinna vaatamisväärsustega jne. Nad hankisid enestele ka rohkesti Eesti olusid käsitlevat võrkeelset kirjandust. Saadud andmete ja kirjanduse põhjal kavatseb hr. Henning pidada oma koolis loenguid Eesti üle.

Helsingöri kooli õpilasiks on peale taanlaste ka rohkesti inglasi, rootslasi, hollandlasi ja sakslasi. Askovi rahvaülikooli kõrval peetakse Helsingöri üheks Taani parimaks rahvaülikooliks. Kooli juhatatavad tuntud rahvaülikoolimees Peter Manniche.

Õpingide töövõistluse tagajärjed

avaldatakse E. Haridusliidu asemike kogu koosolekul 10. nov. s. a. Ühtlasi antakse asemike kogu koosolekul kätte auhinna neile auhinnatud õpingidele, kelle esindajad võtavad osa asemike kogu koosolekust. Töövõistluse tagajärjed avaldatakse ka „Aren'g'u“ järgmises nr-is, mis ilmub novembris.

EESTI HARIDUSLIIDU AJAKIRI

A R E N G

Tellimishind aastas 2 kr., poolaastas 1 kr. (poolaasta viisi tellimine on võimalik 1. I — 30. VI ja 1. VII — 31. XII). Üksiknumbri hind 25 senti.

Toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, Uus 2—2. Tel. 452-02.

Toimetuse: J. Rummo (peatoimetaja), A. Sibul, A. Särev, E. Vender (vastutav toimetaja).
Valjaandja: Eesti Haridusliit. Toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, Uus tänav nr. 2

F-ma J. Ratasepa trükikoda, Tallinn Lai 43.

ETTETELLIMINE AVATUD!

EESTI RAAMATU-AASTA SUURTEOSED:

Friedrich Reinhold KREUTZWALD

KALEVIPOEG

EESTI RAHVUSEEPOS

TÄIELIK ILLUSTRERITUD VÄLJAANNE.

SISULT EESTI TÄHTSAIM TEOS JA VÄLIMUSELT EESTI KAUNEIM RAAMAT!

Redigeerinud ja seletustega varustanud **Dr. AUGUST ANNI**. Redaktsioonitoimikond: **J. V. VESKI, FR. TUGLAS, A. SAARESTE, O. ARISTE, D. PALGI**. Illustreerinud kunstnikud **KRISTJAN RAUD** (sõejoonised) ja **HEINO MUGASTO** (puulõiked). Trükk kahes värvis. Parim eesti paber. Suurus 18×25×2,5 sm, raskus 1 kg.

Esimene trükk 500 eksemplaaris ilmub Raamatu-aasta eestseisuse toetusel eriliselt madala hinnaga: 5 krooni brošeeritud eksemplar, 8 krooni kullaga ilustatud riideköites ja 12 kr. kunstkäsitöö üleni nahkköites. Käesoleva aasta oktoobrikuu kestes **ettetelliijaile aga veel odavamalt** = ainult

3 kr.

5 kr.

8 kr.

brošeeritud riideköites üleni nahkköites!

NB! „Kalevipojast“ tehakse veel eritrükk kaks korda suuremas formaadis (25×35 sm), illustreerijate autograafidega, hind **15 kr.** broš., nummerdatud eksemplaarid ainult ettetelliijaile (sisse maksta vähemalt **5 kr.**). Üksikud eksemplaarid Watmanni (või muul, erisoovi kohasel) paberil **35 kr.** (tellimisel kõik ette maksta).

K O G U T E O S

RAAMATU OSA EESTI ARENGUS

Kirjutisi 15 autorilt. Toimetanud mag. **D. PALGI**.

Missugust mõju on avaldanud raamat eesti rahva käekäigusse? Kuidas seda arendanud või kuidas takistanud? Mida üles ehitanud, mida maha kiskunud? Kuidas kaasa aidanud Eesti iseseisvuseks?

Rohkete illustratsioonidega, 250 lk., suures kaustas. Ilmub RÄ eestseisuse toetusel. Kaanehind **4 kr.** brošeeritud ja **6 kr. 60 s.** poolnahkköites. **Ettetelliijaile** oktoobrikuu kestes **2 kr. 50 s.** brošeeritud ja **4 kr. 50 s.** poolnahkköites.

Esimene osa viieköitelisest suurteosest

EESTI AJALUGU

I R Ö I D E

ESIAJALOOLINE JA MUISTNE ISESEISVUSE AEG.

Peatoimetaja — Eesti ja põhjamaade ajaloo professor **H. KRUUS**.

Tegevtoimetaja — Eesti ja naabermaade muinasteaduse professor **H. MOORA**.

400 lk. suures kaustas, rohkete jooniste, kaartide ja värvipiltidega.

Hind **7 kr. 50 s.** brošeeritud ja **11 kr.** poolnahkköites.

Ettetelliijaile oktoobrikuu kestes **5 kr.** brošeeritud ja **8 kr.** köites.

Ettetellimisel tuleb ära maksta posti jooksvale arvele nr. 20-36 (Tallinnas võib ka Tallinna Linnapanka EKS jooksvale arvele) 1) raamatu hind täielikult — siis saab tellija raamatu postikuludeta, või 2) vähemalt 2 kr. 50 s. iga tellitava raamatu pealt — ülejääk ühes saatekuludega tuleb tasuda lunamaksuna raamatu saamisel.

Eesti Kirjanduse Selts Tartus, Suurturg 12, tel. 6-01. Posti jooksev arve 20-36.

Eesti Haridusliidu kirjastusel ilmunud näidendid.

- Armuväikesed vääratused.** — E. Zalite. Komöödia 3 vaatuses.
- Ebajumal.** — Jakob Mändmets. Näidend 3 vaat.
- Elav kapital.** — A. Adson. Laulumäng 3 vaat.
- Elutöö.** — Jakob Mändmets. Näidend 3 vaat.
- Heinasao ääres.** — M. Metsanurk. Komöödia 1 vaat.
- Isade tee.** — A. Mälk. Näidend 4 vaat.
- Juku ja Miku.** — A. Rahula. Laste jõulunäidend 3 vaat.
- Jänesepoiste jõuluöö unenägu.** — A. Koel. Laste jõulunäidend 3 pildis.
- Jõuluingel.** — A. Rahula. Väikeste laste ettekanne 1 pildis.
- Kaks argpüksit.** — E. Labiche. Naljamäng 1 vaat.
- Kaluripoeg.** — H. Tõnnov. 4-vaat. lastenäidend.
- Kapral Salu.** — B. Kangermann. Näidend 3 pildis.
- Kasuisa.** — A. Tammann. Ühe armastuse lugu 3 vaat.
- Riki ja Mall.** — B. Kangermann. Komöödia 3 vaat.
- Koidula.** — H. Vuolijoki. Draama 3 vaat., proloogiga.
- Kolmas tee.** — P. Bollmann. Draama 4 vaat.
- Kotkamäe kangelased.** — T. Braks. Näidend 2 vaat.
- Kraavihallid.** — E. Vaigur. Rahvatükk lauludega 3 vaat.
- Kui põhjakuur ärkab.** — E. Post. Komöödia 3 vaat.
- Lauluisa ja Kirjaneitsi.** — A. Adson. Näid. 3 vaat.
- Lõbus peremees.** — J. Akurater. Komöödia 4 vaat.
- Maakuld.** — M. Aitsam. Rahvatükk 3 vaat.
- Maimu.** — A. Rahula. Lastenäidend 3 pildis.
- Moodne Kain.** — A. Mälk. Draama 4 vaat.
- Mündiku 37 senti.** — E. Labiche. Naljamäng 1 vaat.
- Neitsid lampidega.** — A. Mälk. Komöödia 4 vaat.
- Ninanips.** — K. Savi. Operett 1 vaat.
- Number üks ja number kaks.** — E. Labiche. Naljamäng 1 vaat.
- Okastraataed.** — M. Metsanurk. Draama 1 vaat.
- Okupatsioon.** — T. Braks. Näidend 3 vaat.
- Pilveristi.** — A. Tammann. Komöödia 3 vaat.
- Saladuste saar.** — T. Braks. Noorsoonäidend 3 vaat.
- Suur saak.** — A. Brigader. Komöödia 5 vaat.
- Söed.** — A. Tammann. Näidend 4 vaat.
- Tooma poisid.** — J. Jaik. Lastenäidend 3 vaat.
- Uduallik.** — A. Tulik. Lastenäidend 3 vaat.
- Vaese mehe ututall.** — A. Mälk. Komöödia 4 vaat.
- Viirekõnnu peigmehed.** — K. Korvet. Komöödia 3 vaat.
- Väike sangar.** — H. Raidla. Lastenäidend 4 vaat.
- Väikeste vandeselts.** — A. Rahula. Noorsoonäidend 3 vaat.
- Võlglane.** — A. Tammann. Näidend 3 vaat.
- Võnnu all.** — P. Voolaine. Näidend vabadussõjast 3 vaat.
- Õnne põrgu.** — A. Karheiding. Satiiriline komöödia 3 vaat.
- Õpetatud sulane.** — R. Lukss. Komöödia 2 vaat.

=EKS-MAJA=

Asut. 1866. a.

**SUURIM EESTI ÜHISTEGELINE
kindlustusettevõte.**

**Toimetab: tule-, noorte-, elu-, murdvarguse-, klaasi-
ja koduloomakindlustusi.**

Soodsad tingimused, kindel vastutus, õiglane kahjude likvideerimine

Juhatus ja peakontor: Tallinn, Lai tän. 1, oma majas

Kontor: Harju tän. 29, Tallinna Majaomanikkude Pangas

Osakonnad: Tartus, Viljandis, Valgas, Rakveres ja Petseris

KODUMAJANDUSE JA KODU-
KULTUURI AJAKIRI

„Taluperenaine“

käsitleb kõiki naise töösse ja
ellu puutuvaid küsimusi.
Suur moe-, käsitöö- ja kanga-
kudumisosa ühes mustri- ja
lõikelehega.

**Tellimisi võtavad vastu kõik
postiasutused üle riigi.**

Proovinumbriid hinnata!

Toimetus ja talitus TARTUS,
Peeter Põllu 5.

Thomas Clayhills & Son

Asutatud 1633. a.

TALLINN, Suur Brookusmägi nr. 14.

Telef.: 435-23, 435-25.

Laod: 306-35, 306-97.

Kaupade osakond:

*Heeringad, sool, suhkur, riis,
jahu, manna, vaik, seebikivi,
koloniaalkaubad. Määrdeõlid
ja teised naftasaadused.* } Telefon
435-25

*Sepa- ja aurused, koks, kütte-
puud. Ehitus- ja metsamater-
jalid. Kaupade ekspord.* } Telefon
435-23

Laevasõidu-osakond:

Telef. 435-26, 435-58.

Ekspeditsiooni-osakond:

Telef. 435-21, 435-29.

Ü. K. EESTI RAHVAPANK

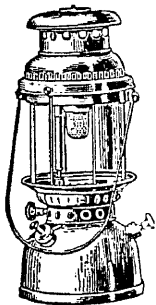
Tallinn, S. Karja 19

Telefon 425-55

Toimetab kõiki pangaoperatsioone
nii liikmetega kui ka võõrastega.

Ostab ja müüb välisraha ja iga-
suguseid kindlaprotsendilisi
väärtpabereid.

JUHATUS.

AIDA

lambid kõige
paremad.

M. URBANI & Ko.

TALLINN, Rataskaevu 22. Tel. 441-55.

Teatriringid!

Muretsege endile teatriringi
kodukord.

Eesti Haridusliidu kirjastus.

Hind 25 senti.

Raamatu-aasta puhul täiendage oma raamatukogu!

Meilt saate kõikide
kirjastuste raamatuid.

Ühest keskusest ostes hoiate kokku
posti- ja saatekulusid ning säästate aega.
Peale raamatute müüme paberikaupu,
kontoritarbeid, kirjutusmaterjale, kooli-
varustust, ilu- ja nahkasju.

Teie jääte rahule,
kui ostate meilt.

Raamatu-, kirjutusmaterjali- ja
paberikaupade suurlaad Tallinnas.

K. o.ü. „**Rahvaülikool**“

Harju 48, oma majas, tel. 444-39.

Jaani 6, panga majas, tel. 446-67.

F^a Stahl.

Rakveres, Pikk 31, tel. 2-92.

Pärast põhjalikku remonti on töö
vabrikus uuesti alanud.

Riide värvimine ja keemiline puhas-
tus. Villakraasimine ja -ketramine.
Ülikonnariide kudumistööde ja
linade ketramiseks ja kudumiseks
vastuvõtmine.

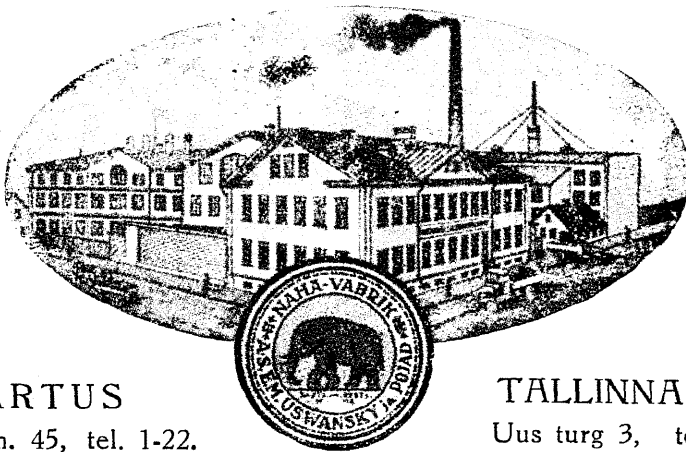
Müügil: mitmesuguseid ülikonnariideid
ja A.-s. „Viljandi linavabriku“ toodetud iga-
suguseid linaseid riidekaupu, nagu laua-,
voodi- ja ihupesu, põrandavaipu jne.

Hinnad soodsad. Hinnad soodsad.

Tööde vastuvõtmine ja müügikoht
Turuplatsil, Eesti Panga majas nr. 1.

Austusega A. RESSAR.

TARTUS

Kaluri tän. 45, tel. 1-22.

TALLINNA LADU

Uus turg 3, tel. 304-49.

NAHAVA-VABRIK

A.-s. E. M. USVANSKY & POJAD

Põllumeeste Keskpank

TALLINN, VABADUSE PUIESTEE 1. Telef. 444-38, 444-36.

Võtab raha hoiule, makstes hoiusummade pealt ajakohast kõrgeimat protsenti.

Annab laenusid 5 $\frac{1}{2}$ %—7% obligatsioonide, väärtpaberite, kulla ja muul kindlustusel ning käemeeste vastutusel.

Müüb riigikassa pantkirju, millega võib soodsalt tasuda asunikude talude võlgu.

Toimetab sissenõudmist vekslite ja dokumentide järele.

Saadab raha teistesse linnadesse ja rahvarikkamatesse kohtadesse.

Toimetab kõiki pangatalitusi.

JUHATUS.

EESTIS TARVITATAKSE

vabrikuriiet ja muid tekstiiltööstuse tooteid
aastas ümmarguselt

20.000.000 krooni väärtuses

Kui selle tarviduse kataksime välismaa kaubaga, tuleks meil vähemalt 10.000.000 krooni välisvaluutat rohkem kulutada kui kodumaa vabrikute tooteid tarvitades. Kodumaa vabrikute tooted võistlevad edukalt oma headuse ja hinna poolest igasuguse vastava välismaa kaubaga.

**A
S**

KREENBALT

TALLINNAS

Balti Puuvilla Ketramise ja Kudumise Vabriku, Kreenholmi Puuvillasaaduste Manufaktuuri, Sindi Tekstiilvabrikute end. Wöhrmann & Poeg ja Eesti Niidivabriku TOODETE SUURMÜÜGI KESKROHT. Väikemüük kõigis paremates riide- ja segakaupl. linnas ja maal.

Iga arenenud inimese parim sõber on hea

R A A M A T

Eesti raamatu 400 aasta juubeli puhul soovitame ülikvalituses valikus

TEADUSLIKKU

ILU-

NOORSOO- JA

LASTEKIRJANDUST

Alati huvitavaid uudiseid igal alal.

„PÄEVALEHE“ raamatu- ja kirjutusmaterjalide kauplused.

TALLINN

Suur Karja nr. 23.
Tel. 446-11.

Pikk tän. 2.
Tel. 428-83.

c.-ü.

Raf. Haarla

*Kirjaümbriku- ja
paberi ümbertöötamise tehas*

Tallinn, Tina 9

Telef. 302-56

Valmistab ja müüb:

Nõudke

märgiga paberikaupu

Kirjaümbrikke igasuguseid
Postpabereid, kirjablokke

suures valikus

**Joonistusblokke „Usin Joonis-
taja“**

Kopeerpaberit sinist

Krepp-paberit ja teisi paberikaupu

Seakasvatajad!

*Ekspordtapamajad alustasid 30. sept.
elussigade ostmist
Saksamaale*

*piiramata arvul. Väljamaksuhind
47 senti eluskaalu kg. Kaalu kaha-
nemiseks võetakse 2,5% kaalust maha.
Tingimused: eluskaal 105—170 kg,
hästi nuumatud ja täiesti terved. Ei
võeta vastu poeginud emiseid ja kulte.
Vastuvõtupäevad Tallinnas, Tartus ja
Võhmas: iga esmaspäev, teisipäev ja
kesknädal.*

Eesti Peekoni Eksportühisus.